

PLOT

CURSUS

OCMW-recht basis

Docent: Ivo Carlens
Secretaris OCMW HEERS
Praktijkassistent vakgroep Publiekrecht UGent

|

|

Doelstellingen van deze cursus

Het doel van deze basiscursus OCMW-recht is de deelnemers een inzicht bij te brengen:

- in de doelstellingen, de structuur en de werking van het OCMW,
- in de samenstelling van de verschillende bestuursorganen en
- in de bevoegdheden van de bestuursorganen van het OCMW,
- in de rechtsbescherming van de burger jegens en het bestuurlijk toezicht ten aanzien van het OCMW.

Inhoud

Tijdens de 15 lessen worden, in vier hoofdstukken, volgende onderwerpen behandeld:

- Hoofdstuk 1: Doelstellingen en structuur van het OCMW
 - Missie en visie: Algemene opdrachten
 - Opdrachten: Specifieke en facultatieve opdrachten
 - Structuur

- Hoofdstuk 2: Samenstelling van de bestuursorganen
 - Raad voor maatschappelijk welzijn
 - Vast Bureau
 - Voorzitter
 - Bijzondere comités

- Hoofdstuk 3: bevoegdheden van de bestuursorganen
 - Raad voor maatschappelijk welzijn
 - Vast Bureau
 - Voorzitter
 - Bijzondere comités

- Hoofdstuk 4: rechtsbescherming en toezicht
 - Beroep tegen beslissingen
 - Bestuurlijk toezicht

Methode

Interactief waarbij de cursist de OCMW-wet, het OCMW-decreet en andere rechtsbronnen moet gebruiken. De bijlagen bij de cursus bevatten teksten van regelgevende aard (wet, decreet). Via zoekopdrachten, oefeningen en vragen maakt de cursist kennis met deze teksten. Antwoorden moeten steeds gebaseerd zijn op aangehaalde regelgeving of op in de cursus opgenomen rechtspraak. Op deze wijze wordt de cursist vertrouwd gemaakt met de juridische verwijzingstechniek en met de rechtsleer en de rechtspraak. Het is de bedoeling dat de cursist weet hoe hij later de relevante bronnen (gedrukt of elektronisch) moet raadplegen om tot een oplossing te komen voor een gesteld probleem.

Hoofdstuk 1

Doelstellingen en structuur van het OCMW

1.1. Missie en visie: Algemene opdrachten

Structuur van deze titel

Inleiding

- A. Het recht op maatschappelijke dienstverlening – de menselijke waardigheid
 - A.1. De rechtsleer
 - A.2. De Raad van State
 - A.3. De Arbeidsgerechten
- B. Het subjectief recht van art. 1 – inhoud en implicaties
- C. Algemene opdrachten
- D. Spelregels
 - D.1. Het sociaal onderzoek
 - D.2. Respect voor iedereen
- E. Basisregelgeving

Inleiding

Tot voor kort was de missie van het OCMW alleen terug te vinden in de Organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's (verder "OCMW-wet" genoemd). Volgens artikel 1 van deze wet moet het OCMW ervoor zorgen dat het recht op een menswaardig leven aan eenieder gegarandeerd wordt.

Het OCMW-decreet van 19 december 2008 geeft een nieuwe missie aan de OCMW's. Zo bepaalt art. 2. dat de OCMW's op het lokale niveau duurzaam beogen bij te dragen tot het welzijn van de burgers, onverminderd de opdracht, vermeld in artikel 1 en artikel 57 van de OCMW-wet, en de andere aangelegenheden die hen door of krachtens de wet of het decreet worden opgelegd. Artikel 3 van hetzelfde decreet vult dit aan door te bepalen dat OCMW's een burger nabije, democratische, transparante en doelmatige uitoefening van hun bevoegdheden verzekeren en dat zij de inwoners zo veel mogelijk bij het beleid en zorgen voor openheid van bestuur betrekken.

A. Het recht op maatschappelijke dienstverlening en het criterium van de menselijke waardigheid

De OCMW-wet geeft de OCMW's een ruim takenpakket mee. De taken van het OCMW zijn verspreid over verschillende artikelen van de OCMW-wet.

Het fundament waarop het bestaansrecht en de werking van de OCMW's gebaseerd is, is de tekst van artikel 1 van de OCMW-wet. Welk criterium wordt weerhouden?

Wat betreft de werking van de OCMW's wordt er traditioneel een onderscheid gemaakt tussen de maatschappelijke dienstverlening (terug te vinden in de OCMW-wet) en het recht op maatschappelijke integratie¹. Het onderscheid wordt verantwoord door de autonomie die het OCMW terzake heeft en door de aard van de hulpverlening. In de Leefloonwet² worden de prestaties van het OCMW zeer concreet vastgelegd.

Is het recht op maatschappelijke dienstverlening een subjectief recht? Verschillende instanties hebben zich in de loop der jaren gebogen over deze vraag.

A.1. De rechtsleer

Sommige auteurs verbinden aan het bestaan van een subjectief recht twee voorwaarden, te weten de concrete omschrijving van de inhoud enerzijds, en de mogelijke afdwingbaarheid voor de rechter anderzijds. Opdat van een subjectief recht sprake kan zijn moet, in deze redenering, het stadium van principeverklaringen overschreden zijn en dient de door het beweerd recht aangeduide materie in voldoende mate georganiseerd te zijn. Op zijn minst moet er een effectief rechtsmiddel zijn gegeven om de eventuele schending van het recht te voorkomen of te herstellen.

Het merendeel van de auteurs dat zich tot op heden over het probleem boog, lijkt van oordeel te zijn dat het door art. 1 van de OCMW-wet ingevoerde recht op maatschappelijke dienstverlening wel degelijk meer is dan een loutere principeverklaring, en wel vóór alles een subjectief en afdwingbaar recht waaraan de rechtspraak inhoud moet geven.

A.2. De Raad van State

Tot in 1993 waren de Provinciale Beroepskamers bevoegd om beroepen tegen

¹ nu: het "leefloon", vroeger het "bestaansminimum"

² De Wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie

beslissingen van OCMW-organen m.b.t. individuele maatschappelijke dienstverlening te behandelen. Tegen de beslissingen van deze kamers kon in hoger beroep gegaan worden bij de Raad van State. Aldus heeft deze instelling zich ook over het recht op maatschappelijke dienstverlening moeten buigen.

De Raad van State stelde "... dat dit recht evenwel uiteraard eerst ontstaat wanneer de betrokkene in zodanige toestand verkeert dat hij niet over de middelen beschikt om een leven te leiden dat met de waardigheid van zijn mens-zijn overeenstemt"³. De term "menselijke waardigheid" is als toetssteen te beschouwen voor de inhoud van het in het leven geroepen subjectief recht, waarvan de vaagheid en de algemeenheid geregeld worden beklemtoond⁴. Vanaf 1993 oordeelt de Raad van State⁵ dat iedere persoon krachtens de artikelen 1 en 71 van de organieke wet een subjectief recht op maatschappelijke dienstverlening heeft; dit recht kan onder toezicht van de Raad van State voor de (toenmalige) provinciale beroepskamers afgedwongen worden. Ook volgens de Raad van State⁶ heeft de steunaanvrager recht op een onderzoek van zijn aanvraag volgens de omstandigheden van de zaak; uit artikel 1 van de OCMW-wet volgt dat het OCMW de plicht heeft in elk geval afzonderlijk te onderzoeken in hoever en op welke wijze de steun moet worden toegekend om de aanvrager in de mogelijkheid te stellen een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid. De Raad stelt verder dat het OCMW zichzelf geen barema's mag opleggen die tot gevolg hebben dat zijn vrijheid en verantwoordelijkheid worden beperkt bij het vaststellen van de aard en de omvang van de te verlenen steun.

Verder kan volgens de Raad van State (nr. 46.316, 28 februari 1994) uit artikel 1, eerste lid van de OCMW-wet, niet worden afgeleid dat het recht op maatschappelijke dienstverlening afhankelijk is van de vraag of de betrokken persoon al dan niet door eigen toedoen in een mensonwaardige toestand is geraakt of zelf de kansen om een menswaardig leven te leiden heeft verbeurd. In dezelfde zin wees de Raad van State er op dat een minderjarige die, terecht of ten onrechte, zijn familie verliet en zich in een staat van behoefte bevindt, recht heeft op maatschappelijke dienstverlening. De minderjarige kan dit recht zelf vorderen, indien de wettelijke vertegenwoordigers dit niet doen voor hem (R.v.St., nr. 30.985, 7 oktober 1988). De dienstverlening van het OCMW kan aldus enerzijds niet afhankelijk gesteld worden van het gegeven of de verzoeker al dan niet door eigen toedoen in een mensonwaardige situatie terechtgekomen is (R.v.St. nr. 46.316, 28 februari 1994). Anderzijds kan volgens het Hof van Cassatie bedrieglijk opzet in hoofde van de verzoeker echter geen recht op maatschappelijke dienstverlening openen (Cass. 10 januari 2000).

Niet zelden heeft de Raad van State door het hanteren van het *redelijkheidsbeginsel*

³ R.v.St., nr. 19.466, 26 februari 1979; zie ook R.v.St., nr. 21.190, 21 mei 1981; R.v.St., nr. 23.100, 31 maart 1983

⁴ zie R.v.St., nr. 22.678, 19 november 1982

⁵ R.v.St., nr. 42.371, 22 maart 1993

⁶ R.v.St., nr. 45.717, 21 januari 1994

voorkomen dat het begrip "menselijke waardigheid" in al te enge of al te ruime zin wordt geïnterpreteerd⁷.

Naar het oordeel van de Raad van State komt het principe van de vrije keuze voort van het recht om een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid dat krachtens artikel 1 van de OCMW-wet ten grondslag moet liggen aan elke dienstverlening van het OCMW.

Zo is bijvoorbeeld het verbod opgelegd aan een persoon om zich te begeven naar de geneesheer van zijn keuze, onverenigbaar met de menselijke waardigheid. De beslissing om nieuwe voorwaarden vast te stellen inzake apothekerskosten voor de bestaansminimumtrekkers en ontvangers van sociale dienstverlening vindt geen rechtsgrond in de OCMW-wet (R.v.St. nr. 64.554, 17 februari 1997).

Onmiddellijke gevolgen van de bovenvermelde beginselen van zelfstandige eigen beoordeling enerzijds en beoordeling volgens de concrete omstandigheden van tijd en plaats anderzijds, zijn een *verschillende benadering van de aanvragen* om steun en het grote belang dat gehecht wordt aan *het maatschappelijk of sociaal onderzoek*.

Zo werden vragen om financiële steun afgewezen omdat zij afkomstig waren van personen die reeds beschikten, hetzij over een volwaardig diploma, hetzij over een onroerend goed in het buitenland, dat te gelde gemaakt kon worden. Ook werd geoordeeld dat het OCMW geen wettelijke verplichting heeft tot werkverschaffing of zelfs tot het bezorgen van een individuele woning (zie o.m. R.v.St., nr. 21.190, 21 mei 1981; R.v.St., nr. 21.891, 13 januari 1982).

A.3. De Arbeidsgerechten

De rechtspraak van de arbeidsgerechten heeft ondertussen overvloedig bevestigd dat het recht op een menswaardig bestaan de enige maar noodzakelijke voorwaarde is voor het recht op maatschappelijke dienstverlening en dat het OCMW bij de toekenning van de steun moet rekening houden met de concrete situatie en de werkelijke behoeften van de aanvrager. De rechtspraak bevestigt eveneens dat het criterium niet is dat men geen leven leidt dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid, doch wel dat men niet de mogelijkheid of de middelen daartoe heeft⁸.

B. Het subjectief recht van art. 1 van de OCMW-wet - Inhoud en implicaties

⁷ R.v.St., nr. 20.801, 12 december 1980; R.v.St., nr. 24.162, 22 maart 1984; R.v.St., nr. 24.598, 6 juli 1984; R.v.St., nr. 25.104, 7 maart 1985; R.v.St., nr. 25.302, 9 mei 1985

⁸ cf. Het bestaansminimum en de maatschappelijke dienstverlening door de rechtspraak van het jaar 2002, verslag opgesteld op aanvraag van de minister van sociale integratie, door: FUNDP, ULB, UGent en UA, Brussel, maart 2004

De vraag of het bestaande recht op maatschappelijke dienstverlening al dan niet een subjectief recht is, is zeker geen louter theoretische vraag, zoals moge blijken uit de gevolgen op procesrechtelijk gebied. Wij kunnen stellen dat, indien de betrokkene geen subjectief recht kan doen gelden, men zich niet hoeft af te vragen of de arbeidsrechtbank uitspraak zal doen.

Is men daarentegen van mening dat hij wel een subjectief recht kan doen gelden, dan is een beroep tegen de beslissing van het OCMW mogelijk, in casu bij de arbeidsrechtbank, en hoger beroep bij het Arbeidshof.

Aangenomen mag worden dat een subjectief recht in de vorm van een rechtsbeginsel mag worden geformuleerd, dit voor zover het rechtsbeginsel tegelijk neerkomt op het stellen van een principe dat in de tekst van de wet of in een uitvoeringsbesluit ervan verduidelijkt wordt. Het lijkt daarbij *niet* noodzakelijk dat de inhoud van het rechtsbeginsel op exhaustieve wijze wordt omschreven.

In die optiek omschrijft art. 57 van de OCMW-wet op voldoende wijze de hulpverleningsvormen, en somt art. 60 van dezelfde wet op niet beperkende wijze de taken van het OCMW op. Die omschrijving en die opsomming komen neer op een nadere explicitering van het in art. 1 van de OCMW-wet geformuleerd subjectief recht.

Tijdens de laatste decennia heeft de rechtspraak van de beroepskamers en de arbeidsgerechten consequent bevestigd dat het recht op maatschappelijke dienstverlening een subjectief recht is waarop elke persoon recht heeft (cf. *Het bestaansminimum en de maatschappelijke dienstverlening door de rechtspraak van het jaar 2002*, verslag opgesteld op vraag van de minister van sociale integratie, door FUNDP, ULB, UGent, UA, Brussel, maart 2004).

Ook in een aantal internationale verdragsteksten liggen bepalingen vervat die desgevallend kunnen worden aangehaald ter ondersteuning van het bestaan van een afdwingbaar subjectief recht inzake maatschappelijke dienstverlening. Benevens art. 25 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, die, het zij gezegd, enkel de waarde van een beginselverklaring heeft, is er bij voorbeeld nog art. 11 van het Verdrag van 16 december 1966 inzake economische, sociale en culturele rechten, en de art. 13 en 14 van het Europees Sociaal Handvest.

C. Algemene opdrachten

Artikel 1 schuift wel een principe naar voor, maar dit is te vaag om hieruit concrete taken af te leiden.

De opdrachten van het OCMW zijn uiteindelijk in de art. 57 tot 68quinquies van de OCMW-wet weergegeven. Bovendien opdrachten van eerder algemene aard, zijn er opdrachten die als bijzonder of specifiek kunnen worden beschouwd.

Niet alle opdrachten van het OCMW worden in de OCMW-wet zelf beschreven. Zo bepaalt art. 57, § 4, van de OCMW-wet dat het centrum de taken uitvoert die hem door de wet, de Koning of de gemeenteoverheid worden toevertrouwd. Dit betekent voor een OCMW dat het de regelgeving van verschillende overheden moet toepassen.

Het OCMW zal de steun verlenen aan de hulpzoekende in de meest passende vorm (art. 60, § 3, OCMW-wet). Het moet duidelijk zijn dat zowel materiële als *immateriële* hulp aan dezelfde richtlijn is onderworpen.

De hulpverlening door het OCMW kan, blijkens art. 57, § 1, tweede lid, van de OCMW-wet niet alleen *lenigend of curatief* zijn, doch ook *preventief*. Het OCMW wordt derhalve verondersteld hulp te verlenen vooraleer zich de noodzaak van curatieve hulpverlening voordoet. Hiermee wordt meteen de vraag gesteld naar de opsporing van de behoeften en naar de noodzaak van informatie daarover.

Een grondige informatie en een degelijke begeleiding zijn voorwaarden voor een daadwerkelijke hulpverlening die, bij tijdig ingrijpen en juiste diagnose van de behoeften, van tijdelijke duur kan zijn.

Er mag zonder enige twijfel worden gesteld dat de duur van de hulpverlening *onbeperkt in de tijd* kan zijn aangezien de hulp de hulpvragende in staat moet stellen een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid (art. 1 van de OCMW-wet). Om de hulpverlening te kunnen beëindigen zal het OCMW, op grond van de sociale begeleiding van de betrokkene, echter met zekerheid moeten kunnen vaststellen dat diens nood is gelenigd.

De hulpverlening kan zowel van *materiële* als van *immateriële* aard zijn. Het onderscheid is niet zonder belang in het licht van de terugvordering van de kosten van maatschappelijke dienstverlening jegens derden.

Inzonderheid artikel 60 van de OCMW-wet geeft een opsomming van de verschillende wijzen waarop de hulp kan worden verleend. Die opsomming *is niet op* een beperkende wijze geformuleerd en heeft eerder een indicatieve waarde (zie R. v. St. nr. 21.891, 13 januari 1982).

D. Spelregels

D.1. Het sociaal onderzoek

Opdat de hulpverlening "in de meest passende vorm" zou geschieden zal zij, in de praktijk, *veelal* worden voorafgegaan door een onderzoek. Art. 60, § 1, eerste lid, van de OCMW-wet bepaalt dat de tussenkomst van het OCMW zo nodig, vooraf gegaan zal worden door een sociaal onderzoek dat besluit met een nauwkeurige diagnose nopens het bestaan en de omvang van de behoefte aan dienstverlening en dat de meest passende middelen voorstelt om daarin te voorzien. Iedere aanvrager heeft de plicht om het OCMW volledig te informeren over zijn financiële mogelijkheden. In een antwoord op een prejudiciële vraag omtrent artikel 60, §1, tweede lid van de OCMW-wet, wees het Grondwettelijk Hof dat de bepalingen die de aanvrager verplichten tot het verstrekken van alle nuttige inlichtingen en tot samenwerking, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet (het "gelijkheidsbeginsel") niet schenden doordat er geen sanctie is gekoppeld die van toepassing is op degene die valse en/of onvolledige verklaringen aflegt waardoor deze anders zou behandeld worden dan degene die op grond van de leefloonwet van 26 mei 2002 om dezelfde redenen wordt gesanctioneerd⁹.

Het OCMW moet, als het tot tussenkomst beslist of hulpverlening weigert, de Wet Motivering Bestuurshandelingen¹⁰ toepassen. Bij gebreke aan een afdoende motivering moet de beslissing nietig worden verklaard en is de rechtbank bevoegd de rechten van de eiser om te genieten van sociale steun, te beoordelen en om zich dus in de plaats te stellen van de verweerder om definitief te oordelen over de rechten van de eiser¹¹.

Het lijkt aangewezen dat, behalve in het geval van dringende hulpverlening door de voorzitter van het OCMW, elke hulpverlening door een min of meer grondig onderzoek wordt voorafgegaan, mede gelet op de belangrijke taak die hierbij voor de sociale dienst van het OCMW is weggelegd.

Dit neemt niet weg dat individuele gevallen kunnen voorkomen waarin het bestaan van

⁹ Arb. Nr. 74/2004, 5 mei 2004

¹⁰ De Wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering

¹¹ Arbrb. Doornik, 5 juli 2000

de behoefte zodanig duidelijk is dat een nauwkeurige ontleding van de toestand volstrekt overbodig wordt. De woorden "zo nodig" in art. 60, § 1, eerste lid, van de OCMW-wet duiden erop dat in zulke individuele gevallen het OCMW niet noodzakelijk tot een nauwkeurige diagnose zal moeten overgaan (*Gedr.St., Senaat*, 581 [1974-75] nr. 2, 101; zie ook *D. SIMOENS, OCMW-dienstverlening, nr. 972, 339*).

Het *sociaal onderzoek* wordt, in beginsel, uitgevoerd door een eigen maatschappelijk werker tewerkgesteld door het OCMW. Er is echter geen bezwaar tegen het feit dat een beroep gedaan wordt op een dienst van buiten het OCMW. Dat laatste zal trouwens veelal het geval zijn voor *medische onderzoeken* die kunnen worden bevolen¹². Het sociaal onderzoek moet door een bevoegd persoon, d.w.z. een gediplomeerd maatschappelijk werker of sociaal verpleegkundige worden uitgevoerd; zoniet leveren de verzamelde en verwerkte gegevens geen dienstige basis op voor het Bijzonder Comité van de sociale dienst of voor de OCMW-raad indien deze een beslissing moet nemen¹³. Dit geldt zowel voor de toekenning van het leefloon als voor de overige financiële tegemoetkomingen.

Bij wet van 12 januari 1993 werd de derde alinea van art. 60, § 1 ingevoegd. Deze alinea bepaalt dat het verslag van het sociaal onderzoek opgesteld door een maatschappelijk werker bedoeld in artikel 44 geldt tot het bewijs van het tegendeel wat betreft de feitelijke vaststellingen die daarin op tegensprekelijke wijze zijn opgetekend. Het was duidelijk de bedoeling van de wetgever om de maatschappelijk werkers te versterken voor wat betreft hun sociaal onderzoek¹⁴. Verder moet benadrukt worden dat de bewijskracht van het sociaal verslag enkel geldt voor feitelijke gegevens, niet voor subjectieve gegevens, én dat de tegensprekelijkheid waarvan sprake impliceert dat de aanvrager zijn handtekening plaatst onder het verslag van de maatschappelijk werker in kwestie.

D.2. Respect voor eenieder

Blijkens art. 59 van de OCMW-wet vervult het OCMW zijn opdracht volgens de meest aangepaste methoden van het maatschappelijk werk, en met eerbiediging van de ideologische, filosofische of godsdienstige overtuiging van de betrokkenen.

De pluralistische visie die blijkt uit de woorden "met eerbiediging van de ideologische, filosofische of godsdienstige overtuiging van de betrokkenen" in art. 59 van de OCMW-wet, komt in nog andere bepalingen van de OCMW-wet voor. Te denken valt aan art.

¹² R.v.St., nr. 22.176, 2 april 1982

¹³ zie ook: Arbrb. Dendermonde, 12 december 1978, R.W., 1980-81, p. 788

¹⁴ Gedr. St., Kamer (1991-1992), nr. 630/1, p. 9

60, § 5 (lidmaatschap van verzorgingsinstellingen), art. 61, eerste lid (medewerking) en zelfs aan art. 60, § 4, tweede lid (begeleiding door diensten of centra waarin vertrouwen is gesteld in het verleden).

In de Kamer van Volksvertegenwoordigers wees de Minister van Volksgezondheid erop dat elk personeelslid van het OCMW zich ervan bewust dient te zijn dat hij ten dienste staat van de gemeenschap en dientengevolge de ideologische, filosofische en godsdienstige overtuiging van elke hulpzoeker dient te eerbiedigen (*Parl. Handel., Kamer, 1975-76, 6 juli 1976, p. 4.943*).

Opdracht: Wat wordt er volgens de tekst van artikel 60, §1 van de OCMW-wet van de hulpvrager verwacht?

In verband met die informatieplicht kan worden gewezen op art. 60, § 2 van de OCMW-wet dat bepaalt dat het OCMW alle nuttige raadgevingen en inlichtingen verstrekt en de stappen doet om aan de betrokkenen alle rechten en voordelen te verlenen waarop zij krachtens de Belgische of de buitenlandse wetten aanspraak kunnen maken.

De mededelingsplicht van de hulpvrager (art. 60, § 1, tweede lid, van de OCMW-wet) en de informatieplicht van het OCMW (art. 60, § 2 van de OCMW-wet) lijken onlosmakelijk met elkaar verbonden te zijn aangezien het twee deelaspecten betreft van het gehele, in het kader van het OCMW verricht maatschappelijk werk. Overigens lijkt het niet onbelangrijk te verwijzen naar de zowel voor het OCMW-personeel als voor de OCMW-raadsleden geldende zwijgplicht.

Het OCMW zal voor het verlenen van de hulp een beroep kunnen doen op de medewerking van personen buiten het OCMW, alsook van inrichtingen of diensten die opgericht zijn door hetzij andere openbare besturen (o.m. Rijk, gemeenschap, provincie, gemeente), hetzij door privé-initiatief. Deze medewerking die in art. 61, eerste lid, van de OCMW-wet is voorzien, is gekoppeld aan een dubbele voorwaarde. Enerzijds dienen deze personen, inrichtingen of diensten in staat te zijn "*... de middelen aan te wenden tot verwezenlijking van de verschillende oplossingen die zich opdringen.*" Anderzijds dient deze medewerking te gebeuren "*... met eerbiediging van de vrije keuze van de betrokkene.*"

E. Basisregelgeving

Een viertal basisnormen vormen de fundamentele regelgeving voor de werking van de OCMW's:

- De Organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's

Deze wet trad in werking op 1 januari 1977 en bevatte alle bepalingen omtrent de opdracht, de werking en de interne organisatie van de OCMW's. Wegens de staatshervorming zijn in de loop der jaren de deelstaten bevoegd geworden voor een aantal domeinen, waaronder het maatschappelijk welzijn en de interne organisatie van de OCMW's. De OCMW-wet werd dan ook herhaaldelijk gewijzigd zowel door de federale wetgever als door de deelstatelijke decreetgever. Vanaf het van kracht worden van het OCMW-decreet bevat de OCMW-wet alleen nog federale bepalingen. Deze kunnen uitsluitend door de federale wetgever gewijzigd worden.

- Het OCMW-decreet

Als een gevolg van het Lambertmontakkoord zijn thans de gewesten bevoegd om de interne organisatie van de lokale besturen te regelen. Naar analogie met het Gemeentedecreet dat de interne organisatie van de gemeenten in het Vlaams Gewest regelt, is er nu ook het OCMW-decreet van 19 december 2008 (B.S. 24/12/2008). Dit decreet is van toepassing in alle gemeenten van het Nederlandse taalgebied met behoud van de toepassing van de regelingen, bepaald in artikel 6, §1, VIII, eerste lid, 1°, eerste streepje, in 4°, eerste lid, a, en in artikel 7, §1, eerste en derde lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

- De RMI-wet van 26 mei 2002

Deze wet, ook de Leefloonwet genoemd, regelt de toepassing van het recht op maatschappelijke integratie (RMI). Ze bepaalt ondermeer de voorwaarden waaraan iemand moet voldoen om recht te hebben op een leefloon.

- De Onderstandswet van 2 april 1965

Er is steeds slechts een OCMW bevoegd om iemand hulp te verlenen. Deze wet bepaalt aan de hand van een aantal criteria welk het bevoegde OCMW is en bevat ook een procedure voor het geval twee (of meer) OCMW's ervan uitgaan dat zij niet bevoegd zijn.

1.2. Opdrachten : specifieke en facultatieve opdrachten

Structuur van deze titel

1.2.1. Materiële en immateriële hulpverlening

1.2.1.1. Materiële hulpverlening

§1. Leefloon en financiële steun

§2. Geldelijke hulpverlening

A. Voorschot op uitkeringen

B. Eenmalige en periodieke uitkeringen

C. Financiële steun met budgetbeheer

D. Dringende hulpverlening door voorzitter

§3. Niet geldelijke hulpverlening

A. In natura

B. Gezinszorg

C. Sociale huisvesting

D. Kostprijs van de hulpverlening

1.2.1.2. Immateriële hulpverlening

§1. Morele en psychosociale hulp

§2. Administratieve en juridische begeleiding

§3. Geneeskundige hulpverlening

§4. Andere dienstverlening

1.2.1. Materiële en immateriële hulpverlening

1.2.1.1. MATERIELE HULPVERLENING

§ 1. Het leefloon en de financiële steun

De door het OCMW "in de meest passende vorm" verstrekte hulp mag niet worden verward met de toekenning van het leefloon. Voornamelijk wanneer de door het OCMW verleende hulp van geldelijke aard is, is enige verwarring met de uitkering van het leefloon niet denkbeeldig.

Voor de regeling van het leefloon verwijzen wij naar de Wet van 26 mei 2002 tot instelling van het recht op maatschappelijke integratie. Een belangrijk uitvoeringsbesluit van die wet is het Koninklijk besluit van 11 juli 2002 (B.S., 31 juli 2002). De Omzendbrief van 6 september 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie becommentarieert deze regelgeving.

Er bestaan *grote gelijkenissen* tussen de financiële tegemoetkomingen krachtens enerzijds de OCMW-wet en anderzijds de zogenaamde Leefloonwet. Volgende vaststellingen dragen bij tot deze conclusie:

- Beide tegemoetkomingen worden aangevraagd bij en uitgekeerd door het krachtens de wetgeving op de onderstandswoonplaats (Wet van 2 april 1965) ter zake bevoegde OCMW;
- Beide tegemoetkomingen zullen in de praktijk veelal door een sociaal onderzoek worden voorafgegaan. Er kan in dit verband echter wet gewezen worden op het feit dat art. 60, § 1, eerste lid, van de OCMW-wet bepaalt dat de tussenkomst van het OCMW "zodanig" door een sociaal onderzoek wordt voorafgegaan, terwijl het K.B. van 11 juli 2002 vrij gedetailleerde regels (Afd. 2, art. 5-7) vastlegt betreffende het sociaal onderzoek.
- Voor zover dit noodzakelijk is zal het OCMW zijn beslissing omtrent de terugvordering van beide tegemoetkomingen laten voorafgaan door een sociaal onderzoek (zie art. 44 van het K.B. van 11 juli 2002).
- Beide tegemoetkomingen zijn *van* subsidiaire aard, d.w.z. dat de hulpvrager er in principe maar van zal kunnen genieten nadat hij alle andere rechten, bijvoorbeeld sociale zekerheidsrechten, in België of in het buitenland heeft uitgeput.
- De beroepsinstanties zijn dezelfde. Zowel voor het leefloon als voor de OCMW-dienstverlening zijn dat de arbeidsrechtbanken. Het hoger beroep geschiedt bij de

arbeidshoven.

- De wijze van rechtsingang na weigering van tegemoetkoming verschilt niet. Voor de arbeidsrechtbank bestaat de mogelijkheid van vrijwillige verschijning, dagvaarding of verzoekschrift.
- Het cassatieberoep ter zake van zowel het leefloon als van de andere financiële steun door het OCMW verleend, wordt voor het Hof van Cassatie gebracht.

Enkele kleine verschilpunten blijven bestaan:

- Het OCMW kan, onder de voorwaarden van art. 56 e.v. van het K.B. van 11 juli 2002 aanspraak maken op een staatstoelage. Dit is niet het geval voor de overige uitkeringen door het OCMW.
- Art. 1410, § 2, 7° Ger. W. vermeldt uitsluitend de bedragen uitgekeerd als leefloon zijnde niet vatbaar voor overdracht of beslag.

Het is duidelijk dat de initiële dualiteit tussen beide vormen van hulpverlening stilaan te verwaarlozen is. Voor de hulpbehoevende is er praktisch geen verschil meer.

§ 2. Geldelijke hulpverlening

De meest voorkomende hulpverlening op materieel gebied gebeurt in geld. Daarnaast zijn er uiteraard nog andere vormen van materiele hulpverlening.

De geldelijke steun kan op volgende *wijzen* worden verleend:

- als voorschot of renteloze lening
- eenmalig of periodiek
- met budgetbegeleiding
- door middel van dringende tussenkomst van de voorzitter
- in combinatie met andere vormen van steunverlening

A. VOORSCHOT OP UITKERINGEN

De toekenning van een voorschot op allerlei te verwachten uitbetalingen veronderstelt dat deze op min of meer korte termijn zullen plaatshebben. Dit zal uit het sociaal verslag moeten blijken. De stelling dat het OCMW tekort komt aan zijn wettelijke opdracht, wanneer het verlenen van steun afhankelijk wordt gesteld van de terugbetaling ervan, snijdt volgens het arbeidshof van Gent geen hout. Het Hof oordeelt dat steunverlening bij

wijze van het toekennen van een lening of een terug te betalen voorschot een vorm van materiële hulp is die krachtens art. 98, § 1, van de OCMW-wet toegelaten is¹⁵.

Een voorschot op een opengevallen doch nog niet verdeelde nalatenschap kan worden toegekend onder voorbehoud dat - als waarborg voor latere terugbetaling - door de ontvanger van het OCMW een *hypothecaire inschrijving* genomen wordt op het onverdeeld onroerend goed, krachtens art. 46, § 3 en art. 101, eerste lid, van de OCMW-wet. Het besluit van de ontvanger tot het nemen van een hypothecaire inschrijving is *geen* beslissing tot individuele hulpverlening en kan dus niet bestreden worden voor de arbeidsrechtbank¹⁶. Voorschotten kunnen verleend worden op financiële tegemoetkomingen zoals werkloosheidsuitkeringen, rust- en overlevingspensioenen, kinderbijslag, krachtens de diverse wettelijke bepalingen verschuldigde onderhoudsgelden en dit t.a.v. alle wettelijke onderhoudsgerechtigde personen, invaliditeitsuitkeringen en arbeidsongevallenrenten. De opsomming is *niet beperkend*¹⁷.

Voorschotten op sociale uitkeringen zijn in beginsel terugvorderbaar van de betrokkenen, althans zodra de vergoedingen definitief zijn toegekend. Betaling van voorschotten op te verwachten uitkeringen mag echter niet worden verward met uitbetalingen die op preventieve wijze worden gedaan om aan een nakend onheil het hoofd te bieden.

Een uitkering die geschiedt teneinde de uitvoering van een vervangende gevangenisstraf te voorkomen of om een voorlopige in vrijheidstelling te verkrijgen van een gedetineerde die niet een derde van de geldboete kan betalen, is *geen* voorschot. Maar financiële steunverlening gedaan in afwachting van een verdeling van omvangrijke goederen in het buitenland heeft *wel* het karakter van een voorschot¹⁸. Zo ook een tegemoetkoming in afwachting van de uitbetaling van alimentatiegeld¹⁹. Uit het antwoord op een parlementaire vraag blijkt dat het voorschot op pensioen slechts een benaderend bedrag dekt²⁰.

¹⁵ Arbh. Gent, afd. Brugge, 15 oktober 1998, OCMW-Visies, 1999, afl. 1, p. 61

¹⁶ R.v.St., nr. 20.331, 14 mei 1980

¹⁷ R.v.St., nr. 21.207, 4 juni 1981

¹⁸ R.v.St., nr. 20.801, 12 december 1980

¹⁹ R.v.St., nr. 21.207, 4 juni 1981

²⁰ Parl. Vr. en Antw., Senaat, 1984-85, 27 november 1984, p. 298

B. EENMALIGE EN PERIODIEKE UITKERINGEN

Eenmaal duidelijk is dat iemand gerechtigd is op een financiële steun, kan er een onderscheid gemaakt worden naargelang de OCMW verleende financiële steun *eenmalig* of *periodiek* wordt toegekend.

Een voorbeeld van een meestal eenmalige steun is de tegemoetkoming in hospitalisatiekosten, terwijl het verstrekken van een zogenoemde "medische kaart" - met het oog op integrale betaling door het OCMW van het remgeld op medische en farmaceutische kosten - een typisch voorbeeld is van periodieke steun. Andere eenmalige kosten zijn: begrafeniskosten, taxikosten, boeten en honoraria.

Bijzondere uitgaven die het gevolg zijn van uitzonderlijke behoeften, kunnen eveneens aanleiding geven tot een *voorschotuitkering* die meestal van tijdelijke aard is. Ook een renteloze lening is in principe een eenmalige financiële dienstverlening. Hoewel vele OCMW's de term "terugvorderbare steun" hanteren, is deze door de rechtspraak niet aanvaard; daarom is het beter om, indien uit het sociaal onderzoek blijkt dat het om een tijdelijke precaire situatie gaat én dat betrokkene in staat is het hem toegekende bedrag terug te betalen, te spreken over "voorschot" of "renteloze lening".

Het bedrag dat nodig is om een menswaardig leven te leiden, heeft meermaals aanleiding gegeven tot betwistingen. Een meerderheidsstrekking binnen de rechtspraak neemt aan dat het minimumbedrag van maatschappelijke dienstverlening, gelijkwaardig moet zijn aan de bedragen die wettelijk bepaald zijn voor het bestaansminimum of het leefloon. Het Arbeidshof van Luik oordeelde in dit verband dat een verwijzing naar het bestaansminimum facultatief maar als richtingaanwijzer adequaat is, behalve wanneer concrete omstandigheden van een situatie een zorgvuldiger raming vergen²¹. Een minderheidsstrekking binnen de rechtspraak oordeelt dat het bedrag van de maatschappelijke dienstverlening niet automatisch gelijk moet zijn aan het bedrag van het bestaansminimum, en dat het kan worden beperkt tot wat nodig is om over een woonst te beschikken en in het levensonderhoud te voorzien overeenkomstig de menselijke waardigheid²².

Het Arbitragehof, thans het Grondwettelijk Hof, van zijn kant komt tot de vaststelling dat de OCMW-wet niet concreet bepaalt waaruit de maatschappelijke dienstverlening

²¹ Arbh. Luik, 10de K, 12 november 2002

²² cf. Arbh. Bergen, 6de K, 22 januari 2002

sensu strictu moet bestaan en verdedigt de stelling dat steun ten gunste van een persoon die geen recht heeft op het bestaansminimum (thans: leefloon), indien toegekend in geldvorm, zowel lager als hoger mag liggen dan het bestaansminimum of er gelijk aan mag zijn.

Periodieke steun heeft een min of meer langdurig karakter. Hoewel dit eigenlijk een permanente sociale begeleiding impliceert, wordt in de praktijk vastgesteld dat vele OCMW's periodieke steun toekennen gedurende enkele maanden.

Het leefloon wordt meestal bij wijze van een periodieke geldelijke steun toegekend. Bovenop dit wettelijk minimumbedrag kunnen vaste sommen worden toegekend of zelfs tijdelijke financiële steun over een bepaalde periode. Zo keren sommige OCMW's gedurende de wintermaanden een bedrag uit als "winterhulp", waardoor de bijkomende verwarmingskosten gedurende enkele maanden kunnen gedekt worden. Ook de tegemoetkoming in de huishuur kan als een periodieke steun worden gezien.

Algemeen is men van mening dat op grond van de individualisering van de sociale dossiers, voortvloeiend uit de toepassing van art. 60, § 3 van de OCMW-wet, *steunschalen* enkel de waarde hebben van richtlijnen zodat zij in wezen niet als echte steunnormen kunnen gelden. Ook de Raad van State was van oordeel dat geen algemene steunnormen mogen worden gehanteerd, op de wettelijk bepaalde na. Dit kan worden afgeleid uit een aantal arresten waarin de "sociale gevallen" individueel zijn benaderd en de beslissingen op hun wettigheid getoetst worden²³.

Een OCMW dat steunnormen heeft opgesteld, moet die overeenkomstig het adagium "*patere legem quam ipse fecist*" ook naleven. Deze criteria moeten vooraf worden uitgewerkt worden volgens criteria die aan het merendeel van de gevallen kunnen tegemoet komen. Indien dit niet zo is, kan het OCMW altijd nieuwe normen aannemen²⁴. Het is een OCMW verboden op algemene wijze bedragen vast te stellen die vanaf een bepaalde datum aan de hulpvragers worden toegekend. Het mag zich niet laten leiden door barema's die zijn vrije appreciatie en verantwoordelijkheid beperken bij de vaststelling van de aard en de omvang van de maatschappelijke dienstverlening. Alleen richtlijnen voor intern gebruik, waarvan steeds kan worden afgeweken, zijn verenigbaar met de opdracht van de OCMW's om elk geval *in concreto*

²³ Cf. R.v.St., nr. 21.891, 13 januari 1982; R.v.St., nr. 23.100; R. v. St., nr. 23.786, 8 december 1983

²⁴ Parl. Vr. & Antw., Kamer (1990-1991), vraag nr. 206, 21 maart 1991, Bertouille, p. 13.340

te onderzoeken en te beoordelen²⁵.

C. FINANCIËLE STEUN MET BUDGETBEHEER

De financiële steun die door het OCMW wordt verleend zal niet zelden gepaard gaan met een of andere vorm van schuldbemiddeling. Meer in het bijzonder kan het OCMW de verdere financiële steun afhankelijk stellen van een goede besteding van de gemeenschapsgelden en kan het met het oog daarop een waarborg vragen van de betrokkene. Deze begeleiding wordt meestal bestempeld als *budgetbegeleiding*, verleend door de begeleidende maatschappelijk werker. Dit is de zwakste vorm van schuldbemiddeling. De aanvrager richt zich vrijwillig tot de begeleidende maatschappelijk werker hem adviseert omtrent zijn bestedingen. De maatschappelijk werker brengt over de samenwerking en wijze van geldbesteding periodieke verslagen uitbrengen ten behoeve van, al naargelang het geval, het bijzonder comité voor sociale zaken of de OCMW-raad.

Uit de parlementaire voorbereidende werkzaamheden van de OCMW-wet moge blijken dat de wetgever de begeleiding waarvan sprake heeft willen beschouwen als een opvoedende begeleiding *sui generis* met het oog op het beheer van het gezinsbudget (*Gedr. St., Senaat, 581 [1974-75] nr. 1, p. 19*). Als dusdanig ressorteert de budgetbegeleiding onder art. 60, § 4 van de OCMW-wet.

Soms kan *budgetbeheer* aangewezen zijn; hierbij draagt de aanvrager vrijwillig het beheer van zijn financiële middelen over aan een maatschappelijk werker van het OCMW. Deze is persoonlijk verantwoordelijk voor zijn/haar beheer. Meestal gaat budgetbeheer gepaard met een afbetalingsplan van de schulden. In de hoedanigheid van budgetbeheerder zal de maatschappelijk werker in kwestie contact opnemen met de verschillende schuldeisers teneinde de afbetaling van de schulden in functie van het beschikbare budget mogelijk te maken. Het is evident dat de aanvrager te allen tijde een einde kan maken aan deze vorm van dienstverlening.

In sommige gevallen is een beroep op de regelgeving inzake *collectieve schuldenregeling*, de zwaarste vorm van schuldbemiddeling, noodzakelijk. De collectieve schuldenregeling – gebaseerd op de wet van 5 juli 1998 - zorgt ervoor dat de aanvrager niet de rest van zijn leven moet blijven afbetalen, ook al heeft hij erg hoge schulden. Het is de bedoeling dat de aanvrager, na een aantal jaar, dan een nieuwe start kan nemen en opnieuw zelfstandig zijn budget beheert. Deze regeling verloopt via de rechtbank. De inkomsten van de aanvrager worden beheerd door een

²⁵ R.v.St., nr. 45.717, 21 januari 1994

“schuldbemiddelaar”. Deze stelt een leefgeld ter beschikking van de aanvrager en betaalt de schuldeisers. Deze schuldeisers kunnen niets meer ondernemen tegen de aanvrager. Zij kunnen ook geen intresten of kosten meer aanrekenen. Ondertussen heeft de aanvrager recht op voldoende leefgeld om rond te komen. Vele OCMW's zijn erkend als schuldbemiddelaar. Maatschappelijk werkers en juristen moeten, om een erkenning te bekomen, een cursus schuldbemiddeling gevolgd hebben. De sociale dienst van het OCMW staat de aanvrager bij wanneer hij een verzoekschrift voor collectieve schuldenregeling bij de rechtbank wil indienen.

Budgetbegeleiding, budgetbeheer en collectieve schuldbemiddeling kunnen in geen geval als *juridisch -administratieve hulp* – zoals bedoeld in art. 60, § 2 van de OCMW-wet - worden gezien.

Zelfwerkzaamheid van de geholpen persoon is het streefdoel van de in art. 60, § 4 van de OCMW-wet, bedoelde vormen van hulpverlening²⁶. Maar het lijkt wel dat de opvoedende begeleiding, die de schuldbemiddeling toch is, niet anders dan van min of meer lange duur kan zijn, tenzij de geldnood een aanwijsbare oorzaak heeft en vlug te bevredigen is. Er zij terloops op gewezen dat het beginsel van de zelfwerkzaamheid zoals vermeld in art. 60, § 4, eerste lid, eigenlijk kan worden beschouwd als een meer algemeen oogmerk van de wetgever die ermeê heeft willen bereiken dat de persoon die om hulp verzoekt zelf zijn moeilijkheden te boven komt dank zij de nodige begeleiding.

Toch lijkt het wel dat bij een gunstige kentering de betrokkene opnieuw gerechtigd is aanspraak te maken op *budgetbegeleiding* en hij niet mag blijven boeten voor het verleden, noch voor het ontbreken van een sluitende wetgeving op het verbruikskrediet. Het moet echter reeds duidelijk zijn dat het niet toekennen van een gewaarborgd inkomen strijdig is met het in art. 1 van de OCMW-wet vervatte beginsel.

D. DRINGENDE HULPVERLENING DOOR DE VOORZITTER VAN DE OCMW-RAAD

Opdracht: Lees aandachtig art. 58, §1 OCMW-decreet.

Hier gaat het om een specifieke vorm van financiële hulp die in wezen een vorm van

²⁶ *Gedr.St., Senaat*, 581 [1974-75] nr. 1, p. 19; zie ook *Parl. Handel., Kamer*, 1975-76, 6 juli 1976, p. 4.295

voorschot uitmaakt en die erop neerkomt dat m.b.t. een persoon die in dringende financiële nood verkeert door de voorzitter wordt beslist deze een beperkte geldelijke steun te doen uitkeren. De beslissing zal bij voorkeur geschieden na gunstig *advies* van de verantwoordelijke van de sociale dienst die, in voorkomend geval, een summier sociaal onderzoek zal bevelen.

De voorzitter moet bij het nemen van de beslissing uiteraard binnen de hem toegekende bevoegdheden blijven en moet de geldende wetten en besluiten in acht nemen. De Raad kan hetzij bij individuele beslissing hetzij via het Huishoudelijk reglement van het OCMW het bedrag dat de voorzitter aan dringende steun kan verlenen, beperken. Aangezien de voorzitter deze bevoegdheid rechtstreeks uit het decreet put, is de Raad niet bevoegd om dit prerogatief van de voorzitter af te schaffen of om het bedrag tot nul euro te beperken.

De ingevolge de beslissing van de voorzitter uitgekeerde bedragen zijn hoe dan ook voorgoed verkregen en mogen van de betrokkene niet teruggevorderd worden mocht de beslissing niet bekrachtigd worden naderhand (in dezelfde zin: *Parl. Vr. en Antw., Kamer, 1976-77, 15 maart 1977, p. 1.107*). Anders zou een rechtzoekende immers het slachtoffer kunnen worden van een verkeerd begrepen liefdadigheid welke echter niet door een "politieke meerderheid" wordt gevolgd.

§ 3. Niet-geldelijke hulpverlening

Het OCMW kan ook andere materiële hulp dan geldelijke steun verlenen. De vormen waaronder dit kan geschieden zijn niet limitatief op te sommen.

A. HULPVERLENING IN NATURA

Deze wijze van materiële hulpverlening kan uiteenlopende vormen aannemen zoals het bezorgen van stookolie, kolen, voedselpakketten en dies meer. In bepaalde gevallen is de hulpverlening *in natura*, als onmiddellijke hulpvorm, te verkiezen boven geldelijke steun waarvan men, gezien eventuele precedentes, mag vermoeden dat hij voor andere doeleinden zou worden aangewend.

De *wenselijkheid* van de hulpverlening *in natura* wordt, mede in het licht van het streven naar zelfwerkzaamheid, resp. zelfredzaamheid in vraag gesteld.

Bij de beoordeling van het al dan niet wenselijke van steun *in natura* mag worden aangenomen dat in de eerste plaats de subjectieve en de relatieve waarde van de te verstrekken goederen of producten in aanmerking moeten worden genomen. Zo is een

auto, televisie, een computer of een GSM voor sommigen een luxe, voor anderen een noodzaak.

B. GEZINSZORG

Gezinszorg en andere vormen van thuishulp zijn vormen van niet-geldelijke materiële hulpverlening. Met het oog op het efficiënt helpen van bejaarden en gezinnen kunnen de OCMW 's zelf de hierna vermelde diensten oprichten, hetzij een beroep doen op bestaande particuliere diensten door, bij voorkeur, met hen een overeenkomst af te sluiten (art. 61, derde lid, van de OCMW-wet).

Opteert het OCMW voor *samenwerking* met een andere dienst, dan kan het dit doen met een ander openbaar bestuur, een instelling van openbaar nut, een privé-persoon, of een privé-instelling. In beide laatste gevallen kan een probleem rijzen indien een beroep wordt gedaan op een niet-pluralistische instelling of een eenzijdige georiënteerd en geëngageerd persoon.

Er kunnen diensten binnen het OCMW worden opgericht of aan het OCMW vreemde diensten worden aangesproken voor onder meer maaltijdenbedeling, schoonmaakdienst en klusjesdienst. Ook de zogenaamde diensten voor personenalarm, waarop in dringende gevallen een beroep kan worden gedaan, lijken aan belang te winnen. Heel wat OCMW's beschikken thans over een Minder Mobielen Centrale.

Niet alleen de gezinszorg wordt bij de gebruikers thuis verstrekt met de bedoeling de hulpbehoevenden zo lang mogelijk in hun woning te laten wonen. Ook de oprichting van dienstencentra (lokale en regionale) heeft tot doel een dienstenpakket ter beschikking te stellen van de leden van de senioren die zich nog kunnen verplaatsen en die nood hebben aan sociaal contact.

De gezinszorg aan huis is uiteraard gebonden aan bepaalde normen van duur en aard van de geboden hulp. Een zorgverlening na hospitalisatie zal van meer intensieve aard en langere duur zijn dan een "routine"-zorg van een of tweemaal per week gedurende enkele uren. Het komt aan de sociale dienst van het OCMW toe om de aard en de duur van de hulp te bepalen. De rechtspraak kent een bejaarde

niet het recht toe zich in te laten met de duur, en heeft hij evenmin het recht een "voorgestelde doelmatige vorm van hulp" af te wijzen²⁷.

OCMW-dienstverlening heeft een residuair karakter en is slechts verschuldigd nadat alle andere middelen uitgeput zijn. Aldus kan een OCMW kan niet worden verplicht tot het oprichten of het steeds verder verlenen van thuisdiensten: er is geen verplichting om hulp te verlenen door middel van thuisbedeling van warme maaltijden (Prov. Ber. Antwerpen, 14 januari 1991, OCMW-Visies, 1991, afl. 1, p. 82). Evenzeer kan een OCMW terecht bejaardenhulp weigeren aan een bejaarde die afstand gedaan heeft van de bejaardenhulp van het ziekenfonds (Arbrb. Mechelen, 17 april 1996, OCMW-Visies, 1996, afl. 2, p. 71).

De regelgeving m.b.t. de gezinszorg en de thuiszorg in het algemeen, met inbegrip van de regelgeving m.b.t. de lokale dienstencentra, is Vlaamse regelgeving. Een OCMW dat op vrijwillige basis deze diensten organiseert, zal zich moeten conformeren met deze regelgeving om erkend te worden. Thans is dit het Woonzorgdecreet van 13 maart 2009 en het Besluit van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009.

C. SOCIALE HUISVESTING

Artikel 23 van de Grondwet voorziet naast de erkenning van een aantal sociaal-economische grondrechten ook het recht op behoorlijke huisvesting. De OCMW-wet legt, weliswaar impliciet, het bestuur de verplichting op te bemiddelen bij het zoeken naar en te zorgen voor een (behoorlijke) woonst en dienaangaande alle nodige maatregelen te nemen.

Sociale huisvesting is een vorm van materiële hulpverlening aan minvermogenden. Zij kan op verschillende wijzen worden verstrekt. Woningen, appartementen, serviceflats, losse woningen in de buurt van een rusthuis of dienstencentrum, kinderdagverblijven, opvang- en oriënteringscentra voor jeugdigen en minder-validen, zijn zovele uitingen van min of meer "beschermd wonen", waarbij in min of meer nauw verband met het OCMW - meer bepaald de sociale dienst - de bewoner op snelle wijze een beroep kan doen op allerlei diensten die hem kunnen worden verstrekt.

Hoewel de plicht tot huisvesting bestaat, is er zeker *geen verplichting* tot het bezorgen

²⁷ R.v.St., nr. 21.189, 21 mei 1981

van een individuele woning²⁸. Wel kan een OCMW tussenkomen bij het betalen van de huurwaarborg voor personen die dit zelf niet kunnen. Dit gebeurt in de vorm van een voorschot. In bepaalde gevallen kan het OCMW een toelage krijgen voor de kosten van het samenstellen van een voorwaarborg ten gunste van personen die ze niet kunnen betalen²⁹. De huurwaarborg moet verleend worden in de vorm van een waarborgbrief of een bankwaarborg, maar mag rechtstreeks voorgeschoten worden aan de persoon in kwestie. Rekening houdend met de draagkracht van de betrokkene, moet het OCMW voor iedere huurwaarborg een terugbetalingsplan vastleggen. Als het OCMW oordeelt dat de cliënt de huurwaarborg niet kan terugbetalen, kan het OCMW via een uitdrukkelijk gemotiveerde beslissing afwijken van het terugbetalingsplan zonder de toelage te verliezen.

D. KOSTPRIJS VAN DE HULPVERLENING

Het OCMW moet de hulpverlening niet gratis verrichten. Het kan van zijn cliënten, op basis van hun inkomsten en vermogen, maximaal de kostprijs van de steun vorderen, met uitsluiting evenwel van enige winst, vervoer- of administratiekosten³⁰.

²⁸ R.v.St., nr. 21.155, 8 mei 1981; R.v.St., nr. 21.891, 13 januari 1982

²⁹ Het K.B. van 18 juni 2004 (B.S. 16 juli 2004)

³⁰ *Parl. Vr. en Antw., Kamer*, 1980-81, 26 mei 1981, p. 3.363

1.2.1.2. IMMATERIELE HULPVERLENING

§ 1. Morele en psychosociale begeleiding

Opdracht. Lees nu art. 60, §4, eerste lid, van de OCMW-wet..

Reeds eerder is in het kader van de opvoedende begeleiding aandacht besteed aan de *budgetbegeleiding* die het OCMW verstrekt als zijnde supplementair aan de *financiële hulpverlening*.

Hoewel het onderscheid tussen beide vormen van begeleiding eerder van theoretische aard lijkt, mag worden aangenomen dat bij de hoger bedoelde sociale begeleiding de klemtoon ligt op het materiële vlak, dit is de opvoedende bijstand bij het geldbeheer, terwijl wat de morele en psychosociale begeleiding betreft, deze bijstand dient te worden gezien als zijnde losgekoppeld van elke materiële hulpverlening.

Het komt toe aan de maatschappelijk werker om, rekening houdend met de door zijn cliënt geformuleerde keuze, de aard en de duur van de te volgen begeleiding te bepalen, althans om die aan het bevoegde orgaan van het OCMW (Raad, Vast Bureau, BCSD) voor te stellen. Het sociaal onderzoek waarvan de bevindingen opgenomen worden in een verslag dat deel uitmaakt van het sociaal dossier zal uiteindelijk van beslissende aard zijn bij de beoordeling van de geformuleerde voorstellen. Toch moet worden gesteld dat een onbeperkte vrije keuze niet mogelijk is, daar de toepassing van dit beginsel beperkt wordt door de bestaande dienstverlening.

Informatie door de cliënt en de nodige inlichtingen door de maatschappelijk werker, na *intake*, te geven aan eerstgenoemde lijken niet alleen onontbeerlijk voor een goede samenwerking tussen cliënt en begeleider, maar ook en vooral een noodzakelijke voorwaarde om een juiste diagnose te stellen in de zin van art. 60, § 1, eerste lid, van de OCMW-wet, en om derhalve de aangepaste remediërende begeleiding te bepalen met aanwijzing van de meest geschikte persoon en/of dienst die deze begeleiding zal verzorgen. Deze begeleiding kan immers zowel binnen het OCMW geschieden als worden toevertrouwd aan een persoon of dienst buiten het OCMW, mits verder contact wordt gehouden met de optredende maatschappelijk werker.

De morele en psychosociale begeleiding in art. 60, § 4, eerste lid, van de OCMW-wet, is te zien als een *loutere toepassing* van de meer algemeen geformuleerde principebepaling van art. 57, § 1, derde lid, van de OCMW-wet. Streefdoel ervan is te komen tot zelfwerkzaamheid van de betrokkene. Naarmate de (mentale) gezondheidstoestand van een persoon dit vereist, kan het OCMW de rechter verzoeken een voorlopige bewindvoerder aan te stellen voor een bejaarde die onbekwaam is geworden het patrimonium zelf te beheren (Rb. Nijvel, 7 december 1993, Soc. Kron., 1995, p. 99). Indien een OCMW een behoeftige hulpvrager bij toepassing van art. 60, § 7 OCMW-wet niet in zijn eigen diensten kan tewerk stellen, behoort het toch tot de taak van het centrum hem in het kader van de psychosociale begeleiding op alle vlakken bij te staan in het zoeken naar een geschikte job (Prov. Ber. Brabant, 21 oktober 1992, T. Vreemd., 1993, p. 16).

Opdracht. Lees nu art. 57, § 1, derde lid, van de OCMW-wet.

De gewone sociale begeleiding waarvan hoger sprake en die als aanvullende steun is bedoeld, mag niet met de morele en psychosociale begeleiding verward worden.

Hoewel het de bedoeling is tot een individualisering van de hulpverlening te komen, kan men terecht voorhouden dat de morele en psychosociale begeleiding rekening moet houden met de *gezinstoestand*.

Er zal dikwijls een beroep moeten gedaan worden op gespecialiseerde personen of diensten, tenzij een OCMW het zich kan veroorloven zelf de dienstverlening te organiseren door het aanwerven van bijvoorbeeld een moralist, een psycholoog, een sociaal agoog, of een orthopedagoog. Is dit niet het geval, dan zal een beroep kunnen worden gedaan op CLB's, onthaalcentra of crisisopvangcentra van het CAW.

Opdracht. Lees nu art. 60, § 4, tweede lid, van de OCMW-wet.

De lijn van de vrije keuze gemaakt vooraleer de hulpzoekende bij het OCMW terechtkwam, wordt in deze bepaling doorgetrokken. Dit lijkt enerzijds logisch in het licht van de genoemde individualisering van de begeleiding, doch kan anderzijds stuiten op bezwaren van praktische aard (vb. in geval van keuze na verhuizing), en ook op financiële bezwaren (in geval van dure vrije keuze).

Ook uit de parlementaire voorbereidende werkzaamheden van de OCMW-wet blijkt dat het behoud van de vrije keuze niet als ten volle evident werd aangenomen. Een in de Senaat ingediend amendement strekkende tot afschaffing van het recht op vrije keuze van de cliënt - zodat het OCMW vrij bleef - werd niet aangehouden in de betrokken commissie en dit op uitdrukkelijke vraag van de Minister van Volksgezondheid die betoogde dat de "continuïteit van de behandeling" gewaarborgd diende te worden (*Gedr. St., Senaat*, 581 [1974-75] nr. 2, p. 105-106).

Er kan besloten worden dat de vrije keuze van morele en psychosociale begeleiding enkel en alleen toekomt aan de steungerechtigde, voor zoveel echter de grenzen van de redelijkheid niet worden overschreden.

De kosten gemaakt met het oog op de morele en psychosociale begeleiding kunnen *niet* ten laste van de begunstigde worden gelegd overeenkomstig art. 98, § 1, eerste lid, van de OCMW-wet zelfs niet voor een deel. In dit verband mag worden verwezen naar Titel VI waarin de bijdrage in en het verhaal van de kosten van maatschappelijke dienstverlening worden behandeld (nr. 662 e.v.). Verder voorziet art. 98, § 1 van de OCMW-wet dat de rusthuisbewoner die een beroep doet op het OCMW om zijn rusthuisrekening te betalen, recht heeft op een zakgeld van 900 euro per jaar, te betalen in maandelijkse schijven. Deze bepaling werd ingevoegd bij Wet van 3 mei 2003 [B.S. 16 mei 2003] en somt de kosten op die niet mogen aangerekend worden op dit zakgeld. De wetsbepaling geeft geen antwoord op de vraag of de maandelijkse schijven gelijk moeten zijn en of er maandelijks iets minder mag uitbetaald worden zodat er met het verschil een vakantiegeld of eindejaarspremie kan worden uitbetaald. Bij gebrek aan verbodsbepaling, gaan wij ervan uit dat ongelijke schijven mogelijk zijn. Ook de indexeringswijze van het zakgeld is onduidelijk; de in art. 98, § 1 vermelde indexeringsformule wijkt af van de gebruikelijke indexeringsformule voor sociale uitkeringen. Verder zwijgt de regelgeving over de controle op de uitbetaling van het zakgeld en op de aanwending ervan.

Art. 97, tweede lid, van de OCMW-wet bepaalt dat de bedoelde kosten niet verhaald mogen worden op de betrokkene.

§ 2. Administratieve en juridische begeleiding

Opdracht. Lees nu art. 60, § 2 van de OCMW-wet.

Elk OCMW heeft als opdracht om als info- en ombudsdienst te fungeren³¹. Hiermee wordt het verstrekken zogenaamde "eerstelijns hulp" bedoeld, dit is: summiere voorlichting en informatie over de voorgelegde moeilijkheden en mogelijke oplossingen, gebeurlijk gevolgd door een verwijzing naar een meer gespecialiseerde dienst of persoon. De verstrekte inlichtingen zijn aldus noodzakelijk oppervlakkig en de voorgestelde oplossingen mogen niet eenzijdig zijn, maar moeten integendeel rekening houden met de vrije keuze van de betrokkene.

Bij betwisting is het aan het OCMW om aan te tonen dat het de nodige stappen heeft ondernomen om de steunvrager bij te staan bij het zoeken naar oplossingen voor zijn problemen (Arbh. Luik, 24 juni 1994, JTT, 1995, p. 157).

Er zijn *twee opvattingen* inzake de administratieve en juridische begeleiding gangbaar en ook verdedigbaar.

³¹ Arbh. Antwerpen, 26 oktober 2001, OCMW-Visies 2001, afl. 4, p. 60-61

- Een *minimalistische opvatting* waarbij eerstelijns hulp alleen op het gebied van de sociale wetgeving toelaatbaar wordt geacht, legt de nadruk op de doorverwijsmogelijkheid en -functie van het OCMW. Er wordt geopteerd voor onmiddellijke verwijzing naar de talrijke diensten in verband met de werkloosheid, met pensioenen, met mindervaliden, met gezinsvergoedingen, maar ook naar de vakbonden, de ziekenfondsen en andere privé-diensten³².

- Een *maximalistische opvatting* waarbij de stelling verdedigd wordt dat elkeen recht heeft op informatie op eender welk rechtsgebied en gerechtigd is grondige rechtshulp te ontvangen van ter zake bevoegde juristen. Deze opvatting vindt steun in het algemeen beginsel van het recht op maatschappelijke dienstverlening en de meer specifieke tekst van art. 57, derde lid, van de OCMW -wet. Ook de parlementaire voorbereidende werkzaamheden van de OCMW wet wijzen in de richting van die opvatting.

De vraag kan gesteld worden *wie* de administratieve en juridische inlichtingen mag of moet verstrekken.

In de memorie van toelichting wordt gewezen op het onontbeerlijke van het feit dat inlichtingen worden verstrekt door bekwaam personeel, dat "kan documenteren en raad verschaffen" (*Gedr. St., Senaat, 581 [1974-75] nr. 1, p. 19*).

Het ligt voor de hand dat het niet aan onbevoegden toekomt inlichtingen te verschaffen over materies waaromtrent zij geen opleiding kregen, noch enige ervaring bezitten. Aan maatschappelijk werkers dient te worden afgeraden zich in te laten met juridische vraagstukken. Aan juristen komt het niet toe zich in te laten met zuiver sociale begeleiding. Beide categorieën van personeelsleden komen evenwel in aanmerking voor het verstrekken van inlichtingen die van louter administratieve aard zijn.

Er bestaat *geen wettelijke verplichting* voor het OCMW tot het in dienst nemen van een of meer juristen, laat staan tot het organiseren en uitbouwen van een juridische dienst ten behoeve van de gerechtigden op maatschappelijke dienstverlening. Het standpunt van de Raad van State in dit verband is dat "... de wetgever zodoende aangenomen heeft dat de OCMW's in bepaalde gevallen ertoe gebracht kunnen worden aan sommige personen rechtsbijstand te verstrekken"³³.

Vele OCMW's hebben thans een of meer juristen in dienst. Vaak wordt er een samenwerkingsverband opgericht tussen meerdere OCMW's; dit is veelal het geval in landelijke gemeenten. De kosten van de jurist kunnen op deze wijze verdeeld worden onder de deelnemende OCMW's. In een aantal steden en gemeenten heeft het

³² Gedr. St., Senaat, 581 (1974-75) nr. 1, p. 174

³³ R.v.St., nr. 22.047, 19 februari 1982, OCMW Luik

OCMW een overeenkomst voor rechtsbijstand gesloten met de plaatselijke balie of met de Orde van Advocaten.

Krachtens art. 60, § 5 van de OCMW-wet moet het OCMW diegene aan wie hulp wordt geboden maar die niet verzekerd is tegen ziekte en invaliditeit, lid maken van een verzekeringsinstelling naar keuze. Deze bepaling sluit aan bij de geneeskundige dienstverlening en is in wezen een toepassing van de sociaal-geneeskundige dienstverlening vermeld in art. 57, § 1, derde lid, van de OCMW-wet. Aan de andere kant komt met de aansluiting van de steunvragende bij een verzorgingsinstelling echter een problematiek ter sprake welke het medisch terrein overschrijdt en aanleunt bij de administratieve en juridische begeleiding waarvan sprake in deze paragraaf.

De regel van de vrije keuze, waarover reeds is gehandeld, dient ook blijkens art. 60, § 5 van de OCMW-wet te worden nageleefd. Ter zake kan art. 59 van de OCMW-wet als leidraad worden genomen vermits erin sprake is van de eerbiediging "... van de ideologische, filosofische of godsdienstige overtuiging van de betrokkenen." Het waarborgen van dit keuzerecht van de hulpvrager wordt verwezenlijkt door de wettelijke verplichting dat de steuntrekkende zich formeel akkoord verklaart met de gekozen instelling. Bij gebrek aan dergelijke keuze, gebeurt de aansluiting bij de Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering. Die verplichting was in de vroegere wettekst niet opgenomen, wat tot heel wat verschillende opvattingen leidde.

Op te merken valt dat de aansluiting vermeld in art. 60, § 5 van de OCMW-wet, geen voorkeursbehandeling met zich brengt voor de betrokkene. Deze zal derhalve *een zelfde wachttijd* in acht moeten nemen als elkeen alvorens definitief de voordelen van het ziekte- en invaliditeitsstelsel te genieten.

§ 3. Geneeskundige dienstverlening

Op grond van art. 57, § 1, derde lid, van de OCMW-wet moet het OCMW instaan voor de *geneeskundige* en *sociaal-geneeskundige* dienstverlening. De geneeskundige dienstverlening die het OCMW verzekert, is van drieërlei aard: ofwel is ze preventief, ofwel is ze dringend curatief, ofwel is ze verzorgend.

A. PREVENTIEF

Krachtens art. 57, § 1, tweede lid, van de OCMW-wet moet het OCMW, behalve de lenigende of curatieve hulp, ook preventieve hulp verzekeren.

Uit de memorie van toelichting bij het wetsontwerp dat tot de OCMW-wet heeft geleid, blijkt dat de inrichting van de preventieve geneeskunde behoort tot de taken van het OCMW wanneer het openbaar of privé-initiatief in gebreke blijft. Tevens wordt erin een omstandige verantwoording gegeven voor het niet-verplichtend karakter van de inrichting van instellingen of diensten voor preventieve geneeskunde (*Gedr. St., Senaat*, 581 [1974-75] nr. 1, p. 20). Aldus brengen het verplicht inenten en het medisch schooltoezicht niet mee dat het OCMW ook verplicht is diensten met dat doel op te richten.

Het moet duidelijk zijn dat de preventieve geneeskundige dienstverlening slechts als een *onderdeel* kan worden bestempeld van de eerstelijns hulp, die voornamelijk betrekking heeft op dringende hulpverlening op geneeskundig vlak. Dringende medische hulpverlening impliceert dat, zowel vanuit preventief als curatief oogpunt, wordt gezorgd voor een medische behandeling *sensu lato* die beantwoordt aan de menselijke waardigheid³⁴; een dergelijke behandeling omvat o.m. humanitaire bijstand die kan bestaan uit het betalen van medische kosten en een tussenkomst die de aanvrager in staat stelt een menswaardig leven te leiden. Dringende medische hulpverlening is niet beperkend uit te leggen; het begrip veronderstelt meer dan het dekken van de medische kosten alleen. Een zwaar zieke, behoeftige steunvrager, jegens wie het OCMW instaat voor dringende medische hulpverlening, heeft het recht dat ervoor gezorgd wordt dat hij van dag tot dag kan overleven.

B. DRINGEND CURATIEF

Elke dringende medische hulp waarmee hospitalisatie gepaard gaat, respecteert in principe de vrije keuze van instelling zoals het slachtoffer dit aan het bestuur kenbaar maakt (Rb. Brussel, 6 maart, 1992, JLMB, 1995, p. 689). Elk OCMW oordeelt in principe autonoom over de meest passende vorm van dienstverlening: hierbij houdt het rekening met een geheel van factoren, eigen aan de specifieke situatie waarin de hulpvrager zich bevindt. In die context kan een OCMW slechts beslissen de steungerechtigde te verwijzen naar het eigen ziekenhuis (Parl. Vr. & Antw., VI. Raad, nr. 2, 23 maart 1992, p. 78). Toch kan een OCMW in bepaalde gevallen worden verplicht de hospitalisatiekosten ten laste te nemen op voorwaarde dat de hoogdringende aard van een opname een vrije hospitalisatiekeuze niet heeft mogelijk gemaakt (Prov. Ber. Luik, 24 oktober 1988, JDJ, 1988, nr. 1, p. 13; R.v.St., nr. 36.880, 26 april 1991).

³⁴ Arbrb. Brussel, 9 juni 1995, Rev. Rég. Dr., 1995, p. 323

Art. 57, § 2 van de OCMW-wet beperkt de taak van het OCMW tot het verlenen van dringende medische hulp, aan een vreemdeling die illegaal in het Rijk verblijft. Het is aan de Koning om te bepalen wat onder dringende medische hulp moet begrepen worden. Het Hof van Cassatie definieerde in zijn arrest van 17 februari 1997 de termen "dringende medische hulp" zoals ze voorkomen in deze paragraaf; volgens het Hof wordt hieronder verstaan "de hulp die wordt verstrekt aan een vreemdeling die onmiddellijke verzorging behoeft ten gevolge van een ongeval of ziekte, alsook het transport van die persoon en zijn opname in een verzorgingsinstelling".

Art. 57bis van de OCMW-wet bepaalt dat het OCMW een installatiepremie toekent aan de persoon die de hoedanigheid van dakloze verliest door een woning te betrekken die hem tot hoofdverblijfplaats dienst.

Een moeilijkheid bij het spreken over daklozen is dat geen enkele wettekst een omschrijving geeft voor het begrip dakloze. In het algemeen verwijst de rechtspraak naar de voorbereidende werkzaamheden van de wet van 12 januari 1993³⁵ teneinde een omschrijving te geven van het begrip « dakloze »: de dakloze persoon is de persoon die niet over een eigen woongelegenheden beschikt (in termen van minimale voorschriften op het vlak van veiligheid, gezondheid en woonbaarheid) en die niet met eigen middelen over een dergelijk verblijf kan beschikken en daardoor geen verblijfplaats heeft of tijdelijk in een collectieve voorziening onderdak krijgt (voorziening waarover de bewoner individueel geen enkele zeggenschap heeft en die beheerd wordt door een derde die er een onzekere huisvesting organiseert bij wijze van overgangsmaatregel), waar hij verblijft in afwachting van het ogenblik dat hem een eigen woongelegenheden ter beschikking wordt gesteld.

Werd geacht een dakloze te zijn in de zin van artikel 57bis van de OCMW-wet:

- de persoon die niet over een persoonlijke woongelegenheden beschikt en die louter tijdelijk of voorlopig een onderkomen heeft gevonden bij zijn zuster³⁶ ;
- de persoon die tijdens zijn opname in het ziekenhuis uit zijn flat werd gedreven en het ziekenhuis verlaat³⁷ .

³⁵ Gedr. St., Kamer, 1991-92, n° 630/5, 34.

³⁶ C.T. Mons, 6e ch., 28.11.2000, RG 16.478, CPAS Tournai c/ X, J.T.T., 2001, p. 33..

³⁷ C.T. Bruxelles, 8e ch., 08.03.2000, X c/ CPAS Forest, RG n° 38.028.

Werd niet geacht een dakloze te zijn :

- de persoon die zijn vroeger verblijf verlaten heeft en niet zonder woongelegenheden is aangezien hij bij een familielid intrekt, zo niet werd aangetoond dat deze woonst onbewoonbaar is geworden, bijvoorbeeld doordat er een overbevolking is ontstaan door zijn komst³⁸ ;
- de persoon die de woning heeft verlaten van zijn moeder bij wie hij verbleef, om onderdak te vinden bij zijn vader, situatie die uitdrukking geeft aan de familiale solidariteit, met normale omstandigheden op het vlak van de huisvesting³⁹ ;
- de persoon die, nadat hij plotseling de echtelijke woonst heeft moeten verlaten, tijdelijk (drie maanden) onderdak heeft aangeboden gekregen bij zijn zuster. Men kan van die persoon niet beweren dat hij dakloos is zonder de betekenis van het woord geweld aan te doen. Bij gebrek aan een wettelijke definitie voor dit begrip dient men terug te vallen op de algemeen gangbare betekenis ervan, met name zoals die in «le Petit Robert» kan worden aangetroffen : de persoon die geen verblijf meer heeft. Aldus was het OCMW van de gemeente van verblijf van zijn zuster bevoegd en kon het geen bestaansminimum weigeren⁴⁰ ;
- de persoon die na de breuk met zijn echtgenote en na uitdrijving uit zijn woonst bij zijn ouders in een andere gemeente intrekt. Meer bepaald voor de periode gedurende dewelke hij een onderkomen heeft gevonden bij zijn ouders en dus niet zonder bewoonbaar verblijf was noch verplicht zijn heil te zoeken bij een collectieve voorziening, ook al had hij bij aanvang niet het opzet om er zich voorgoed te vestigen⁴¹.

In ieder geval hangt de hoedanigheid van dakloze *niet* af van de inschrijving in het bevolkingsregister van een bepaalde gemeente⁴².

Een dakloze kan zijn referentieadres hebben bij een natuurlijk persoon of bij het OCMW⁴³. Het Koninklijk Besluit van 21 februari 1997 werkt deze regeling verder uit. De Omzendbrief van 21 maart 1997 betreffende de invoering van de mogelijkheid

³⁸ T.T. Mons, 7e ch., 13.07.2000, RG 49.732, X c/ CPAS La Louvière.

³⁹ T.T. Charleroi, Section de CH, 5e ch., 11.04.2000, RG n° 56.855/R, X c/ CPAS CH et CPAS Châtelet

⁴⁰ T.T. Liège, 9e ch., 12.12.2000, X c/ CPAS Herstal, RG n° 306.864.

⁴¹ T.T. Charleroi, 5e ch., 11.01.2000, X c/ CPAS La Louvière, RG n° 56.337c/R.

⁴² CUYPERS, D., "Bestaansminimum. Overzicht van rechtspraak 1992 - 1997", T.S.R., 1999, 712.

⁴³ cf. resp. Wet van 19 juli 1991 en Wet van 24 Januari 1997

voor daklozen een referentieadres bij het OCMW te bekomen, somt twee situaties op die zich kunnen voordoen: 1) een OCMW kent de dakloze maatschappelijke dienstverlening of het leefloon reeds toe: hetzelfde centrum is bevoegd voor de inschrijving als referentieadres; 2) geen enkel OCMW kent de dakloze maatschappelijke dienstverlening of het leefloon toe: dan moet gezocht worden naar het OCMW van de gemeente waar de betrokkene blijk geeft van zijn voornemen op een bepaalde plaats te verblijven.

De inschrijving op het adres van het OCMW geldt voor het daklozen en voor zijn gezinsleden; de aanvraag om inschrijving op het adres van het OCMW kan mondeling of schriftelijk gebeuren. Het OCMW moet nagaan of de belangstellende aan alle voorwaarden voldoet. Zo ja, overhandigt het OCMW de dakloze een document waarin wordt verklaard dat de voorwaarden voor inschrijving op het adres van het OCMW zijn vervuld. In het andere geval wordt het OCMW aangeraden om binnen een redelijke termijn een gemotiveerde weigeringbeslissing te nemen en deze te betekenen aan de aanvrager⁴⁴.

Het feit dat men niet langer over een persoonlijke woning beschikt, volstaat niet om te worden beschouwd als een dakloze (Arbh. Bergen (6de Aanv. Kamer), nr. 17362, 28 mei 2002, JTT, 2003, afl. 853, 141, noot).

Een aantal *kenmerken* zijn *gemeenschappelijk* voor de drie genoemde deeltaken van de dringende curatieve geneeskundige dienstverlening.

- Er is geen verplichting tot het inrichten van een eigen dienst, doch er is de mogelijkheid een beroep te doen op een bestaande dienst in de particuliere of openbare sector. Indien het OCMW een beroep moet doen op een andere dan een eigen dienst, dan is het aan te bevelen te dien einde een overeenkomst als bedoeld in art. 61, derde lid, van de OCMW-wet te sluiten.

- Er is in beginsel een vrije keuze voor de betrokkene, maar dit beginsel kan worden getemperd, dit is gerelativeerd, door elementen als de afwezigheid van bewustzijn bij betrokkene, het ontbreken van nabestaanden, de uiterste dringendheid en de nabijheid van de plaats van onheil. Het beginsel van de eerbied voor ideologische, filosofische of godsdienstige overtuiging lijkt in deze context in niet geringe mate aan belang in te moeten boeten.

⁴⁴ cf. Omzendbrief van 21 maart 1997, B.S. 24 mei 1997

- Het criterium van de woonplaats - zoals in de Onderstandswet van 2 april 1965 vooropgesteld - is in deze materie niet toepasselijk daar het kenmerk van uiterste dringendheid als norm primeert. Een zelfde standpunt werd door de Minister van Volksgezondheid ingenomen⁴⁵.

C. VERZORGEND

Deze derde wijze van geneeskundige dienstverlening is gesteund op art. 57, §1, derde lid, van de OCMW-wet en is ongetwijfeld de belangrijkste opdracht in het kader van de medische begeleiding en verzorging. Toch is de inrichting van deze geneeskundige verzorging niet wettelijk verplicht. Het woord "kan" in genoemd art. 57, §1, derde lid, van de OCMW-wet is voor geen interpretatie vatbaar. Hierbij mag worden opgemerkt dat deze vrijheid niet geldt voor de twee eerder besproken taken.

Er is geen enkele beperking ten aanzien van de persoon, evenmin voor de vreemdelingen die legaal in het land verblijven. Voor de vreemdelingen die onder de toepassing van art. 57, § 2 en 57*ter* vallen, geldt een specifieke, beperkende wetgeving.

De geneeskundige verzorging kan zowel thuis als in een ziekenhuis worden verstrekt. De thuisverzorging, waarvoor ook particuliere diensten kunnen instaan, zal alsdan uiteraard verenigbaar zijn met andere materiële vormen van dienstverlening zoals schoonmaakdiensten en maaltijdbedelingen.

Opdracht. Lees nu art. 60, § 6, eerste lid, van de OCMW-wet.

Het oprichten door het OCMW van een eigen ziekenhuis en het blijvend exploiteren ervan onder leiding van het beheerscomité, is duidelijk een facultatieve opdracht. Die opdracht werd nochtans van oudsher door de "grotere" OCMW's en hun voorgangers, de COO's, opgenomen. Het facultatief karakter blijkt voldoende uit de beginwoorden van art. 60, § 6, eerste lid, van de OCMW-wet⁴⁶.

Art. 60, § 6, derde lid, vervolgt met: *"De oprichting of de uitbreiding van inrichtingen*

⁴⁵ *Gedr. St., Senaat*, 581 [1974-75] nr. 2, p. 98

⁴⁶ zie ook *Gedr. St., Kamer*, 923 (1975-76) nr. 5, p. 18

of diensten die in aanmerking kunnen komen voor het genieten van toelagen op het vlak van hetzij de investeringen, hetzij van de werking, kan alleen beslist worden op basis van een dossier waaruit blijkt dat de door de organieke wetgeving of reglementering voor het toekennen van deze toelagen voorziene voorwaarden, nageleefd zullen worden".

Thans is het zo dat er nog heel weinig OCMW's een eigen ziekenhuis uitbaten. Ziekenhuizen worden meestal uitgebaat door verenigingen die hetzij zuiver privaat zijn hetzij waarvan het OCMW aandeelhouder is naast andere partners.

§. 4. Andere dienstverlening

A. TEWERKSTELLING

Opdracht. Lees nu art. 60, § 7 van de OCMW-wet.

Artikel 60, § 7 van de OCMW-wet houdt een dubbele opdracht in⁴⁷, zonder echter van een wettelijke verplichting in de zin van een resultaatsverbintenis te kunnen spreken: aan de ene kant beogen deze bepalingen de hulp en de tussenkomst van het OCMW in de begeleiding van een cliënt bij het zoeken naar werk. Het OCMW kan dan, in nauwe samenspraak met de hulpzoekende, voor hem een mogelijke werkgever zoeken⁴⁸. Aan de andere kant kan het OCMW, krachtens hetzelfde artikel, bepaalde personen zelf tewerkstellen met het oog op het bekomen van een werkloosheidsuitkering. Deze bepalingen verplichten het OCMW niet om elke persoon in dienst te nemen die een periode van tewerkstelling moet kunnen aantonen om bepaalde sociale uitkeringen te verkrijgen en waarvoor het centrum geen dienstbetrekking vindt. Slechts indien de hulpbehoevende op geen enkele andere wijze door arbeid in zijn inkomsten kan voorzien of zich met de sociale zekerheid in regel kan stellen, komt het OCMW aan zijn opdracht van maatschappelijke dienstverlening tegemoet door de betrokken persoon als contactueel werknemer in dienst te nemen⁴⁹. Niettemin moet het OCMW, ook al gaat het enkel om een inspanningsverbintenis, overeenkomstig zijn opdracht zoals omschreven in art. 57, § 1 OCMW-wet, alles in het werk stellen opdat de geholpen persoon zich maatschappelijk en dus ook op professioneel vlak kan reintegreren.

De taak die art. 60, § 7 van de OCMW-wet opdraagt aan het OCMW betreft een tewerkstelling die ertoe strekt een persoon toe te laten het bewijs te leveren van een periode van tewerkstelling, teneinde hem in staat te stellen volledige sociale zekerheidsprestaties te genieten.

De wetgever heeft m.a.w. een eerder toevallige en kortstondige tewerkstelling op het oog gehad waarop de bepalingen m.b.t. de personeelsleden van het OCMW niet van toepassing zijn (*Gedr. St., Senaat*, 581 [1974-75] nr. 2, p. 116). Een tewerkstelling in de zin van art. 60, § 7 van de OCMW-wet is geen aanwerving van

⁴⁷ R.v.St., nr. 28.962, 4 december 1987

⁴⁸ Parl. Vr. & Antw., Senaat, nr. 45, 23 februari 1993, p. 2028

⁴⁹ R.v.St., nr. 28.012, 27 mei 1987; R.v.St., nr. 33.896, 25 januari 1990; R.v.St., nr. 38.704, 10 februari 1992

personeel in de zin van de art. 43, 55 en 56 van de OCMW-wet. Er moet geen vacante betrekking voorhanden zijn in de personeelsformatie, evenmin moeten de regels inzake aanwerving van personeel worden nageleefd. De tewerkstelling van art. 60, § 7 van de OCMW-wet is m.a.w. uitsluitend een zaak van maatschappelijke dienstverlening. Uit zijn arresten blijkt dat de Raad van State een analoge mening is toegegaan (R.v.St., nr. 21.588, 25 november 1982; R.v.St., nr.23.938, 2 februari 1984; R.v.St., nr. 25.149, 21 maart 1985). Het OCMW moet hierbij overwegen of de tewerkstelling als maatschappelijke dienstverlening verenigbaar is met de organisatie en de behoeften van de OCMW-diensten en rekening houden met de financiële weerslag ervan (R.v.St, nr. 28.012, 27 mei 1987). Daarenboven moet het OCMW de vraag beoordelen of de steunaanvrager over de capaciteiten beschikt om te kunnen aangeworven worden (R.v.St, nr. 27.181, 26 november 1986). Wanneer een OCMW wordt verzocht art. 60, § 7 toe te passen, dan is het niet aan de arbeidsrechtbank om zich een oordeel te vormen omtrent het belang dat die vorm van hulpverlening heeft voor de betrokkene, maar ook omtrent de mogelijkheid in hoofde van het OCMW om de betrokkene zelf te werk te stellen (R.v.St., nr. 28,012, 27 mei 1987; R.v.St., nr. 33,896, 25 januari 1990).

De beslissingen van het OCMW waarbij OCMW-cliënten tewerkgesteld worden overeenkomstig art. 60, § 7 van de OCMW-wet, zijn beslissingen tot individuele dienstverlening en moeten bijgevolg niet worden opgenomen in de lijst die aan de toezichthoudende overheden wordt overgemaakt overeenkomstig art. 258 van het OCMW-decreet.

De tewerkstelling moet niet noodzakelijkerwijze geschieden onder toezicht en leiding van het OCMW als werkgever. Er is immers geen juridisch bezwaar tegen het feit dat een persoon tewerkgesteld op grond van art. 60, § 7 van de OCMW-wet, niet onder het onmiddellijk toezicht van een vast personeelslid van het OCMW zijn betrekking vervult. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn in een plantsoendienst of karweidienst van de gemeente waar de betrokkene als het ware op prestatie werkt en slechts sporadisch wordt gecontroleerd. Het is ook mogelijk dat de betrokkene - mits een overeenkomst wordt gesloten overeenkomstig art. 61, derde lid, van de OCMW-wet – gedetacheerd wordt bij een derde, particulier of organisatie. Zo zijn kringloopcentra voorname werkgevers van zogenaamde *artikel 60-ers*.

Uiteraard zal deze particulier of organisatie actief werkzaam dienen te zijn in de welzijnzorg en verdient het de voorkeur een overeenkomst te sluiten waarin toegelaten wordt dat het OCMW als werkgever op elk ogenblik het toezicht, dat het tijdelijk overdraagt, zelf kan waarnemen.

Hoewel deze opvatting geen steun vindt in de parlementaire voorbereidende werkzaamheden van de OCMW-wet, en er gevaar bestaat voor politieke begunstiging en subsidiering onder bedekte vorm, mag worden aangenomen dat, in zoverre het

pluralistisch karakter van de gekozen derde en de vrije keuze van de betrokkene worden geëerbiedigd (art. 59 en 61 van de OCMW-wet), deze vorm van delegatie van bevoegdheid niet strijdig is met de bedoeling van de organieke wetgever en beantwoordt aan een bestaande behoefte in de particuliere welzijnszorg.

Het is evenwel niet gepast dat OCMW's zover gaan dat zij ook de werkgeversbijdragen of andere lasten die inherent zijn aan een tewerkstelling, op zich zouden nemen⁵⁰. Deze lasten zijn eerder beperkt door de regelgeving.

B. TIJDELIJKE BEWARING

Krachtens art. 60, §8 organiseert de OCMW-raad, bij huishoudelijk reglement, het in bewaring geven, de bewaring en de teruggave van waarden hetzij op vrijwillige of noodzakelijke basis, die hem ingevolge de artikelen 1915 tot 1954 *quater* van het Burgerlijk Wetboek worden toevertrouwd door personen in een van zijn instellingen.

De ontvanger is met het in bewaring nemen belast of duidt in overleg met de secretaris eventueel de personen aan die, onder zijn verantwoordelijkheid, gelast zijn deze deposito's te ontvangen, te bewaren en terug te geven. Bij het vervullen van zijn wettelijke opdracht, staat de ontvanger niet onder toezicht van de commissie bedoeld in de erkenningsnormen voor rusthuizen⁵¹.

Het is niet aan de ontvanger of aan de door hem aangeduide personen om naar eigen inzicht deposito's te weigeren. Alleen het huishoudelijk reglement van het OCMW kan eventueel beperkingen opleggen.

C. COÖRDINATIE

Indien een OCMW overeenkomstig artikel 61 derden betreft bij het uitoefenen van zijn wettelijke taken, kan de beslissingsbevoegdheid hierdoor niet beperkt worden of uit handen gegeven worden⁵². Het OCMW kan via deze mogelijkheid samenwerkingsvormen met andere instellingen of organisaties op gang brengen. De

⁵⁰ Parl. Vr. & Antw., Vlaamse Raad (1987-1988), vraag nr. 71, 14 oktober 1987

⁵¹ Parl. Vr. & Antw., Vlaamse Raad (1992-1993), vraag nr. 5, 25 november 1992

⁵² R.v.St., nr. 49.708, 17 oktober 1994

beslissingen aldus door de Raad voor Maatschappelijk genomen, zijn aan geen enkele speciale goedkeuring onderworpen. De provinciegouverneur en het College van Burgemeester en Schepenen oefenen hierop het algemeen bestuurlijk toezicht uit.

Het is duidelijk dat de samenwerking van de publieke met de private sector (PPS) tijdens de voorbije decennia aan belang gewonnen heeft. De OCMW-wet is voldoende ruim gebleken om flexibele oplossingen toe te laten waarbij zowel het OCMW, de gebruikers als de private partners gebaat zijn.

Voor wat de samenwerking op het vlak van rechtshulp aangaat mag worden verwezen naar wat hoger reeds gezegd werd. Er zij nochtans opgemerkt dat het beroep op andere diensten uiteraard ook kan geschieden voor materiële dienstverlening (b.v. maaltijdenbedeling, thuisverpleging, pedicuredienst, personenalarmering, enz....

Opdracht. Lees nu art. 62 van de OCMW-wet.

Overleg en coördinatie van maatschappelijk werk hebben als hoofdbedoeling de samenwerking te bevorderen, zodat kan worden gesteld dat een dergelijke coördinatie slechts zinvol is indien voldaan wordt aan een aantal voorwaarden.

Die voorwaarden zijn:

- vertegenwoordiging van alle of van ten minste een groot aantal diensten en inrichtingen, waarmede overleg wordt gepleegd;
- doorstroming van informatie over eigen werking, doelstelling en infrastructuur van elk aangesloten lid;
- regelmatig overleg tussen de met het overleg instemmende inrichtingen en diensten.

Over de wijze van vervulling van de wettelijke en facultatieve opdracht tot overleg en coördinatie, zoals bedoeld in art. 62 van de OCMW-wet is tot dusver geen rechtspraak bekend. Hoe dan ook, de bedoeling ervan is een wederzijdse informatiedoorstroming tot stand te brengen nopens de behoeften en de middelen om erin te voorzien (*zie Parl. Vr. en Antw., Kamer, B.Z. 1979, 7 augustus 1979, p. 1.305 e.v.*)

Het gaat hier geenszins om een verplichting voor het OCMW om de coördinatie van de sociale diensten in de gemeente te verzekeren doch wel om een mogelijkheid om alzo de geleverde inspanningen op het vlak van de sociale dienstverlening optimaal te verdelen.

Het OCMW kan zich ook niet opdringen aan de andere organisaties. De mogelijke samenwerking zou op basis van wederzijdse instemming moeten gebeuren.

Het lokaal welzijnsoverleg blijft facultatief maar is zeker nuttig. Dit welzijnsoverleg is niet meer beperkt tot de maatschappelijke werkers, maar het is, volgens de bepalingen van de wet, « het centrum » dat samenwerkt met andere instellingen en diensten.

De *samenstelling* en de *werkwijze* van het comité zijn niet vastgelegd in de OCMW-wet, maar kan worden voorzien via een huishoudelijk reglement.

D. VOOGDIJ OVER KINDEREN

Art. 57, § 3, van de OCMW-wet luidt: *"Het centrum oefent de voogdij uit over of verzekert althans de bewaring, het onderhoud en de opvoeding van de minderjarige kinderen die door de wet, de ouders of overheidsorganen aan het centrum zijn toevertrouwd"*.

Deze bepalingen vormen een *inleidend* artikel. De wetgever heeft een afzonderlijke Afdeling 2 "Voogdij over de kinderen" in de OCMW-wet, gevoegd m.b.t. deze materie die van oudsher is toebedeeld aan de rechtsvoorganger van het OCMW. De voogdij over de kinderen, geregeld in art. 63 e.v. van de OCMW-wet is in wezen een bijzondere toepassing van de "beginselverklaring" vervat in art. 57, § 3, van de OCMW-wet, doch mag er niet mee verward worden. Het betreft duidelijk twee verschillende "bijzondere taken" toebedeeld aan het OCMW die hierna afzonderlijk zullen worden behandeld, te weten:

- de materiële bewaring van minderjarigen
- de voogdij over minderjarigen

Het OCMW oefent de voogdij uit over *twee categorieën van minderjarigen*:

- de minderjarigen over wie niemand het ouderlijk gezag, de voogdij of de materiële bewaring heeft (art. 63 van de OCMW-wet)
- de minderjarigen die reeds onder de materiële bewaring van het OCMW staan en van wie de ouders geheel of gedeeltelijk uit het ouderlijk gezag zijn ontzet (art. 64 van de OCMW-wet)

De eerste categorie van minderjarigen, zijnde de in art. 63 van de OCMW-wet bedoelde categorie is ongetwijfeld de minst voorkomende. Met name bestaat zij uit kinderen die onder geen enkel juridisch of feitelijk statuut vallen en voor wie de residuaire publiekrechtelijke voogdij de enig overblijvende oplossing biedt. Te denken valt aan volle wezen, vondelingen, niet erkende natuurlijke kinderen.

Er kan ook voor begeleid zelfstandig wonen geopteerd worden. In dit geval moet het OCMW de hieraan verbonden kosten niet ten laste nemen daar de in het Besluit van de Vlaamse regering van 22 mei 1991 bedoelde diensten instaan voor de huisvesting en het onderhoud van de minderjarige. Het OCMW is er niet toe gehouden financieel tussen te komen op vraag van de minderjarige zolang blijkt dat deze geholpen wordt in het kader van de bijzondere jeugdbijstand. Wie bijkomende hulp van het OCMW aanvraagt, moet blijk geven van een « dadelijk en actueel belang ».

De betrokken minderjarigen dienen niet behoeftig of verlaten te zijn om in aanmerking te komen voor voogdij door het OCMW. Criteria bepalen is echter uiterst moeilijk, zo niet onmogelijk.

De tweede categorie van minderjarigen, zijnde de in art. 64 van de OCMW-wet bedoelde categorie, bestaat uit kinderen die beantwoorden aan twee cumulatieve voorwaarden. *Enerzijds* dienen zij reeds te verkeren onder het materieel bewaringsrecht van het OCMW, *anderzijds* dienen hun ouders of hun enige ouder geheel of gedeeltelijk uit het ouderlijk gezag te zijn ontzet.

Dit artikel breidt de bevoegdheid van de jeugdrechtbank zoals bepaald in de wet van 8 april 1965 uit: het geeft de rechtbank de bevoegdheid om de voogdij op te dragen aan het OCMW ook buiten het geval dat de ouders ontzet zijn uit hun ouderlijke macht. Tot dat de jeugdrechter een beslissing heeft genomen, is het OCMW bevoegd de plaatsing van de minderjarige te verzekeren. Indien de jongere door de jeugdrechtbank geplaatst is, kan het OCMW financieel tussenkomen om moeilijkheden als gevolg van eventuele lacunes in de wetgeving, op te vangen. De financiële tussenkomst van het OCMW mag echter niet van die aard zijn dat een geplaatste jongere daardoor in de mogelijkheid zou worden gesteld om de instelling te verlaten en alleen te gaan wonen.

1.4. Facultatieve opdrachten

Het staat het OCMW vrij om, met het oog om tegemoet te komen aan de lokale noden, bijkomende diensten op te richten. Hierbij denken wij aan de schoonmaakdienst, de dienst warme maaltijden, het lokaal dienstencentrum, rusthuizen, ziekenhuizen, centra voor dagverzorging etc. Uit de artikelen 57 tot 61 van de OCMW-wet volgt alleen maar dat het OCMW moet werken volgens bepaalde principes; welke de concrete hulpverlening is, moet door het OCMW zelf ingevuld worden.

De dienstverlening *kan* ook de vorm aannemen van inrichtingen of diensten⁵³; hiermee worden instellingen zoals rusthuizen bedoeld. De laatste jaren merken wij bij de OCMW's een tendens tot het afstoten van dergelijke inrichtingen. De genoemde wetsbepalingen maken geen melding van de hypothese dat de noodzaak van het voortbestaan van zulk een tehuis verdwijnt. Overeenkomstig het principe dat wie de macht heeft om iets op te richten dat ook weer mag opheffen, kan het OCMW het bestaande rusthuis afstoten, na beoordeling van de noodzakelijkheid om het al dan niet te laten voortbestaan, 'desgevallend in het kader van een bestaande planning' en op grond van de resultaten van een onderzoek naar de behoeften en bestaande opvangmogelijkheden, zoals nader omschreven in art. 60, § 6, lid 2 OCMW-wet. Het feit dat de OCMW-wet de hypothese van een afschaffing niet vermeldt, wettigt echter het standpunt dat de mogelijkheid om een dergelijk tehuis af te stoten restrictief moet worden opgevat⁵⁴. Voorheen oordeelde de Raad van State reeds dat op het OCMW de wettelijke verplichting rust om in te spelen op de bestaande noden door het oprichten van instellingen of diensten die vervolgens beheerd moeten worden binnen het juridische kader bepaald door de OCMW-wet⁵⁵. Dit betekent dat het beheer van die instellingen of diensten hetzij door het OCMW zelf gebeurt hetzij door het OCMW met medewerking van derden. In dit laatste geval zijn er drie varianten die nader omschreven zijn in de artikelen 61, 79 en 118 van de OCMW-wet, maar die telkens de beslissingsbevoegdheid van de OCMW-raad ten aanzien van de instelling of de dienst in kwestie, laat bestaan. Indien een OCMW zijn rusthuis overdraagt aan een andere rechtspersoon, waardoor de beslissingsbevoegdheid van de OCMW-raad ten aanzien

⁵³ art. 60, § 6, OCMW-wet

⁵⁴ R.v.St., nr. 113.428, 9 december 2002

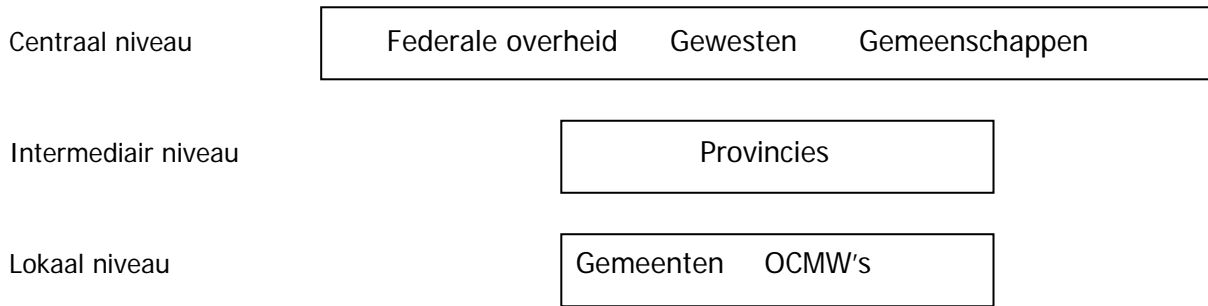
⁵⁵ R.v.St., nr. 75.542, 31 juli 1998

van die instelling, waarvan de noodzakelijkheid in het kader van de dienstverlening niet betwist wordt, volkomen teloor gaat, onttrekt een OCMW zich aan zijn wettelijke verplichtingen en plaatst het zich buiten het kader dat door de wetgever is vastgesteld voor het beheer van instellingen die door een OCMW zijn opgericht om te voldoen aan noden van maatschappelijke dienstverlening.

Met hetzelfde doel - het verkrijgen van medewerking - kan het OCMW overeenkomsten sluiten. Blijkens art. 61, derde lid, van de OCMW-wet, kunnen die overeenkomsten worden gesloten met een ander OCMW, met een ander openbaar bestuur (Federale overheid, Gewest, Gemeenschap, provincie, gemeente), met een instelling van openbaar nut, met een privaat persoon of een private instelling.

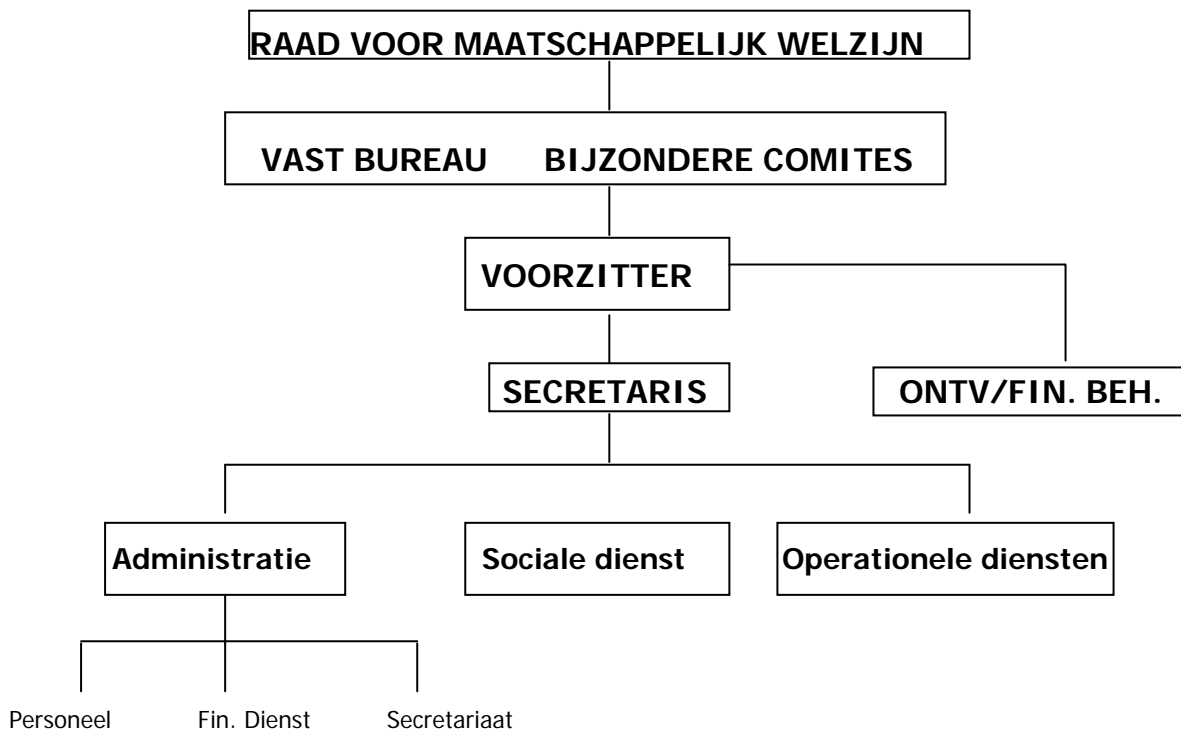
1.5. Structuur

Het OCMW is een lokaal bestuur. Schematisch kunnen wij het OCMW situeren als volgt.

Het OCMW heeft een eigen rechtspersoonlijkheid (cf. art. 2 OCMW-wet) en eigen organen.

De interne structuur van het OCMW kan als volgt worden weergegeven

Afhankelijk van de omvang van de gemeente en van lokale factoren, zal het OCMW meer of minder gestructureerd zijn. Als minimale personeelsbezetting voorziet het OCMW-decreet een secretaris, een ontvanger en een maatschappelijk werker. Het staat ieder OCMW vrij om, volgens de behoeften, een personeelsformatie op te stellen en meer personeelsleden te voorzien.

De secretaris cf. OCMW-decreet. Deze is het hoofd van het personeel en leidt de administratie. Ieder OCMW beschikt in principe over een secretaris, soms is het een deeltijdse functie, soms wordt de functie uitgeoefend door de gemeentesecretaris.

De sociale dienst in de kleinste OCMW's is dit een eenmansdienst; in grotere OCMW's werken meerdere maatschappelijk werkers onder de leiding van de hoofdmaatschappelijk werker of zelf onder een diensthoofd of een directeur van de sociale dienst, soms met een verregaande taakverdeling (vb. algemene sociale dienst, schuldbemiddeling, Lokaal Opvanginitiatief, trajectbegeleiding...).

De thuiszorg is een niet-verplichte dienst. Bestaat meestal uit een dienst gezinszorg en een schoonmaakdienst, soms ook andere diensten. De leiding berust meestal bij een maatschappelijk werker of het diensthoofd thuiszorg.

De ontvanger cf. OCMW-decreet, ook "Financieel beheerder genoemd". Hij verricht de uitgaven en int de ontvangsten voor het OCMW, geeft gestalte aan het financieel beleid. Kan gewestelijk of plaatselijk zijn, kan voltijds of deeltijds zijn, afhankelijk van het inwoneraantal van de gemeente.

De administratie De omvang van de administratie is volledig afhankelijk van de omvang van het OCMW. In sommige (kleine) OCMW's is dit een eenmansdienst; in grotere OCMW's maakt men een opdeling vb. Secretariaat, financiële dienst, administratie thuisdiensten etc. In hele grote OCMW's staan deze diensten onder de leiding van een diensthoofd of directeur.

Hoofdstuk 2: Samenstelling van de bestuursorganen

2.1. De Raad voor maatschappelijk welzijn

Structuur van deze titel

§ 1. aantal leden	A. Werkende leden B. opvolgers
§ 2. Verkiesbaarheidsvoorwaarden	A. Inleiding B. Nationaliteit C. Leeftijd D. Hoofdverblijf E. Uitsluitingsgronden
§ 3. Onverenigbaarheden	A. Inleiding B. Bloed- of aanverwantschap C. Bepaalde ambten D. Overtal
§ 4. Verkiezing	A. Datum B. Voorafgaande verrichtingen C. De verkiezing D. Geschillen inzake de verkiezing

§ 1. Aantal leden

A. WERKENDE LEDEN

Art. 5, §1 van het OCMW-decreet bepaalt het aantal werkende leden van OCMW-raad in functie van het aantal inwoners van de gemeente waar het OCMW gelegen is.

Blijkens deze bepaling bestaat de OCMW-raad in gemeenten van

- 15.000 inwoners en minder, uit 9 werkende leden;
- 15.001 tot 50.000 inwoners, uit 11 werkende leden;
- 50.001 tot 150.000 inwoners, uit 13 werkende leden;
- meer dan 150.000 inwoners, uit 15 werkende leden.

Het aantal leden van de raad moet steeds in overeenstemming zijn met het overeenkomstige *vaste cijfer* vermeld in het genoemde artikel. Zo zal b.v., om te vermijden dat het aantal leden van de raad het door de wetgever toegelaten aantal overtreft, de opvolger van een ontslagnemend lid niet tot de eedaflegging kunnen worden toegelaten zolang het ontslag van zijn voorganger niet is aanvaard door de gemeenteraad. Het bedoelde cijfer van de gemeente is dat vermeld in artikel 5 van het gemeentedecreet van 15 juli 2005.

De OCMW-raad mag niet meer leden tellen dan de gemeenteraad. Indien het aantal leden van de gemeenteraad van dezelfde gemeente kleiner is, dan wordt het aantal leden van de OCMW-raad teruggebracht tot het aantal leden van de gemeenteraad. Dit is het geval in de twee kleinste Vlaamse gemeenten.

B. OPVOLGERS

Elk werkend lid heeft *één of meer opvolgers*⁵⁶. De decreetgever heeft het aantal opvolgers niet uitdrukkelijk beperkt. De opvolger is de persoon die bij voortijdig overlijden, ontslag of ontzetting van een werkend lid diens plaats *definitief* inneemt. De "opvolger" wordt onderscheiden van de "plaatsvervanger" die enkel optreedt ingeval een lid *tijdelijk* belet of verhinderd is.

Het bestaan van een opvolger moet in correlatie worden gezien met een of meer met name aangeduide werkende leden. Komt een vervroegd einde aan het mandaat van een werkend lid, dan staat in principe reeds van op voorhand en zonder dat daarvoor een nieuwe, afzonderlijke verkiezing noodzakelijk is, vast welke persoon daadwerkelijk opvolgt.

De artikelen 10, §1, 14 en 26 van het OCMW-decreet regelen het geval waarin aan het mandaat van een werkend lid een vervroegd einde komt *zonder* dat er een opvolger is. Alleen in dat geval zal de aanduiding van een opvolger mogelijkerwijs het voorwerp zijn van een gedeeltelijke, afzonderlijke verkiezing door de gemeenteraad.

§ 2. Verkiesbaarheidsvoorwaarden

A. INLEIDING

Art. 7 van het OCMW-decreet stelt vier verkiesbaarheidsvoorwaarden voorop waaraan de kandidaten *op de dag van de verkiezing* moeten voldoen willen zij tot werkend lid van een OCMW-raad of tot opvolger kunnen worden verkozen. Die voorwaarden hebben betrekking op de nationaliteit, de leeftijd en de verblijfplaats van de betrokkene, alsmede op de in art. 65 van de gemeentekieswet bedoelde gronden tot uitsluiting.

Wanneer een kandidaat wordt verkozen ondanks het feit dat hij niet aan de verkiesbaarheidsvoorwaarden voldoet, dan kan de gemeenteraad niet terugkomen op zijn verkiezing. Alleen de Raad voor verkiezingsbetwistingen, en eventueel de Raad van

⁵⁶ art. 10, § 1, vierde lid, OCMW-decreet

State, Afdeling Administratie, kunnen een onregelmatige verkiezing vernietigen. Art. 15, 4° van de OCMW-wet stelt dat wie zou verkozen zijn, doch wiens verkiezing vernietigd wordt wegens onverkiesbaarheid, vervangen wordt door zijn opvolger. Die opvolger kan in dergelijk geval enkel optreden wanneer de verkiezing wegens onverkiesbaarheid van de betrokkene is vernietigd.

Art. 19, §1 van het OCMW-decreet geeft de procedure weer die moet worden gevolgd wanneer een lid van de raad voor maatschappelijk welzijn na *de eedaflegging* niet meer voldoet aan een van de verkiesbaarheidsvoorwaarden.

B. NATIONALITEIT

Er is opnieuw een nationaliteitsvoorwaarde om in de OCMW-raad te zetelen. Men moet, op de dag van de verkiezing, *Belg* zijn om tot werkend lid van een raad voor maatschappelijk welzijn of tot opvolger te kunnen worden gekozen. Bij artikel 2 van het Decreet van 18 mei 1999 (B.S. 30 juni 1999) werd de nationaliteitsvoorwaarde die voorkwam in de OCMW-wet, nochtans geschrapt en vervangen door de *hoedanigheidsvoorwaarde* van "gemeenteraadskiezer". Iedereen dus Belg of niet-Belg die mocht deelnemen aan de verkiezingen voor de gemeenteraad, kon tot werkend lid van de OCMW-raad verkozen worden. EU-onderdanen die op 1 augustus van het jaar van de gemeenteraadsverkiezingen ingeschreven waren in de kiezerslijsten, konden aldus OCMW-raadslid worden⁵⁷.

De uitbreiding van het actief stemrecht tot onderdanen van niet-EU-lidstaten heeft in de loop van 2006 voor een nieuwe wijziging gezorgd. De term "gemeenteraadskiezer" kon niet langer alleen gebruikt worden omdat de niet-EU-onderdanen niet kunnen verkozen worden. Na een ongunstig advies van de Raad van State over de termen "Belg of onderdaan van een EU-lidstaat" heeft de decreetgever ervoor geopteerd om met de term "Belg" de nationaliteitsvoorwaarde opnieuw in te voegen als verkiesbaarheidsvoorwaarde. Voortaan moet men dus Belg zijn én gemeenteraadskiezer.

C. LEEFTIJD

Men moet op de dag van de verkiezing ten minste 18 jaar zijn om tot werkend lid van

⁵⁷cf. Omzendbrief VI. Minister van Cultuur, Gezin en Welzijn van 8 juni 1999 (B.S. 30 juni 1999)

de raad of tot opvolger te kunnen worden verkozen. Er is geen maximum leeftijd.

D. HOOFDVERBLIJF

Om te kunnen worden verkozen tot werkend lid van een OCMW-raad of tot opvolger moet men zijn *hoofdverblijf* hebben in de gebiedsomschrijving van het OCMW. De term "hoofdverblijf" zoals hier bedoeld, wordt omschreven in art. 16, § 1, van het K.B. van 16 juli 1992⁵⁸ betreffende de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister. Dit KB stelt dat *de bepaling van de hoofdverblijfplaats gebaseerd is op een feitelijke situatie, d.w.z. de vaststelling van een effectief verblijf in een gemeente gedurende het grootste gedeelte van het jaar. Deze vaststelling gebeurt op basis van verschillende elementen, met name de plaats waarheen de betrokkene gaat na zijn beroepsbezigheden, de plaats waar de kinderen naar school gaan, de arbeidsplaats, het energieverbruik en de telefoonkosten, het gewone verblijf van de echtgenoot of van andere leden van het huishouden.*

De rechtspraak van haar kant stelt dat het begrip "hoofdverblijf" in art. 7 van de OCMW-wet duidt op het verblijf waar een persoon zich voor zijn privé-leven terugtrekt, waar hij zijn familiaal leven leidt, waar hij geregeld terugkeert na verrichte dagtaak en waar hij op *voortdurende* wijze verblijft (R.v.St., nr. 23.483, 16 september 1983; R.v.St., nr. 32.343, 11 april 1989; R.v.St., nr. 47.575, 24 mei 1994; R.v.St., nr. 66.922, 24 juni 1997).

Heeft een persoon meerdere verblijven, dan wordt als zijn hoofdverblijf aangezien de plaats die als dusdanig door hem wordt aangegeven bij de bevolkingsdienst van de gemeente. Indien hij heeft nagelaten zulke verklaring of te leggen, wordt hij geacht zijn hoofdverblijf te hebben in de gemeente met de meeste inwoners.

E. DE UITSLUITINGSGRONDEN VAN ART. 65 VAN DE GEMEENTEKIESWET

Art. 7 van de OCMW-wet stelde dat om tot werkend lid van *een raad voor maatschappelijk welzijn* of tot opvolger te kunnen worden verkozen, men zich niet mag bevinden in een der gevallen van onverkiesbaarheid bepaald bij art. 65, al. 2, Gem. Kieswet. Thans bepaalt artikel 7 van het OCMW-decreet *in fine* alleen dat Artikel 65, tweede lid, van de Gemeentekieswet van toepassing is als de inbreuken, vermeld in deze bepaling, werden gepleegd tijdens de uitoefening van een ambt binnen het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn.

Om welke gevallen van onverkiesbaarheid gaat het hier? Onverkiesbaar is de persoon die door veroordeling *ontzet is* van het recht om gekozen te worden. Evenmin verkiesbaar is hij die van het kiesrecht voorgoed is *uitgesloten* omwille van een veroordeling tot een criminele straf. Ook de persoon die in de uitoefening van het kiesrecht is *geschorst* ingevolge art. 7 Kiesw., is niet verkiesbaar. Dit artikel somt een

⁵⁸ B.S. 15 August 1992

aantal categorieën van onbekwamen op waarvan het kiesrecht kan worden geschorst. Het betreft hier o.m. de gerechtelijk onbekwaam verklaarden, de personen onder statuut van verlengde minderjarigheid geplaatst krachtens de Wet van 29 juni 1973 en sommige veroordeelden tot een correctionele hoofdgevangenisstraf.

Het artikel 65, tweede lid, Gem. Kiesw. vermeldt, tot slot, nog een vierde categorie van onverkiesbaren, nl. *de personen die, zelfs met uitstel, zijn veroordeeld voor het plegen van sommige misdrijven gepleegd in de uitoefening van een gemeentebestuur*.

De in art. 66, thans dus art. 65, al. 2, Gem. Kiesw. opgesomde gevallen van onverkiesbaarheid zijn op een *beperkende* wijze opgegeven (R.v.St., nr. 7146, 18 juni 1959).

§ 3. Onverenigbaarheden

A. INLEIDING

Buiten de gevallen van onverkiesbaarheid die de verkiezing tot het mandaat van OCMW-raadslid beletten zolang de reden van onverkiesbaarheid bestaat, voorziet de OCMW-wet in een aantal *onverenigbaarheden* die de verkiezing van de kandidaat weliswaar *niet* in de weg staan, doch die hem beletten het mandaat waarvoor hij is verkozen, uit te oefenen zolang de onverenigbaarheid bestaat, zolang m.a.w. de toestand of de activiteit die door de wetgever onverenigbaar wordt geacht met de uitoefening van het mandaat blijft bestaan.

Het komt enkel aan de bevoegde *wetgever* toe om onverenigbaarheden in hoofde van openbare mandatarissen vast te stellen (zie R.v.St., nr. 1755, 12 juli 1952). Bepalingen m.b.t. onverenigbaarheden dienen *strikt* te worden geïnterpreteerd. Vermits onverenigbaarheden temperingen uitmaken van het beginsel van toegankelijkheid van alle Belgen tot de openbare bedieningen kunnen de bepalingen m.b.t. de onverenigbaarheden niet bij analogie worden uitgelegd.

B. ONVERENIGBAARHEID WEGENS BLOED- OF AANVERWANTSCHAP

Man en vrouw kunnen op grond van artikel 20, 6° OCMW-decreet niet tezelfdertijd als werkend lid van een OCMW-raad deel uitmaken. Hetzelfde geldt voor wettelijk samenwonenden en bloed- of aanverwanten tot en met de tweede graad. De hier bedoelde onverenigbaarheid bestaat slechts m.b.t. werkende leden. Tot zolang de opvolger die samenwonende, bloed- of aanverwant in de verboden graad is van een

werkend lid niet ertoe geroepen wordt om zelf werkend lid te worden, speelt de onverenigbaarheid niet.

De onverenigbaarheid wegens aanverwantschap *vervalt* door het overlijden van de persoon t.a.v. wie de aanverwantschap bestond, door echtscheiding of door het beëindigen van de wettelijke samenwoning. Zo kan een persoon met zijn schoonvader in een zelfde raad zetelen wanneer de echtgenote van eerstgenoemde is overleden. Blijkens art. 20, 6° van het OCMW-decreet maakt aanverwantschap die na de verkiezing tussen leden van de raad tot stand komt, geen einde aan hun mandaat, behoudens bij huwelijk tussen de leden van de OCMW-raad en als er een verklaring van wettelijke samenwoning in de zin van artikel 1475 van het Burgerlijk Wetboek werd afgelegd

Indien zich een geval van onverenigbaarheid wegens bloed- of aanverwantschap voordoet, moet aan de hand van de in art. 8, derde lid, van de OCMW-wet uitgewerkte *voorrangregeling* worden bepaald welk lid de plaats moet ruimen. Ter zake vallen drie gevallen te onderscheiden:

- worden bloed- of aanverwanten in de verboden graad of echtgenoten bij dezelfde verkiezing als werkend lid verkozen, dan gebeurt de aanwijzing van het lid dat de plaats moet ruimen overeenkomstig het stelsel van voorrang bepaald bij art. 15 van de OCMW-wet.
- is de ene bloed- of aanverwant in de verboden graad reeds werkend lid en de andere wordt lid van de raad door opvolging, dan geniet de eerstgenoemde voorrang.
- gaat het om personen die gelijktijdig door opvolging lid van de raad worden, dan wordt de voorrang bepaald door de verkiezingsrang van de werkende leden tot wier opvolging zij geroepen worden.

C. ONVERENIGBAARHEID WEGENS HET UITOEFENEN VAN BEPAALDE AMBTEN

De uitoefening van de in art. 20 van het OCMW-decreet opgesomde ambten is onverenigbaar met het vervullen van het mandaat van OCMW-raadslid.

De uitoefening van de in art. 9 van de OCMW-wet opgesomde ambten maakt, vermits het om onverenigbaarheden gaat, voor de betrokkene geen beletsel uit om als lid van de raad te worden *verkozen*. Indien hij evenwel geen ontslag neemt uit het betrokken ambt voor de dag van de installatie van de raad voor maatschappelijk welzijn of voor de dag waarop hij zijn mandaat als lid van die raad moet aanvangen, mag hij niet tot de eedaflegging worden toegelaten en kan hij m.a.w. het mandaat van OCMW-raadslid niet uitoefenen [zie R.v.St., nr. 32.709, 6 juni 1989].

Meer bepaald gaat het om de volgende ambten:

1° de provinciegouverneurs, de gouverneur en de vice-gouverneur van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad en de adjunct van de provinciegouverneur van de provincie Vlaams-Brabant, de provinciegriffiers, de arrondissementscommissarissen en de adjunct-arrondissementscommissarissen voor zover het ambtsgebied van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn in kwestie deel uitmaakt van hun ambtsgebied;

2° de magistraten, de plaatsvervangende magistraten en de griffiers bij de hoven en de rechtbanken, de administratieve rechtscolleges en het Grondwettelijk Hof;

3° met behoud van de toepassing van artikel Art. 24, 3°, de burgemeesters en de schepenen, met uitzondering van de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn, alsmede de leden van de colleges van federaties van gemeenten en agglomeraties;

4° de gemeentesecretaris van de gemeente die door het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn wordt bediend;

5° de door het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn bezoldigde personeelsleden alsmede alle overige personen die er werken, vermeld in artikel Art. 110, §2;

6° de bloed- of aanverwanten tot en met de tweede graad of echtgenoten in de raad voor maatschappelijk welzijn van een zelfde openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn.

Blijkens art. 20, 4°, van het OCMW-decreet, mag de gemeentesecretaris geen raadslid van het OCMW zijn; de andere personeelsleden van de gemeente mogen dit wel.

Blijkens art. 20, 5°, kunnen de door het OCMW bezoldigde personeelsleden geen deel uitmaken van de OCMW-raad. Het is onverschillig of de betrokken personeelsleden op statutaire, dan wel op contractuele basis zijn aangeworven. Zij moeten echter wel door het *OCMW bezoldigd* worden.

De onverenigbaarheid bestaat nochtans ook t.a.v. personen aan wie het OCMW werk verschaft zonder zelf voor de bezoldiging in te staan.

In casu is dit het geval met werknemers tewerkgesteld in het zgn. derde arbeidscircuit, het bijzonder tijdelijk kader waarvan de lonen en de desbetreffende sociale lasten overeenkomstig art. 81 van de Wet van 22 december 1977 betreffende de budgettaire voorstellen 1977-78 (B.S. 24 december 1977) door de Staat kunnen worden op zich genomen (R.v.St., nr. 23.565, 13 oktober 1983; *anders: Parl. Vr. en Antw.*, VI.R., 1983-84, 17 januari 1984, p. 210). Blijkens het geciteerde arrest kan de nieuwigheid waarbij de staat de loonlast op zich neemt van personen waarvan hij niet de werkgever is, geen wijziging brengen in de interpretatie van een wetsbepaling die dagtekent van voor het invoeren van deze nieuwigheid, in casu art. 9, f van de OCMW-wet. Deze interpretatie is van die aard dat art. 9, f van de OCMW-wet moet worden geacht alle personeelsleden te beogen die in een hiërarchisch verband t.o.v. het OCMW staan.

Het arrest van de Raad van State verwoordt een aanneembare uitzondering op het beginsel van de strikte interpretatie van de onverenigbaarheden. Het is echter logisch dat niet alleen wie rechtstreeks door het OCMW wordt bezoldigd, maar dat ook wie tot het personeel kan worden gerekend waarover toezicht en leiding wordt gegeven door het OCMW, geen lid kan zijn van de raad voor maatschappelijk welzijn.

Art. 20, 5° van het OCMW-decreet belet niet dat een personeelslid van een instelling, eigendom van een OCMW (bijvoorbeeld rust- of ziekenhuis), lid kan worden van de raad van *een ander* OCMW verschillend van datgene waartoe de instelling behoort⁵⁹.

De geneesheer die een ereloon ontvangt van het OCMW, dat ter zake ofwel als derde betalende optreedt voor rekening van een ziekenbond of dat als steunverlenende aan een behoeftige dit ereloon te zijnen laste neemt, is geen "door het centrum bezoldigd personeelslid" als bedoeld in art. 9, f van de Wet van 8 juli 1976 (R.v.St., nr. 20.225, 26 maart 1980).

Beoefenaars van de geneeskunst bedoeld door het vroegere art. 48 van de OCMW-wet, zijn overeenkomstig art. 20, 5° van het OCMW-decreet, van het lidmaatschap van de OCMW-raad uitgesloten. Blijkens genoemde art. 48 werden de betrekkingen tussen het OCMW en de beoefenaars van de geneeskunst die hun beroep willen uitoefenen in een instelling of in een dienst van het OCMW, hetzij statutair, hetzij op basis van een schriftelijke overeenkomst geregeld.

Een geneesheer die niet wordt vergoed door het OCMW, die slechts enkele patiënten telt onder de bewoners van het rusthuis van het OCMW en die enkel gebruik maakt van de ziekenhuisinfrastructuur van het OCMW en die hiervoor een vergoeding betaalt, valt *niet* onder toepassing van de art. 9, f en 48 van de OCMW-wet (R.v.St., nr. 23.439, 7 juli 1983).

De aard van de vergoeding of het ontbreken van de vergoeding door het OCMW zijn niet determinerend voor het bestaan van de in art. 20, 5° van het OCMW-decreet m.b.t. de beoefenaars van de geneeskunst geregelde onverenigbaarheid. Die vergoeding

⁵⁹ Parl. Vr. en Antw., Kamer, 1976-77, 11 januari 1977, p. 514

kan *in natura* geschieden.

Tot slot moet erop gewezen worden dat de term "beoefenaars van de geneeskunst" in art. 48 van de OCMW-wet ruimer op te vatten is louter als het beroep van *geneesheer*. Ook *tandartsen* en *apothekers* moeten worden geacht aan deze kwalificatie te voldoen⁶⁰.

D. ONVERENIGBAARHEID IN HOOFDE VAN IN OVERTAL VERKOZEN GEMEENTERAADSLEDEN

Op grond van art. 8 van het OCMW-decreet mag de OCMW-raad ten hoogste voor een derde bestaan uit gemeenteraadsleden die hun mandaat uitoefenen in de gemeente die door het OCMW bediend wordt; verder mag de OCMW-raad eveneens ten hoogste voor een derde bestaan uit personeelsleden van diezelfde gemeente. Dit betekent dat er geen principiële onverenigbaarheid bestaat tussen de mandaten van gemeenteraadslid en lid van de raad voor maatschappelijk welzijn. Er ontstaat enkel een onverenigbaarheid in hoofde van de in overtal verkozen gemeenteraadsleden wanneer het aantal voor de OCMW-raad verkozen gemeenteraadsleden een derde van het totaal aantal leden van die raad overschrijdt; dit geldt ook voor de personeelsleden van de gemeente. In geval de raad voor maatschappelijk welzijn uit 9 of uit 11 leden is samengesteld mogen slechts drie leden hiervan tezelfdertijd gemeenteraadslid of personeelslid van de gemeente zijn. Voor een raad van 13 leden is het toegelaten aantal gemeenteraadsleden of personeelsleden van de gemeente beperkt tot vier en voor een raad van 15 leden tot 5.

Indien in de OCMW-raad meer gemeenteraadsleden en personeelsleden van de gemeente zijn verkozen dan het in art. 8 van het OCMW-decreet vastgestelde maximum van een derde, dan geldt de voorrangsregeling bepaald in artikel 12 van het OCMW-decreet. Dit komt erop neer dat de verkozenen die bij de verkiezing van de OCMW-raad het minste aantal stemmen hebben behaald er zullen kunnen toe worden genoopt om van een van hun twee mandaten af te zien om alzo een einde te maken aan de overtaligheid. Bij staking van stemmen m.a.w. wanneer de betrokken gemeenteraadsleden een gelijk aantal stemmen hebben bekomen zal de orde van voorrang, vermeld in art. 12 van het OCMW-decreet, bepalend zijn om de uitschakeling van het gemeenteraadslid dat in overtal werd verkozen, te bewerkstelligen. Het Arbitragehof oordeelde dat de bepalingen van artikel 15 OCMW-wet, het huidige artikel 12 OCMW-decreet, in zoverre zij bij staking van stemmen voorrang verlenen aan de kandidaten die al een mandaat in het OCMW hebben uitgeoefend, niet in strijd zijn met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet (Arb. Nr. 135/2002, 25 september 2002, B.S. 10 januari 2003).

⁶⁰ zie *Gedr. St., Senaat*, 581 [1974-75] nr. 2, p. 38

De regel van art. 12 van het OCMW-decreet die bepaalt dat de kandidaten die de meeste stemmen hebben bekomen, verkozen zijn, is alleen van toepassing bij de *verkiezing*.

Om te bepalen welke gemeenteraadsleden in overtal uit de OCMW-raad zullen worden geweerd kan het criterium van de datum van aanstelling als gemeenteraadslid worden gehanteerd. Van de in overtal zijnde gemeenteraadsleden zal degene of zullen degenen met de recentste aanstelling uit de OCMW-raad moeten worden geweerd. Betreft het gemeenteraadsleden die voor de eerste maal zijn verkozen, dan kan de regeling van art. 12 van het OCMW-decreet gelden, d.w.z. dat het OCMW-raadslid, tevens gemeenteraadslid, dat bij zijn verkiezing tot OCMW-raadslid het meeste stemmen heeft behaald, mag blijven zetelen. Bij staking van stemmen speelt alsdan de in hetzelfde art. 12 vervat liggende voorrangregeling. In gevallen waarin art. 12 niet onverkort kan worden toegepast zal het lid met de grootste anciënniteit als OCMW-raadslid de voorrang krijgen.

Artikel 21 van het OCMW-decreet bepaalt dat het verkozen raadslid dat zich op het ogenblik van zijn installatie als raadslid in een situatie bevindt die onverenigbaar is met het lidmaatschap van de OCMW-raad, de eed niet kan afleggen; bijgevolg wordt dit lid geacht afstand te doen van het aan hem toegekende mandaat.

§ 4. De verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn

Art. 6, §1 van het OCMW-decreet bepaalt dat de OCMW-raad om de zes jaar volledig vernieuwd wordt. De leden worden verkozen door de gemeenteraadsleden. De leden van de OCMW-raad zijn herverkiesbaar.

A. DE DATUM VAN DE VERKIEZING

Op grond van art. 11 van het OCMW-decreet heeft de verkiezing van de leden van de OCMW-raad plaats in openbare vergadering tijdens de installatievergadering van de gemeenteraad.

Sinds de oprichting van het OCMW is er een vaste datum voor de verkiezing van de Raad voor maatschappelijk welzijn. Door het bepalen van een vaste datum heeft de wetgever willen vermijden dat het vastleggen van de verkiezingsdag van de OCMW-raad zou kunnen worden aangegrepen als een middel om de samenstelling van die raad te beïnvloeden. Omdat er twijfel zou kunnen rijzen over het karakter van de verkiezingszitting –geheim of openbaar

- van de OCMW-raadsleden, heeft de wetgever de termen "in openbare vergadering" toegevoegd. Niettegenstaande het geheime karakter van de verkiezing zelf, moet de verkiezing tijdens een openbare vergadering van de gemeenteraad plaatsvinden.

In de gemeenten waar nog geen nieuwe gemeenteraad kon worden aangesteld omdat bijvoorbeeld de procedure van geldigverklaring van de verkiezing niet is beëindigd of omdat nieuwe verkiezingen moeten plaats vinden, dienen de oud-gemeenteraadsleden hun ambt verder te blijven waarnemen overeenkomstig art. 83 Gem. Kiesw. Zij hebben echter niet het recht om de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn te verkiezen. Alleen de nieuw aangestelde gemeenteraad heeft daartoe bevoegdheid.

B. VERRICHTINGEN DIE DE VERKIEZING VOORAFGAAN

1. De voordrachtakten

a) Ratio legis

Art. 10, § 1 van het OCMW-decreet verwoordt het vereiste van de voorafgaande schriftelijke voordracht van de kandidaat-werkende leden en de kandidaat-opvolgers door een of meer gemeenteraadsleden. De bepaling maakt dat de kandidaten voor het lidmaatschap van de raad voor maatschappelijk welzijn *op voorhand* gekend zijn.

b) Inhoud

Voordrachtakten moeten bepaalde vermeldingen bevatten (Art. 2 BVR 17/11/2006). Die vermeldingen zijn van drieërlei aard:

- vermeldingen m.b.t. de voorgedragen kandidaten: hun naam, voornamen, geboortedatum, beroep, rijksregisternummer en hoofdverblijf. De akte moet ook voor elk kandidaat-werkend lid de kandidaat-opvolgers vermelden in de precieze volgorde waarin die zijn voorbestemd om het lid te vervangen.

De naam van de vrouwelijke kandidaat die gehuwd of weduwe is, mag voorafgegaan worden door de naam van haar echtgenoot of overleden echtgenoot.

- vermeldingen m.b.t. de voordragende gemeenteraadsleden: hun naam, voornamen en volledig adres. Het voordragende gemeenteraadslid moet de voordrachtakte ondertekenen, maar het mag niet meer dan één dergelijke akte voor *dezelfde*

verkiezing ondertekenen. Een zelfde persoon kan tegelijk als kandidaat-werkend lid en als kandidaat-opvolger voorgedragen worden.

In de praktijk zal het veelal zo zijn dat elke politieke partij die in de gemeenteraad is vertegenwoordigd, een lid ervan zal afvaardigen om slechts het aantal kandidaten voor te dragen dat zij voor zichzelf bij de verkiezing haalbaar acht en zeker met meer dan het maximum van het aantal leden waaruit de OCMW-raad overeenkomstig art. 5, §1 van het OCMW-decreet mag zijn samengesteld.

- Verklaring van bewilliging: overeenkomstig art. 10, §1, van het OCMW-decreet, moeten de kandidaten (werkende leden en opvolgers) met hun voordracht instemmen door een ondertekende verklaring onderaan op de akte van voordracht. Dergelijke verklaring van bewilliging die een kandidaat op de voordrachtakte ondertekent heeft enkel op de eigen kandidatuur betrekking en dus niet op de volledige voordrachtakte⁶¹.

De voordrachtakte kan de einddatum bevatten van het mandaat van een raadslid samen met de naam van de persoon die hem zal of de personen die hem zullen opvolgen voor de resterende duurtijd van het mandaat. Het raadslid in kwestie is in dit geval bij het bereiken van de einddatum van het mandaat van rechtswege ontslagnemend en wordt van rechtswege opgevolgd door de persoon die in de voordrachtsakte als opvolger is vermeld. Indien het mandaat eindigt voor de in de akte vermelde einddatum, neemt de opvolger vervroegd het mandaat op.

De Vlaamse regering heeft modellen van voordrachtakten vastgesteld. De voordrachtsakte is alleen ontvankelijk als de voordracht betrekking heeft op kandidaat-werkende leden van verschillend geslacht.

c) Indiening

De voordrachtakte moet in tweevoud worden overhandigd aan de gemeentesecretaris uiterlijk acht dagen voor de installatievergadering van de gemeenteraad.

Het tweede exemplaar van de voordrachtakte wordt aan de indiener teruggegeven, nadat de gemeentesecretaris het als bewijs van ontvangst heeft ondertekend.

Een ontvangstbewijs stelt uiteraard alleen vast dat een document afgegeven werd zonder over de aard of de draagwijdte van dit stuk enige aanwijzing te kunnen bevatten. Het afleveren aan een gemeenteraadslid van twee ontvangstbewijzen voor twee verschillende formulieren is op zichzelf geen bewijs dat twee voordrachtakten werden ingediend (R.v.St., nr. 18.279, 25 mei 1977, Verkiez. OCMW Aalter).

⁶¹ R.v.St., nr. 23.490, 23 september 1983

Bij de overhandiging onderzoekt de gemeentesecretaris of de akte voldoet aan de wettelijke voorwaarden. Tot aan de uiterste dag voor de overhandiging van de voordrachtsakte kan de gemeentesecretaris de verbetering of aanvulling van de voordrachtsakte aanbevelen (art. 3 BVR 17/11/2006).

2. De kandidatenlijsten

Onmiddellijk na het verstrijken van de termijn bepaald voor het neerleggen van de voordrachtakten, sluit de gemeentesecretaris de *kandidatenlijst* af en rangschikt hij de kandidaat-werkende leden in alfabetische orde. De naam van elk kandidaat-werkend lid wordt gevolgd door de namen van zijn kandidaat-opvolgers in de precieze volgorde zoals ze vermeld zijn in de voordrachtsakte (art. 4 BVR 17/11/2006).

Wanneer vaststaat dat een kandidaat-opvolger de voordrachtakte heeft ondertekend als voordragend gemeenteraadslid, kan er geen twijfel over bestaan dat hij zijn kandidatuur als kandidaat-opvolger heeft aanvaard op het ogenblik zelf waarop de voordrachtakte bij de burgemeester is ingediend [R.v.St., nr. 33.191, 12 oktober 1989].

Vanaf de zevende dag voor de stemming kunnen de gemeenteraadsleden en de voorgedragen kandidaten tijdens de diensturen op het gemeentesecretariaat kennisnemen van de voordrachtakten en van de opgemaakte kandidatenlijst.

Deze regeling van het inzagerecht staat los van de door art. 11, §1, OCMW-wet voorgeschreven handwijze bij het indienen van de voordrachtakten [R.v.St., nr. 97.473, 5 juli 2001].

3. De stembiljetten

De gemeentesecretaris laat de stembiljetten drukken of vermenigvuldigen. Art. 6 van het BVR van 17 november 2006 bepaalt dat deze biljetten eenvormig van kleur en van formaat moeten zijn. Verder vermeldt het stembiljet in alfabetische volgorde de namen van de kandidaat-werkende leden, alsook de namen van hun kandidaat-opvolgers in de precieze volgorde zoals ze vermeld zijn in de voordrachtsakte. De stemvakjes worden evenwel alleen geplaatst naast de namen van de kandidaat-werkende leden. Tenslotte wordt bepaald dat het verboden is een ander stembiljet te gebruiken.

Genoemd art. 6 beoogt het principe van de geheime stemming veilig te stellen. Desondanks blijft de gemeentesecretaris vrij de stembiljetten volgens eigen inzicht te

concipiëren. Vereist is enkel dat stembiljetten worden gebezigd die gelijk zijn *qua* kleur en qua formaat en dat alleen die biljetten worden gebruikt.

Het bestaan van een kandidatenlijst maakt het mogelijk dat stembiljetten worden gebruikt met daarop alle dienstige vermeldingen, eenvormig aangeduid op een wijze dat de stem kan worden uitgebracht door bijvoorbeeld een witte stip zwart te maken of door het aanbrengen van enig ander merkteken.

Een gebrek aan gelijkvormigheid van de gebezigde stembiljetten, in casu een verschillende inktdruk, levert geen grond tot ongeldig verklaring van de verkiezing op indien het verschil tussen de stembiljetten met tot vergissing of verwarring aanleiding heeft kunnen geven (R.v.St., nr. 18.572, 23 november 1977, Verkiez. OCMW Merelbeke).

Met dit arrest zij aangetoond dat een concreet onderzoek, geval per geval, aangewezen is om uit te maken of aan de betrachtingen van geheime stemming en vrije keuze van de kiezer is voldaan.

De vermelding op de stembiljetten van slechts een gedeelte van de namen van de personen die op de kandidatenlijst voorkomen is in strijd met het beginsel van gelijke behandeling van de kandidaten. M.a.w. wanneer de gemeentesecretaris niet *alle* namen van de kandidaten *op* de stembiljetten kan vermelden moet hij blanco biljetten uitdelen, in plaats van biljetten met daarop de namen van slechts een gedeelte van de *op* de kandidatenlijst vermelde personen.

Uit de art. 10 e.v. van het OCMW-decreet volgt dat al de regelmatig voorgedragen kandidaten door de overheid die met de voorbereiding van de verkiezing is belast, op *dezelfde* wijze moeten behandeld worden. Al is de vermelding op de stembiljetten van de namen van de kandidaten door geen wets- of verordeningsbepaling voorgeschreven en al kan een kandidaat, die voorkomt op de kandidatenlijst opgemaakt door de gemeentesecretaris, doch die niet met de andere kandidaten op de stembiljetten is vermeld, wettelijk verkozen worden, dan is het nochtans niet verenigbaar met het voornoemd principe van de *gelijke behandeling* van de kandidaten dat slechts een onvolledige lijst van de voorgedragen kandidaten op de stembiljetten wordt overgenomen.

Dergelijk handelen geeft immers aan de niet op het stembiljet vermelde kandidaat een kleinere kans dan aan de kandidaten die er *na* op worden vermeld, hetgeen van aard is om de verkiezingsuitslag te beïnvloeden (R.v.St., nr. 18.377, 12 juli 1977, Verkiez. OCMW Eeklo). Voor opvolgers moet er niet worden gestemd; er mogen dan ook geen stemvakjes geplaatst worden naast de namen van de kandidaat-opvolgers voor de verkiezing van de leden van de OCMW-raad (R.v.St. nr. 32.847, 27/06/1989). De Raad van State was immers van oordeel dat, aangezien er overeenkomstig artikel 14 en 15 van de OCMW-wet enkel een stem kan worden

uitgebracht naast de naam van een werkend lid, de kandidaat-opvolgers van een verkozen werkend lid van rechtswege en in de volgorde van de voordrachtakte de opvolgers zijn van dat werkend lid. De ongeldigverklaring van de uitslag van de verkiezing enkel met betrekking tot een opvolger is dus mogelijk en geoorloofd. (R.v.St. nr. 33.191 12/10/1989)

4. Het voorafgaand overleg in de schoot van elke partij

Het meervoudig stemrecht dat art. 11 van het OCMW-decreet instelt beoogt de vertegenwoordiging van de minderheden te waarborgen. Het *is* voor de onderscheiden groepen binnen de gemeenteraad noodzakelijk om overleg te plegen over de stemming m.b.t. verschillende kandidaten en om zoveel als mogelijk te vermijden dat stemmen verloren zouden gaan. Dit voorafgaand overleg mag nochtans niet uitlopen op het uitoefenen van zedelijke dwang

De verkiezing van de leden van de OCMW-raad gebeurt in openbare zitting.

Het overleg over de uit te brengen stemmen mag niet worden verward met het overleg dat leidt tot het afsluiten van akkoorden tussen vertegenwoordigers van verschillende politieke strekkingen in de gemeenteraad met het oog op de verkiezing van OCMW-raadsleden.

Dergelijke akkoorden moeten worden gesloten voor de neerlegging van de voordrachtakten en moeten uiting krijgen in een gemeenschappelijke lijst van kandidaten van verschillende politieke strekking (R.v.St., nr. 23.377, 17 juni 1983, Verkiez. OCMW Jette; R.v.St., nr. 23.482, 16 september 1983, Verkiez. OCMW Evere).

C. DE VERKIEZING

1. Onderzoek van de geloofsbriefven

Artikel 10, §2 van het OCMW-decreet bepaalt dat de gemeenteraad, vóór de raadsleden worden verkozen, nagaat of de voordrachtakte ontvankelijk is.

2. Verkiezing door de gemeenteraadsleden

De leden van de OCMW-raad worden door de gemeenteraadsleden verkozen. Het gaat hier m.a.w. om een getrapte verkiezing, waarbij de gemeentekiezers de

gemeenteraadsleden kiezen die, op hun beurt, de OCMW-raadsleden kiezen. Blijkens art. 10, § 3 van het OCMW-decreet worden de leden van de OCMW-raad gekozen door de gemeenteraad van de gemeente die de gebiedsomschrijving van het centrum vormt. De verkiezing van de OCMW-raad is een gewone gemeenteraadszitting die onderworpen is aan alle voorschriften die van toepassing zijn op alle beslissingen die de gemeenteraad neemt.

Alle aanwezige en regelmatig aangestelde gemeenteraadsleden nemen aan de verkiezing van de leden van de OCMW-raad deel. Er bestaat op dat vlak *geen enkele verbodsbepaling*. Art. 11, §2, van het OCMW-decreet, bepaalt daarentegen dat de gemeenteraadsleden hun stem geldig kunnen uitbrengen ten gunste van een bloed- of aanverwant. Dit impliceert dat bijvoorbeeld een vader een stem op de naam van zijn zoon mag uitbrengen.

De regelgever heeft een zodanige samenstelling van de raad voor maatschappelijk welzijn gewild dat de verschillende strekkingen in de gemeenteraad ook in de raad voor maatschappelijk welzijn zouden zijn vertegenwoordigd. Wanneer die evenredige vertegenwoordiging niet is bereikt omdat bijvoorbeeld een gemeenteraadslid wegens ziekte of andere geldige reden de desbetreffende gemeenteraadszitting niet kan bijwonen, betekent dit niet dat de verkiezing van de OCMW-raadsleden onregelmatig is. De gemeenteraadsleden kiezen immers vrij de leden van de OCMW-raad bij geheime stemming. Anderzijds kan een gemeenteraad die niet in aantal is om geldig te vergaderen, niet overgaan tot de verkiezing van de OCMW-raadsleden niettegenstaande de verplichting om dit te doen tijdens de installatievergadering.

De onregelmatige samenstelling van het bureau dat de kiesverrichtingen organiseert, maakt de verkiezing niet onregelmatig⁶².

Voor de gemeente Voeren en voor de zes Vlaamse randgemeenten rond Brussel geldt een andere regeling; de OCMW-raadsleden worden rechtstreeks verkozen gelijktijdig met de gemeenteraadsleden.

3. Het vereiste van geheime stemming

Art. 11, §2, van het OCMW-decreet stelt dat de verkiezing van de leden van de

⁶² R.v.St., nr. 105.635, 18 april 2002

raad voor maatschappelijk welzijn bij *geheime stemming* moet geschieden. Het geheim van de stemming beoogt de kiezer een volledige vrijheid bij het uitbrengen van zijn stem te waarborgen⁶³. De geheime stemming is een substantiële voorwaarde voor de geldigheid van de verkiezing van de leden van de OCMW-raad.

De Raad van State oordeelde dat de vóór de opening van de stembriefjes afgelegde verklaring van een schepen dat hij bij de stemming een vergissing had begaan door op de stembiljetten telkens voor meer dan één kandidaat-werkend lid te kiezen, een ernstige reden was om de stemverrichtingen te herbeginnen (R.v.St. nr. 32.709, 6 juni 1989, Westerlo).

Verder werd gewezen dat een stem die ongeldig is omdat zij op een materieel verkeerde wijze werd uitgebracht, uiteraard herkenbaar en zichtbaar, materieel teken is dat maakt dat die stem niet als correct kan worden aangezien. Dergelijke stem schendt uit zichzelf het geheim van de stemming niet en maakt bijgevolg de hele stemming niet ongeldig. Het gevolg van zo'n ongeldige stem is dat met die stem geen rekening wordt gehouden, m.a.w. dat die stem uit de verkiezing wordt geweerd. (R.v.St. nr. 32.847, 27 juni 1989)

Het geheim der stemming is wel geschonden wanneer sommige gemeenteraadsleden zich voor het uitbrengen van hun stem naar een ander lokaal hebben begeven⁶⁴.

3. De wijze van stemmen

a) De techniek van het meervoudig stemrecht

Ieder lid van de gemeenteraad beschikt voor de verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn over een of meerdere stemmen. Het aantal stemmen is afhankelijk van het aantal OCMW-raadsleden dat moet worden verkozen. Art. 11, §1 van het OCMW-decreet bepaalt dat elk gemeenteraadslid beschikt over:

- een stem bij verkiezing van minder dan vier leden;
- drie stemmen bij verkiezing van vier of vijf leden;
- vier stemmen bij verkiezing van zes of zeven leden;
- vijf stemmen bij verkiezing van acht of negen leden;
- zes stemmen bij verkiezing van tien of elf leden;
- acht stemmen bij verkiezing van twaalf of meer leden.

Art. 11 van het OCMW-decreet heeft niet alleen betrekking op de totale vernieuwing

⁶³ zie o.m. R.v.St., nr. 18.451, 28 september 1977; R.v.St., nr. 18.572, 23 november 1977

⁶⁴ R.v.St., nr. 22.671, 19 november 1982

van de OCMW-raad, doch ook op de verkiezing van leden die moeten worden vervangen voor het verstrijken van hun mandaat zonder dat zij een opvolger hebben.

Elk gemeenteraadslid ontvangt zoveel stembiljetten als hij stemmen heeft⁶⁵. Het komt er in de praktijk op neer dat elke in de gemeenteraad vertegenwoordigde politieke groep zich vóór de verkiezing erover beraadt hoe op de meest efficiënte wijze zal worden gestemd, m.a.w. op welke wijze het grootste aantal kandidaten van de groep kan worden verkozen. Daarbij is de stelregel dat op iedere kandidaat enkel de stemmen worden uitgebracht die vereist zijn om te zijn verkozen. Men zal m.a.w. per kandidaat die men wil verkozen zien enkel het minimum vereiste aantal stemmen uitbrengen, teneinde het overschot van de stemmen aan een andere kandidaat van de groep ten goede te laten komen.

Om te bepalen welk minimum aantal stemmen is vereist om *rechtstreeks verkozen* te zijn dient het totaal aantal stemmen door het aantal te begeven zetels vermeerderd met één te worden gedeeld. De kandidaten die een aantal stemmen hebben bekomen dat een eenheid of een breuk hoger ligt dan de uitkomst van die deling zijn rechtstreeks verkozen⁶⁶.

b) De enige stemronde

Art. 11, §2, van het OCMW-decreet bepaalt dat de verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn in een enkele stemronde geschiedt. Het door het OCMW-decreet – voorheen door de OCMW-wet - ingestelde verkiezingssysteem m.b.t. de aanduiding van de leden van de OCMW-raad heeft immers tot doel de vertegenwoordiging van de minderheden te waarborgen in de schoot van die raad⁶⁷.

Het voorschrift van art. 11, §2 van het OCMW-decreet, volgens hetwelk de verkiezing van de OCMW-raadsleden "in een enkele stemronde" moet geschieden, moet zó worden geïnterpreteerd dat een stemming toch mag worden overgedaan indien daartoe ernstige redenen bestaan en op voorwaarde dat de vrijheid van de kiezer en het geheim van de stemming gewaarborgd blijven.

⁶⁵ Art. 11, §1, OCMW-decreet

⁶⁶ Min. Omzendbrief BA 2000/10 van 22 december 2000, B.S. 11 januari 2001

⁶⁷ Min. Omzendbrief BA 2000/10 van 22 december 2000, B.S. 11 januari 2001

Zo bijvoorbeeld kan tot een tweede stembeurt worden overgegaan om een vergissing bij het uitbrengen van de stemmen recht te zetten vooraleer de stembriefjes zijn geopend (R.v.St., nr. 23.383, 20 juni 1983, Verkiez. OCMW Scherpenheuvel-Zichem). In een later arrest bevestigde de Raad van State dat de leden van de Raad voor Maatschappelijk Welzijn, waarvan het aantal dwingend is vastgelegd door artikel 6, § 1, van de OCMW-wet, luidens artikel 14 van deze wet, door de gemeenteraad aangewezen "in een enkele stemronde" en met toepassing van het meervoudig stemrecht; doch de verkiezing van de OCMW-raad, gehouden in één stemronde, is niet onregelmatig om de enkele reden dat de uitslag van de stemming niet toelaat de Raad volledig samen te stellen. De enige stemronde, waarbij de evenredige vertegenwoordiging mogelijk was, zal dan gevolgd worden door een nieuwe, vervolledigende verkiezing. (R.v.St., nr. 54.580, 13 juli 1995).

c) De geldigheid van de uitgebrachte stemmen

Overeenkomstig art. 11, §1, van het OCMW-decreet brengt het gemeenteraadslid op elk stembiljet dat het heeft ontvangen alleen een stem uit voor een werkend lid. Op elk stembiljet mag derhalve slechts voor een kandidaat-werkend lid worden gekozen. Het gemeenteraadslid dat over meerdere stembiljetten beschikt, zal echter wel verschillende keren voor een en dezelfde persoon mogen stemmen.

Het gemeenteraadslid moet zijn stem alleen op een werkend lid uitbrengen. Het feit dat de decreetgever in art. 11, §1, van het OCMW-decreet enkel de verplichting heeft ingeschreven tot het uitbrengen van een stem voor een werkend lid, betekent dat de opvolgers van dit werkend lid automatisch ook verkozen zijn. Er wordt niet voor de opvolgers gestemd.

Het OCMW-decreet voorziet in een kandidatuurstelling en in de voordracht van de kandidaten. Het uitbrengen van een stem op naam van een persoon die niet op de kandidatenlijst voorkomt moet bijgevolg als ongeldig worden beschouwd.

Een onopzettelijk uitgebrachte ongeldige stem heeft als enig rechtsgevolg dat er geen rekening mee gehouden wordt⁶⁸.

4. De uitslag van de verkiezing

a) De stemopneming

⁶⁸ R.v.St. nr. 32.847, 27 juni 1989, Verk. OCMW Wingene

Eenmaal de stemmen uitgebracht, moet tot stemopneming worden overgegaan. De goede gang van de stemopneming moet worden verzekerd door de voorzitter van de gemeenteraad, bijgestaan door de twee jongste gemeenteraadsleden in leeftijd. Zij vormen het bureau voor de kiesverrichtingen dat, benevens voor de verzekering van de goede gang van de stemopneming, ook instaat voor de goede gang van de verrichtingen van de stemming zelf. Het secretariaat wordt daarbij waargenomen door de gemeentesecretaris die er tevens is mee belast proces-verbaal op te maken van stemverrichting en –opneming (art. 7 BVR 17/11/2006).

Er wordt tot stemopneming overgegaan "staande de vergadering", nadat de stemming is gesloten. Dit betekent dat de stemopneming dient plaats te vinden tijdens dezelfde vergadering gedurende welke de stemming heeft plaats gehad en onmiddellijk na de stemming. Het is duidelijk dat aan deze bepaling het streven ten grondslag ligt om de stemopneming vrij van manipulatie of ander bedrog te laten geschieden.

De stemopneming impliceert dat tot een rangschikking van de geldige stembiljetten wordt overgegaan en dat de blanco of ongeldige stembiljetten worden apart gelegd. De geldige biljetten worden gerangschikt volgens de naam van de kandidaat-werkend lid waarvoor een stem is uitgebracht. Eenmaal de stemmen zijn geteld die op deze kandidaat zijn uitgebracht, worden de hem betreffende stembiljetten gerangschikt in zoveel onderverdelingen als er namen zijn van verschillende opvolgers.

b) Het opmaken van de lijst der verkozenen

1) DE WERKENDE LEDEN

Na de stemopneming stelt de voorzitter van de gemeenteraad de lijst op van de verkozen werkende leden en van de opvolgers (art. 9 BVR 17/11/2006). Voor de toekenning van de zetels is art. 12 van het OCMW-decreet van groot belang. Het eerste lid van dat artikel verwoordt de *algemene regel*: de kandidaten die de meeste stemmen hebben bekomen zijn verkozen. Art. 12, tweede lid, van het OCMW-decreet voorziet daarentegen in een rangregeling die moet toelaten de verkozene aan te wijzen wanneer twee of meer kandidaten een gelijk aantal stemmen hebben bekomen. Art. 12, tweede lid, van het OCMW-decreet speelt m.a.w. enkel bij staking van stemmen en maakt een *bijzondere* regel uit.

Art. 12, tweede lid, van het OCMW-decreet, stelt dat bij *staking van stemmen* voorrang verleend wordt in de volgende orde:

1° aan de kandidaat die, *op de dag van de verkiezing*, een mandaat in een OCMW bekleedt. Zijn twee of meerdere kandidaten in dat geval, dan wordt voorrang verleend aan hem die zijn mandaat onafgebroken het langst heeft uitgeoefend;

2° aan de kandidaat die *vroeger* een mandaat in een OCMW heeft uitgeoefend. Zijn twee of meerdere kandidaten in dat geval, dan wordt de voorrang gegeven aan hem die zijn mandaat onafgebroken het langst heeft uitgeoefend en, bij gelijke duur, aan hem die het laatst is afgetreden;

3° aan de *jongste kandidaat*.

De voorrangregeling van art. 12, tweede lid, van het OCMW-decreet moet in de opgegeven orde worden uitgeput. Dit betekent dat indien, bij staking van stemmen, de in art. 12, tweede lid, 1°, geformuleerde regel geen uitkomst biedt, de regel van art. 12, tweede lid, 2° moet spelen. Pas indien ook deze laatste regel niet bijdraagt tot de aanwijzing van de verkozenen kan op art. 12, tweede lid, 3° een beroep worden gedaan. Deze laatste bepaling kan enkel worden ingeroepen wanneer de vorengenoemde voorrangregelingen geen uitkomst hebben geboden. Is een verkozenen aangewezen met toepassing van een voorrangregel van art. 12, tweede lid, van het OCMW-decreet, dan kan er geen beroep meer worden gedaan op de toepassing van een volgende voorrangregel van datzelfde artikel.

De anciënniteit waarvan sprake in art. 12, tweede lid, 1° en 2° van het OCMW-decreet, doelt niet op de mandaten die in de vroegere C.O.O.'s zijn uitgeoefend.

De OCMW-raad moet bestaan uit personen van verschillend geslacht (art. 9 OCMW-decreet). Blijkt dit niet het geval te zijn na de verkiezing, dan voorziet art. 13 van het OCMW-decreet in een regeling waarbij er toch iemand van het andere geslacht tot OCMW-raadslid wordt aangeduid. In dit geval zal de laatst verkozen persoon – hiermee wordt bedoeld degene die het minst aantal stemmen heeft behaald - die voorkomt op de voordrachtsakte waarvan het hoogste aantal leden is verkozen, van rechtswege vervangen worden door de persoon van het andere geslacht die voorkomt op diezelfde voordrachtsakte en die het meeste stemmen heeft behaald. Bij gelijk aantal stemmen of geen stemmen, is de vervanger de eerste persoon van het andere geslacht op die voordrachtsakte.

2) DE OPVOLGERS

Blijkens artikel 10, vijfde lid, van het OCMW-decreet, kan een zelfde persoon als opvolger van twee of meer werkende leden kan worden verkozen. Evenzo kan elk werkend lid twee of meerdere opvolgers hebben, die zijn voorbestemd om hem te vervangen in de orde die opgevolgd werd bij de voordracht van hun kandidaturen. Een zelfde persoon kan op het ene stembiljet als werkend lid worden aangeduid, en op het andere als opvolger, mits in beide hoedanig heden te zijn voorgedragen.

Alle opvolgers van een persoon die als werkend lid wordt verkozen, worden als verkozen beschouwd ongeacht hun aantal. Het komt er alsdan op aan om een rangorde tussen die opvolgers vast te leggen. Die rangorde wordt overeenkomstig art. 10, vijfde lid, van het OCMW-decreet, bepaald door de orde die gevolgd werd bij de voordracht van hun kandidaturen. Niet ieder werkend lid *moet* een opvolger hebben; de aanwezigheid van een werkend lid zonder opvolger in de OCMW-raad staat de regelmatige werking van de Raad niet in de weg⁶⁹. Toch bepaalt artikel 10, §1, vierde lid van het OCMW-decreet dat een voordrachtakte alleen ontvankelijk is als er voor elk kandidaat werkend lid een of meer kandidaat opvolgers worden vermeld.

c) Het proces-verbaal van de kiesverrichtingen

Wat betref het gehele verloop van de stemverrichtingen en van de stemopneming wordt een *proces-verbaal* opgemaakt *ter vergadering* (art. 10 BVR 17/11/2006); dit proces-verbaal wordt ingeschreven in het register der notulen van de gemeenteraad. Het proces-verbaal moet uitdrukkelijk vermelden dat de stemming geheim was en wordt ondertekend door de voorzitter van de gemeenteraad, de gemeenteraadsleden die hem bijgestaan hebben en de gemeentesecretaris. De gemeenteraadsleden die dat wensen, kunnen ook meeondertekenen.

Dit is geen uitzonderingsprocedure. Van elke gemeenteraadsvergadering wordt proces-verbaal opgemaakt. Het is derhalve verantwoord dat ook het proces-verbaal van de verrichtingen inzake verkiezing van de OCMW-raadsleden moet worden overgeschreven in het notulenregister van de gemeenteraad. De redactie van het proces-verbaal gebeurt "ter vergadering", m.a.w. in *de loop van dezelfde gemeenteraadsvergadering tijdens welke de kiesverrichtingen hebben plaats* gevonden.

⁶⁹ R.v.St. nr. 33.191, 12 oktober 1989

Benevens het vermelden dat de stemming in het geheim heeft plaats gehad, moeten het proces-verbaal ook de volgende gegevens verschaffen:

- *totaal aantal gemeenteraadsleden en het aantal hiervan dat aan de stemming heeft deelgenomen;*
- *aantal te verkiezen* werkende leden van de raad en aantal stemmen waarover elk gemeente raadslid beschikt;
- *de lijst van de kandidaten;*
- *totaal aantal uitgebrachte stembiljetten*, waarvan de stemopneming zal gebeuren;
- *totaal aantal blanco- en ongeldige stembiljetten;*
- *totaal aantal vernietigde stembiljetten*, die tijdens de stemming vervangen werden;
- de naam, voornamen, beroep, hoofdverblijf, geboortedatum en nationaliteit van de verkozen *werkende leden*, het aantal stemmen door elk van hen bekomen en eventueel de reden waarom bij staking van stemmen, voorrang werd verleend;
- de naam, voornamen, beroep, hoofdverblijf, geboortedatum en nationaliteit van de *opvolgers*, met aanduiding van het verkozen werkend lid van wie zij opvolger zijn, alsook van hun orde van voordracht, en dus ook van hun voorrang;
- in voorkomend geval, vermelding van de verkozenen die zich in een toestand van *onverenigbaarheid* bevinden en de reden hiervan.

d) De afkondiging van de verkiezingsuitslag

Art. 10, § 3 van het OCMW-decreet schrijft de onmiddellijke afkondiging van de verkiezingsuitslag door de voorzitter van de gemeenteraad voor. Deze afkondiging geschiedt in *openbare zitting* en *onmiddellijk na de ondertekening* van het proces-verbaal.

De afkondiging van de verkiezingsuitslag kan alleen worden bewezen door de notulen van de gemeenteraadzitting. Bij ontstentenis van een geldig bewijs van de afkondiging van de verkiezingsuitslag gaat de termijn om tegen de verkiezing bezwaar in te dienen bij de Raad voor verkiezingsbetwistingen niet in. De Raad voor verkiezingsbetwistingen kan in die omstandigheden niet over de geldigheid van de verkiezing uitspraak doen (naar analogie van R.v.St., nr. 18.573, 23 november 1977, Verkiez. OCMW Sint-Lievens-Houtem; R.v.St., nr. 23.331, 3 juni 1983, Verkiez. OCMW Pecq).

e) De toezending van het dossier aan de Raad voor verkiezingsbetwistingen

Het dossier van de verkiezing van de leden van de OCMW-raden en hun opvolgers wordt *onverwijld* toegezonden aan de Raad voor verkiezingsbetwistingen (art. 15, §1 OCMW-decreet en art. 12 BVR 17/11/2006)). Dit moet gebeuren per aangetekende zending; het dossier moet twee afschriften van het proces-verbaal bevatten, alle stembiljetten, zowel de geldige als de ongeldige, en alle nodige bewijsstukken.

De toezending van het dossier heeft tot doel de Raad voor verkiezingsbetwistingen in staat te stellen zich een oordeel te vormen over de regelmatigheid van de kiesverrichtingen, over de uitslag van de stemming en over de aanduiding van de werkende leden en hun opvolgers.

De *gehele kiesverrichting* wordt aan het toezicht van de Raad voor verkiezingsbetwistingen onderworpen, en dus niet louter de verkiezingsuitslag. Indien deze Raad, door toedoen van de gemeenteraad, in de onmogelijkheid is om de uitslag van de stemopneming te controleren, heeft hij de mogelijkheid de verkiezing in kwestie te vernietigen.

D. GESCHILLEN INZAKE DE VERKIEZING

1. Indienen van bezwaar bij de Raad voor verkiezingsbetwistingen

Elk bezwaar tegen de verkiezing moet, *op straffe van verval*, schriftelijk bij de Raad voor verkiezingsbetwistingen worden ingediend binnen *10 dagen* volgend op de afkondiging van de verkiezingsuitslag (art. 15, §2 OCMW-decreet).

De persoon die niet *eerst* bezwaar bij de bestendige deputatie heeft ingediend kan achteraf geen beroep bij de Raad van State aantekenen tegen de beslissing van geldigverklaring van de verkiezing door de bestendige deputatie (R.v.St., nr. 18.303, 18 juni 1977, Verkiez. OCMW Zonhoven; R.v.St., nr. 18.348, 24 juni 1977, Verkiez. OCMW Quaregnon; R.v.St., nr. 19.522, 20 maart 1979, Carlier). Wie bezwaar indient tegen de verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn, moet hierbij geen belang doen blijken. Dit betekent dat niet alleen gemeenteraadsleden, effectief verkozenen of opvolgers, maar ook buitenstaanders de aandacht van de bestendige deputatie kunnen vestigen op fouten die er hun inziens gebeurd zijn bij de verkiezingen.

De Raad voor verkiezingsbetwistingen doet uitspraak over de geldigheid van de verkiezing *binnen dertig dagen na ontvangst van het dossier en herstelt, in voorkomend geval, de bij het vaststellen van de verkiezingsuitslag begane vergissingen.*

Indien binnen deze termijn geen uitspraak is gedaan, wordt de verkiezing als regelmatig beschouwd.

De geldigheid van de verkiezing van een lid van de OCMW-raad, ter vervanging van een ontslagnemend lid, kan niet door de bestendige deputatie worden bestreden indien deze de bij art. 18 van de OCMW-wet voorgeschreven termijn van *dertig dagen* heeft laten verstrijken (R.v.St., nr. 22.172, 1 april 1982, Verkiez. OCMW Wichelen).

2. Aantekenen van beroep bij de Raad van State

Heeft de verkiezing geldigheid verkregen, dan wordt dit meegedeeld aan de gemeenteraad en aan het OCMW. Het is daarbij onverschillig of die geldigheid voortspuit uit het verstrijken van de termijn, of het gevolg is van een expliciete beslissing van de Raad voor verkiezingsbetwistingen⁷⁰. Wordt de verkiezing geheel of ten dele vernietigd, dan moet hiervan bij ter *post aangetekende brief kennis van gegeven worden aan de leden en opvolgers wier verkiezing werd vernietigd, aan de opvolgers wier verkiezingsrang werd gewijzigd en aan de personen die bezwaren hebben ingediend* (art. 15, §8, OCMW-decreet).

Al de hoger vernoemde natuurlijke en rechtspersonen kunnen bij de Raad van State, Afdeling Administratie, beroep instellen tegen de beslissing van de deputatie, ongeacht of het om een uitdrukkelijke beslissing gaat, dan wel om een beslissing die spruit uit het verstrijken van de termijn.

Uit art. 18 [thans art. 15, §9 OCMW-decreet] van de OCMW-wet volgt dat de rechtsgang naar de Raad van State in verband met bezwaren tegen de geldigheid van de verkiezing van leden van de OCMW-raad, verplicht loopt over de [raad voor verkiezingsbetwistingen]. Een beroep tegen de verkiezing van leden van de raad van een OCMW dat op grond van art. 14 van de Gecoördineerde Wetten op de Raad van State, *rechtstreeks* bij de Raad van State aanhangig wordt gemaakt in de vorm van een vordering tot vernietiging van de verkiezing, is niet ontvankelijk (R.v.St., nr. 19.522, 20 maart 1979, Carlier). Er kan echter geen ontvankelijk beroep worden ingesteld bij de Raad van State indien het bezwaar tegen de verkiezingen niet op ontvankelijke wijze bij de [Raad voor verkiezingsbetwistingen] werd ingediend (R.v.St. 27 juni 1989, Jabbeke, nr. 32.848).

De termijn die voor het instellen van het beroep is voorgeschreven bedraagt vijftien dagen⁷¹. Uitgangspunt van die termijn is de mededeling of de kennisgeving door de provinciegouverneur. Ook de provinciegouverneur zelf kan bij de Raad van State beroep instellen, in welk geval de termijn van vijftien dagen begint te lopen vanaf de beslissing van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen of na het verstrijken van de termijn van

⁷⁰ cf. art. 15, §7 OCMW-decreet

⁷¹ art. 15, §9, OCMW-decreet

dertig dagen bedoeld in art. 18, §7, van het OCMW-decreet.

Gemeenteraadsleden ontlenen aan artikel 15, §9, van het OCMW-decreet evenwel de vereiste hoedanigheid en zij hebben, als gemeenteraadslid, een functioneel belang om bij de Raad van State op te komen tegen een beslissing van de Raad voor verkiezingsbetwistingen waarbij die hun bezwaren m.b.t. de verkiezing van de OCMW-raadsleden op grond van hetzelfde wetsartikel kan verwerpen⁷². Gemeenteraadsleden kunnen hun functioneel belang bij de vernietiging van de OCMW-raadsverkiezing ook verliezen; dit is het geval wanneer alle gemeenteraadsleden, waaronder de verzoeker, menen dat de laattijdige bijeenroeping van de gemeenteraad hen niet heeft verhinderd hun taak m.b.t. de verkiezing van de OCMW-raadsleden te volbrengen. Deze laattijdigheid veroorzaakt dan ook geen nadeel aan de verzoeker en dit heeft hem evenmin gehinderd in de uitoefening van zijn mandaat van gemeenteraadslid. De verzoekende partij mist bijgevolg het vereiste functioneel belang om dit middel in te roepen⁷³.

Binnen acht dagen na ontvangst van ieder beroep deelt de hoofdgriffier van de Raad van State zulks mede aan de provinciegouverneur, aan het betrokken OCMW en aan de betrokken gemeenteraad. Hij zal hen eveneens het arrest van de Raad van State meedelen.

De procedure voor de Raad van State betreffende het contentieux van de OCMW-raadsverkiezingen wordt geregeld door het K.B. van 12 januari 1977 tot *regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State, in geval van beroep als bedoeld door de artikelen 18, 21 en 22 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn*.

Het verzoekschrift in kwestie wordt, samen met *vier gewaarmerkte afschriften*, onder een ter post aangetekende zending aan de Raad van State gericht. De verzoekende partij voegt bij haar verzoekschrift een *afschrift* van de beslissing van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen, ofwel de mededeling van de provinciegouverneur dat de Raad voor Verkiezingsbetwistingen niet tijdig uitspraak heeft gedaan.

⁷² R.v.St., nr. 32.709, 6 juni 1989; R.v.St., nr. 33.191, 12 oktober 1989

⁷³ R.v.St., nr. 32.711, 6 juni 1989

In het door meer dan een verzoeker ingediend verzoekschrift wordt een enkele woonplaats gekozen, zoniet worden de verzoekers geacht bij de eerste verzoeker woonplaats te hebben gekozen.

Er wordt een afschrift van het verzoekschrift gedurende vijftien *dagen op* het gemeentesecretariaat ter inzage van het publiek gelegd. De hoofdgriffier van de Raad van State laat binnen drie dagen na ontvangst van het verzoekschrift een bericht opnemen in het *Belgisch Staatsblad*.

Alle belanghebbenden kunnen een *memorie van antwoord* aan de Raad van State toesturen en kunnen inzage nemen van het dossier op het provinciaal bestuur. Ook de memories van antwoord moeten uit *vier* gewaarmerkte afschriften bestaan.

Inzake beroep tegen de verkiezing van OCMW-raadsleden dient te worden opgemerkt dat er *geen tegenpartij* als dusdanig voor de Raad van State optreedt. Wordt de [raad voor verkiezingsbetwistingen] als dusdanig door verzoeker aangewezen, dan dient deze buiten de zaak te worden geplaatst (R.v.St., nr. 18.498, 19 oktober 1977, Verkiez. OCMW Zoersel). Bij dit soort verkiezingscontentieux kan men niet spreken van verwerende partijen in de eigenlijke betekenis, maar enkel van geïnteresseerde partijen, zelfs al zijn er voor de Raad van State verzoekende partijen; het behelst hier enkel partijen die een memorie van antwoord hebben ingediend [R.v.St., nr. 27.410, 15 januari 1987, Verk. OCMW Wezembeek-Oppem].

Uit art. 6 van het K.B. van 12 januari 1977 volgt dat een memorie die niet bij aangetekende zending aan de Raad van State is toegestuurd en die niet vergezeld is van vier voor eensluidend verklaarde afschriften, uit de debatten moet worden geweerd⁷⁴.

Art. 15, §9, derde lid, van het OCMW-decreet bepaalt dat wanneer een vernietiging definitief is geworden, tot een *nieuwe verkiezing* moet worden overgegaan en dat in zulk geval de artikelen 10 en 14 van het OCMW-decreet van toepassing zijn, met dien verstande dat de termijn slechts een aanvang neemt de dag volgend op die waarop de vernietiging aan de betrokken gemeenteraad werd medegedeeld.

De Raad van State beschikt, blijkens art. 15, §9, tweede lid, van het OCMW-decreet, over een termijn van zes maanden na ontvangst van het verzoekschrift om uitspraak te doen over het beroep ingediend met toepassing van art. 15, §9 van het OCMW-decreet.

Wanneer de Raad van State uitspraak doet over het beroep zoals bedoeld in art. 18 van de OCMW-wet, zetelt hij als rechter met volle rechtsmacht en komt zijn beslissing in de plaats van die van de Bestendige Deputatie [R.v.St., nr. 32.722, 21 juni 1989; R.v.St. nr. 32.847, 27 juni 1989]. Dit houdt in dat de verzoeker geen

⁷⁴ R.v.St., nr. 18.451, 28 september 1977

nieuw middel, gesteund op eventuele onregelmatigheden die zich hebben voorgedaan tijdens het onderzoek van de Bestendige Deputatie, mag invoeren met als doel de vernietiging van de OCMW-raadsverkiezing [R.v.St., nr. 33.191, 12 oktober 1989; R.v.St. nr. 32.709, 6 juni 1989; R.v.St. nr. 32.847, 27 juni 1989]. Zodoende kunnen alleen dezelfde vorderingen die steunen op dezelfde gronden die voordien reeds in de procedure voor de Bestendige Deputatie werden opgeworpen, voor de administratieve cassatierechter worden gebracht [R.v.St. nr. 32.847, 27 juni 1989].

E. GEDEELTELIJKE VERKIEZING

Een nieuwe gedeeltelijke verkiezing van de OCMW-raadsleden die op de (gedeeltelijke) vernietiging van de oorspronkelijke verkiezing volgt, geschiedt overeenkomstig de bepalingen van art. 14 van het OCMW-decreet.

Het geval kan zich voordoen dat een werkend lid van de OCMW-raad ophoudt van die raad deel uit te maken nog voor het verstrijken van zijn mandaat en dit zonder dat de betrokkene nog een opvolger heeft. Art. 14 van het OCMW-decreet voorziet m.b.t. dergelijk geval in een tweeledige manier om tot aanwijzing van een nieuw lid over te gaan. Of de aanwijzing op de ene dan wel op de andere manier zal geschieden hangt af van het feit of er onder de nog in functie zijnde gemeenteraadsleden die de voordracht van het te vervangen lid hebben ondertekend, voldoende overeenstemming bestaat om gezamenlijk een kandidaat-werkend lid en een of meer kandidaat-opvolgers voor te dragen. Bestaat die overeenstemming, dan worden deze kandidaten gekozen verklaard, de kandidaat-opvolgers in de orde van hun voordracht.

De tweede manier waarop in de vervanging kan worden voorzien van een werkend lid dat ophoudt van de OCMW-raad deel uit te maken nog vóór het verstrijken van zijn mandaat, is deze van verkiezing door *alle* gemeenteraadsleden. Dit zal het geval zijn wanneer de gemeenteraadsleden die de voordracht van het te vervangen lid hebben ondertekend, het er niet over eens raken om *gezamenlijk* een enkele kandidaat voor te dragen voor de openstaande functie van werkend lid (en van een of meer opvolgers). In dat geval zal art. 14, tweede lid, van het OCMW-decreet toepassing krijgen: er zal in de vervanging worden voorzien bij geheime stemming waarbij elk gemeenteraadslid over één stem beschikt en de kandidaat die de meeste stemmen heeft behaald als verkozen wordt verklaard. Doet zich staking van stemmen voor, dan zal de voorrangregeling van art. 12 van het OCMW-decreet spelen.

T.a.v. de kiesverrichtingen bedoeld in art. 14 van het OCMW-decreet gelden de mogelijkheden van bezwaar en beroep voorzien bij art. 15 van hetzelfde decreet.

§ 5. De duur van het mandaat van OCMW-raadslid

A. DE AANVANG VAN HET MANDAAT

Art. 16, §2 van het OCMW-decreet voorziet in een vaste datum waarop het mandaat van lid van een raad voor maatschappelijk welzijn *aanvangt*.

De installatievergadering van de leden van de OCMW-raad vindt van rechtswege plaats op de zetel van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn, om 20 uur, op de derde werkdag na de installatievergadering van de gemeenteraad.

Als overeenkomstig artikel Art. 15, §9, tot een nieuwe verkiezing werd overgegaan, vindt de installatievergadering plaats op de zetel van het OCMW, om 20 uur, de derde werkdag die volgt op de dag dat de uitslag van de verkiezing afgekondigd werd. Wanneer niet alle leden van de raad voor maatschappelijk welzijn konden verkozen worden, heeft de installatievergadering plaats om 20 uur, de derde werkdag die volgt op de dag dat de uitslag van de aanvullende verkiezing afgekondigd werd.

Om de continuïteit in de uitoefening van het mandaat te verzekeren bepaalt art. 6, §2 van het OCMW-decreet tevens dat de leden hun mandaat blijven uitoefenen tot de installatie van de leden die hen zullen opvolgen. De normale duur van het mandaat van OCMW-raadslid bedraagt zes jaar. Men kan evenwel in de voordrachtsakte een einddatum laten opnemen; in dit geval is een raadslid van rechtswege ontslagnemend op de vermelde datum.

De voorgedragen kandidaat-werkende leden en hun opvolgers worden, voor de goede orde, door de gemeentesecretaris ten minste acht dagen voor de installatievergadering van de raad voor maatschappelijk welzijn op de hoogte gebracht van de datum, het uur en de plaats van de installatievergadering.

B. DE EEDAFLEGGING

Alvorens in functie te treden, worden de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn tot de *eedaflegging* opgeroepen door de voorzitter van de gemeenteraad of afgevaardigde schepen van de gemeente waar de zetel van het centrum geves-

tigd is (art. 16 OCMW-decreet).

De eedformule luidt: "Ik zweer de verplichtingen van mijn mandaat trouw na te komen".

De eed wordt steeds afgelegd in handen van de voorzitter van de gemeenteraad of de afgevaardigde schepen.

Art. 16, §4, van het OCMW-decreet, laat toe de globale eedaflegging van de individuele eedaflegging te onderscheiden. De globale eedaflegging heeft plaats, bij de volledige vernieuwing van de raad, tijdens de installatievergadering. De individuele eedaflegging daarentegen doelt op elke andere eedaflegging en geschiedt ten overstaan van de voorzitter van de gemeenteraad van de gemeente waar het centrum zijn zetel heeft en in aanwezigheid van de secretaris van die gemeente. Van de individuele eedaflegging wordt een door de voorzitter van de gemeenteraad en de secretaris ondertekend proces-verbaal opgemaakt dat aan de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn wordt gestuurd.

De eedaflegging is, als handeling van investituur, een substantiële formaliteit die, zolang ze niet is vervuld, de verkozen kandidaat belet de bevoegdheden uit te oefenen die aan de installatie als OCMW-raadslid zijn verbonden. Zolang de kandidaat niet de eed heeft afgelegd is hij niet als lid geïnstalleerd.

De weigering van de voorzitter van de gemeenteraad tot oproeping voor het afleggen van de eed is een maatregel tot *voorbereiding* van de akte houdende aanstelling van de verkozen leden en is als dusdanig niet voor vernietiging vatbaar. De gemeenteraadsleden kunnen ook geen bezwaar instellen tegen de eedaflegging van een OCMW-raadslid op grond van de niet-naleving van de wettelijke bepalingen van art. 16 van het OCMW-decreet⁷⁵; hun verzoek zal als niet ontvankelijk moeten worden afgewezen.

De bevoegdheid die de voorzitter van de gemeenteraad bij de eedaflegging heeft, is een *uitvoeringsbevoegdheid* en dus niet een bevoegdheid om over onverenigbaarheden te beslissen.

⁷⁵ R.v.St., nr. 32.709, 6 juni 1989

C. DE VOORTIJDIGE BEEINDIGING VAN HET MANDAAT

1. Ontslag

Een lid van de OCMW-raad kan ontslag nemen. Aangezien de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn krachtens art. 11, § 2 van de OCMW-wet door de gemeenteraad worden gekozen, is het logisch dat die leden hun ontslag moeten richten aan de gemeenteraad die hen heeft verkozen. Daarom bepaalt artikel 25 van het OCMW-decreet dat het lid dat ontslag wenst te nemen, dat schriftelijk meedeelt aan de voorzitter van de gemeenteraad. Het ontslag is definitief na de ontvangst van de kennisgeving door de voorzitter van de gemeenteraad.

Voor het geval dat het ontslagnemend lid een opvolger heeft die kan worden geïnstalleerd, heeft de decreetgever *geen termijn* voorzien waarbinnen deze installatie moet geschieden. Art. 25 van het OCMW-decreet bepaalt echter dat het ontslagnemend lid zijn mandaat blijft uitoefenen tot zijn opvolger is beëdigd. Dit is niet het geval indien het ontslag het gevolg is van een onverenigbaarheid.

2. Vervallenverklaring

Art. 19, §1 van het OCMW-decreet regelt de procedure die moet worden gevolgd wanneer een lid van de OCMW-raad, na de eedaflegging, niet meer aan één van de verkiesbaarheidsvoorwaarden voldoet of in een toestand van onverenigbaarheid komt te verkeren.

Wanneer OCMW-raadslid, na de eedaflegging, niet meer voldoet aan een van de voorwaarden van verkiesbaarheid of wanneer het komt te verkeren in een toestand van onverenigbaarheid, wordt zijn mandaat door de Raad voor maatschappelijk welzijn voor vervallen verklaard nadat het betrokken raadslid is gehoord. In geval het gaat om een onverenigbaarheid van ambten, verzoekt de voorzitter van de OCMW-raad het raadslid vooraf om binnen vijftien dagen een einde te maken aan die situatie. De voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn brengt de Raad voor Verkiezingsbetwistingen, evenals de betrokkene, met een brief die afgegeven wordt tegen ontvangstbewijs, onmiddellijk op de hoogte van feiten die het verval van mandaat met zich kunnen meebrengen. Als de OCMW-raad niet optreedt binnen twee maanden nadat hij heeft kennisgenomen van de feiten die verval met zich kunnen meebrengen, treedt de Raad voor Verkiezingsbetwistingen in zijn plaats op, hetzij ambtshalve, hetzij

op verzoek van een OCMW-raadslid of van het openbaar ministerie. De OCMW-raad wordt geacht kennis te hebben van de feiten die verval met zich mee kunnen brengen, hetzij vanaf de ontvangst van een bezwaar van een ander raadslid of van het openbaar ministerie, hetzij vanaf de verzending van de kennisgeving door de voorzitter van de Raad aan de Raad voor Verkiezingsbetwistingen.

Artikel 19, §2 van het OCMW-decreet bepaalt dat de vervallenverklaring pas gevolg heeft vanaf de kennisgeving van de uitspraak van het verval door de OCMW-raad of de Raad voor Verkiezingsbetwistingen. Ze tast de geldigheid van de eerdere beslissingen van de OCMW-raad niet aan.

Als de betrokkene, zelfs bij ontstentenis van enige kennisgeving, zijn mandaat blijft uitoefenen hoewel hij kennis heeft van de oorzaak van het verval, is hij strafbaar met de straffen, vermeld in artikel 262 van het Strafwetboek (art. 19, §3 OCMW-decreet).

De Raad voor verkiezingsbetwistingen kan slechts de vervallenverklaring van het mandaat van OCMW-raadslid vaststellen nadat het lid verkozen werd zonder afstand te hebben gedaan van het ambt dat onverenigbaar is met zijn mandaat⁷⁶.

Wat de Vlaamse randgemeenten rond Brussel en de gemeente Voeren betreft, worden in geval van een geschil betreffende een lid van de Raad of het Vast Bureau de bevoegdheden van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen, overeenkomstig de artikelen 21 en 21bis van de OCMW-wet, door deputatie en/of het College van Provinciegouverneurs, bedoeld in art. 131bis van de provinciewet, uitgeoefend.

Het betrokken raadslid, de bezwaarindieners en de gouverneur kunnen binnen acht dagen na de kennisgeving tegen de beslissing van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen (of, desgevallend, het College van Provinciegouverneurs, beroep instellen bij de Raad van State. Wat de procedure voor de Raad van State betreft, is ook hier het K.B. van 12 januari 1977 van toepassing (*B.S.*, 26 januari 1977). De Raad van State beschikt over een termijn van zes maanden na ontvangst van het verzoekschrift om uitspraak te doen over beroepen ingediend tegen de uitspraken van de Raad voor verkiezingsbetwistingen (art. 22, OCMW-decreet).

⁷⁶ zie R.v.St., nr. 16.363, 10 april 1974, Cornelis

Het beroep bij de Raad van State *schorst* de door de Raad voor Verkiezingsbetwistingen uitgesproken vervallenverklaring *niet*. Deze heeft m.a.w. uitwerking vanaf haar betekening aan het betrokken raadslid⁷⁷.

Aangezien het beroep bij de Raad van State niet schorsend is, bestaat er geen beletsel om de opvolger van het betrokken lid tot de eedaflegging toe te laten⁷⁸. Het lid dat van zijn mandaat vervallen is verklaard moet er zich van onthouden zijn functies nog langer uit te oefenen en de voorzitter van de OCMW-raad moet, bij de bijeenroeping van de vergadering, de vervallenverkleerde niet langer uitnodigen.

3. Afzetting

De Vlaamse regering kan een OCMW-voorzitter afzetten in geval van kennelijk wangedrag of grove nalatigheid⁷⁹. Tot aan de wijziging aan de OCMW-wet aangebracht bij het zogenaamde mini-decreet van 7 juli 2006 (B.S. 30 augustus 2006) konden ook raadsleden geschorst en afgezet worden. Een verplichte deontologische code moet hier voor een oplossing zorgen.

Als "zware nalatigheid" kan bijvoorbeeld worden bestempeld het achterhouden van de opbrengst van geldinzamelingen zonder hiervan regelmatige aantekening te houden (R.v.St., nr. 11.833, 25 mei 1966, Derleyn). Het misbruik dat een lid van de vroegere C.O.O. van zijn functie maakt om steun te doen verlenen aan een persoon van wie het, als dader of mededader, bedrieglijk een geldsom verduisterd of verspild heeft, vormt een illustratie van de notie "algemeen bekend wangedrag" (R.v.St., nr. 1.622, 9 juni 1952).

Ook een raadslid dat systematisch aan alle steuntrekkers schrijft dat hij hun aanvraag heeft gesteund en deze bijgevolg werd aanvaard, waardoor hij de steunaanvragers tot schuldenaars van de politici wil maken en de overtuiging ingang wil doen vinden dat de sociale dienstverlening wordt verkregen dankzij hun hulp, maakt zich schuldig aan grove fouten, die een reden zijn tot afzetting wegens kennelijk wangedrag (R.v.St. nr. 43.823, 14 juli 1993).

De miskennis van het beroepsgeheim is wel een zware fout, maar geen zware nalatigheid⁸⁰. Het systematisch aanschrijven van steunvragers of politieke kennissen, waarbij het betrokken raadslid hen meedeelt dat hij hun dossiers op de raadszitting heeft verdedigd waardoor hen maatschappelijke dienstverlening is verstrekt, is zonder betwisting een zware fout die wel de afzetting van het raadslid in kwestie rechtvaardigt [R.v.St., nr. 43.823, 14 juli 1993]. Nieuw is dat de miskennis van de regelgeving omtrent het gebruik van de bestuurstaal een grove nalatigheid is zoals bedoeld in

⁷⁷ Cf. art. 21, zevende lid, van de OCMW -wet

⁷⁸ Part. Vr. en Antw., Senaat, 1979-80, 29 januari 1980, p. 681

⁷⁹ art. 71, OCMW-decreet

⁸⁰ Best. Dep. Antwerpen, 10 november 1993

artikel 71 van het OCMW-decreet of van artikel 22 van de OCMW-wet⁸¹.

Uit de rechtspraak is op te maken dat het advies tot afzetting van een raadslid door de OCMW-raad moest worden gegeven, waarbij de raad zetelt als college; derhalve kon noch de weergave van de mening van elk raadslid, noch een door de voorzitter en de secretaris ondertekende nota waarin op de argumenten van het door de Deputatie vervolgd lid werd geantwoord, het als in het vroegere art. 22 bedoelde voorstel worden opgevat. De Deputatie was trouwens onder geen enkel beding verplicht aan het voorstel enig (rechts)gevolg te geven.

De deputatie kon het raadslid dat zich aan zware nalatigheid of algemeen bekend wangedrag schuldig maakt, ook schorsen, mits de schorsing de tijd van zes maanden niet te boven ging [art. 22bis OCMW-wet]. De vroegere termijn was maximaal drie maanden; door de schorsing op maximaal zes maanden te brengen, krijgt de deputatie meer ruimte om een straf op te leggen en om deze aan te passen aan de ernst van de gepleegde feiten en aan de schuld die de betrokkene eraan heeft [Doc. VI. Parl. (1995-1996, nr. 285/1, p. 2 en 3]. In zijn Omzendbrief WEL 97/02 van 25 maart 1997 betreffende de schorsing en afzetting van OCMW-raadsleden in geval van zware nalatigheid of algemeen bekend wangedrag, legt de bevoegde minister uit dat de tuchtcolleges voortaan over een grotere appreciatievrijheid beschikken en dat zij de strafmaat beter kunnen afstemmen op de vastgestelde feiten.

Indien de Vlaamse Regering wil overgaan tot de schorsing of afzetting van de voorzitter of de ondervoorzitter wegens kennelijk wangedrag of grove nalatigheid (art. 71 OCMW-decreet), wordt de betrokkene vooraf opgeroepen en, indien hij verschijnt, gehoord. De nadere procedureregels hieromtrent worden uitgewerkt door de Vlaamse regering. De afgezette voorzitter of ondervoorzitter kan pas na verloop van 2 jaar opnieuw in die functie worden aangesteld. De schorsing of afzetting heeft dezelfde gevolgen voor zijn mandaat als schepen.

De Raad van State beschikt over een termijn van zes maanden, na ontvangst van het verzoekschrift, om uitspraak te doen. De procedure voor de Raad van State wordt beheerst door het K.B. van 12 januari 1977 (*B.S.*, 26 januari 1977).

4. Einde op voordrachtsakte

Aan het mandaat van een raadslid komt van rechtswege een einde indien er een einddatum bepaald werd op de voordrachtsakte. In geval van ontslag, afzetting of

⁸¹ Cf. Art. 57, OCMW-decreet

overlijden vóór de vermelde datum, zal de voorziene opvolger vervroegd, nl. bij het vacant worden van het mandaat en na zijn eedaflegging, het mandaat opnemen.

D. De schorsing van het mandaat – verhindering van het raadslid

Met verhindering wordt bedoeld dat een raadslid tijdelijk zijn mandaat niet meer kan uitoefenen om welbepaalde redenen; het raadslid verliest zijn hoedanigheid van raadslid dus niet definitief.

Volgende redenen kunnen aangehaald worden:

1° het raadslid dat om medische redenen, om studieredenen of wegens verblijf in het buitenland gedurende een minimale termijn van twaalf weken niet aanwezig kan zijn op de vergaderingen van de OCMW-raad en vervangen wil worden. Hij richt daartoe een schriftelijk verzoek aan de voorzitter van het OCMW. Bij het verzoek tot vervanging voor verhindering wegens medische redenen wordt een geneeskundig getuigschrift van maximaal vijftien dagen oud gevoegd, dat tevens de minimale termijn van afwezigheid om medische redenen aangeeft. Als het raadslid dat om medische redenen afwezig blijft, niet in staat is om dat verzoek tot de voorzitter te richten, wordt hij van rechtswege als verhinderd beschouwd vanaf de derde opeenvolgende vergadering waarop hij afwezig is en zolang hij afwezig blijft. Bij het verzoek tot vervanging voor verhindering om studieredenen of verblijf in het buitenland wordt een attest gevoegd van de onderwijsinstelling of opdrachtgever;

2° het raadslid dat ouderschapsverlof voor mandatarissen wil nemen voor de geboorte of adoptie van een kind. Dat lid wordt op zijn schriftelijk verzoek, gericht aan de voorzitter, vervangen, ten vroegste vanaf de zesde week voor de vermoedelijke datum van de geboorte of van de adoptie, tot het einde van de negende week na de adoptie of geboorte. Op schriftelijk verzoek wordt de onderbreking van de uitoefening van het mandaat na de negende week verlengd met een duur die gelijk is aan die gedurende welke het raadslid zijn mandaat heeft uitgeoefend tijdens de periode van zes weken die aan de dag van de geboorte of de adoptie voorafgaan. In geval van de geboorte of de adoptie van een meerling, kan op verzoek van het lid van de raad voor maatschappelijk welzijn het verlof verlengd worden met een periode van maximaal twee weken;

3° het raadslid dat overeenkomstig artikel 63, eerste lid, van het gemeentedecreet tot burgemeester wordt benoemd.

E. Bijstand van vertrouwenspersoon

Het raadslid dat wegens een handicap niet zelfstandig zijn mandaat kan vervullen, kan zich voor de uitoefening van dat mandaat laten bijstaan door een vertrouwenspersoon. Deze moet de volle leeftijd van achttien jaar hebben bereikt en legaal binnen de Europese Unie verblijven, aan de verkiesbaarheidsvoorwaarden voldoen en zich niet bevinden in een situatie van onverenigbaarheid zoals vermeld in artikel 20 van het

OCMW-decreet, met uitzondering van het verbod in verband met bloed- en aanverwantschap ten aanzien van het lid met een handicap en een situatie als vermeld in artikel 24 (artikel 28, §1, OCMW-decreet). Bij het verlenen van de bijstand krijgt de vertrouwenspersoon dezelfde middelen ter beschikking en heeft hij dezelfde verplichtingen als het raadslid, maar hij is niet gehouden tot de eedaflegging. Hij heeft eveneens recht op presentiegeld onder dezelfde voorwaarden als het raadslid (artikel 28, §3, OCMW-decreet).

2.2. Het Vast Bureau

Structuur van deze titel

- § 1. Verplichte oprichting
- § 2. Aantal leden
- § 3. Verkiezing
- § 4. Einde van het mandaat en vervanging

§ 1. Facultatieve oprichting

De OCMW-raad *kan* overeenkomstig art. 60, §1, eerste lid in zijn midden een vast bureau oprichten. De beslissing tot oprichting of tot afschaffing van het vast bureau moet genomen worden op de installatievergadering van de raad. Tot aan de vernieuwing van de OCMW-raden in januari 2013 is de oprichting van een vast bureau nog verplicht.

Bij het in voege treden van de OCMW-wet was de oprichting van een vast bureau facultatief. Door de wet van 2 augustus 1992 werd de oprichting van een vast bureau verplicht. Het OCMW-decreet laat opnieuw de vrijheid aan de OCMW-raden om hiertoe al dan niet te beslissen.

Afgezien van de voorzitter van de raad en de secretaris bestaat het vast bureau uitsluitend uit door de raad verkozen OCMW-raadsleden.

§ 2. Aantal leden

In art. 60, § 3 van de OCMW-wet wordt aangegeven uit hoeveel leden het vast bureau bestaat. Het vast bureau telt, met inbegrip van zijn voorzitter:

- 3 leden voor een raad van 9 leden;
- 4 leden voor een raad van 11 of 13 leden;
- 5 leden voor een raad van 15 leden.

De voorzitter van de OCMW-raad is van rechtswege en met beraadslagende stem voorzitter van het vast bureau (art. 60, § 3, derde lid, OCMW-decreet). De voorzitter van de OCMW-raad wordt bij zijn afwezigheid in het vast bureau en de bijzondere comités vervangen in volgende volgorde:

- 1° door de personen die hij met toepassing van artikel 54 als zijn vervanger heeft aangewezen;
- 2° de ondervoorzitters, in volgorde van hun rang, die lid zijn van het vast bureau of het betrokken comité;
- 3° het raadslid met de meeste anciënniteit, dat lid is van het vast bureau of het betrokken bijzonder comité.

Krachtens art. 88, § 1, van het OCMW-decreet, woont de *secretaris* de vergaderingen van het vast bureau bij, zonder beraadslagende stem. Hij is in het bijzonder belast met het opmaken van de notulen van de vergadering.

Art. 95, § 2, tweede lid, van het OCMW-decreet, bepaalt dat de verantwoordelijke van de sociale dienst *kan* worden uitgenodigd om deel te nemen aan de besprekingen van de raad of van het vast bureau telkens als over de problemen gehandeld wordt die de sociale dienst aanbelangen.

Het gaat hier wel degelijk om de mogelijkheid van uitnodiging tot deelneming aan de bespreking van raad of vast bureau m.b.t. problemen die de sociale dienst aanbelangen. De uitnodiging heeft m.a.w. een ruimer doel dan eenvoudig het "horen" van de betrokkene, zoals het geval is wanneer *andere personen* tot de vergadering worden uitgenodigd. De verantwoordelijke van de sociale dienst zal m.b.t. de agendapunten voor dewelke hij is uitgenodigd daadwerkelijk aan de beraadslagingen kunnen deelnemen, echter niet aan de stemmingen daaromtrent.

§ 3. Verkiezing

M.b.t. de verkiezing van de leden van het vast bureau zegt art. 60, § 3, vierde lid, van het OCMW-decreet, dat, met uitzondering van de voorzitter, de leden worden aangewezen bij *geheime stemming* en in *één enkele stemronde*, waarbij elk raadslid over *een stem* beschikt. Bij staking van stemmen is de jongste kandidaat in jaren verkozen.

Bij verkiezing van de leden van het vast bureau is geen sprake van kandidatenlijsten of aanwijzing van opvolgers zoals voor de verkiezing van de OCMW-raadsleden geldt. Raadsleden kunnen zich ter zitting kandidaat stellen; gebeurt dit niet, dan zal het stembiljet de namen van alle raadsleden (met uitzondering van de voorzitter) bevatten.

Het vast bureau moet bestaan uit personen van verschillend geslacht. Blijkt dit na de verkiezing niet het geval te zijn, dan wordt de verkozene die de minste stemmen heeft behaald vervangen door het raadslid van het andere geslacht dat was voorgesteld op

dezelfde voordrachtsakte. Bij staking van stemmen, is de jongste kandidaat verkozen. Bij gebrek aan leden van het andere geslacht op de voordrachtsakte, mag eender welk lid van het andere geslacht verkozen worden.

§ 4. Einde van het mandaat en vervanging

Als het mandaat als lid van het vast bureau of van een bijzonder comité een einde neemt, wijzen de leden van de OCMW-raad die voorkomen op dezelfde voordrachtsakte, vermeld in artikel 10, §1, onder hun leden een vervanger aan. Dit gebeurt niet als het lid in het vast bureau was verkozen als jongste in jaren bij staking van stemmen. De aanwijzing verloopt, voor wat betreft het vast bureau, overeenkomstig §4, eerste lid.

Bij gebrek aan leden van de OCMW-raad die zijn voorgesteld op de voordrachtsakte, als bij de vervanging van het lid niet kan worden voldaan aan de hoger genoemde bepalingen, of als het lid waarvan het mandaat een einde neemt, was verkozen in het vast bureau als jongste in jaren bij staking van stemmen, mag met naleving van de bepalingen in §4, eerste lid, eender welk lid verkozen worden.

Blijkens art. 60, § 2, van het OCMW-decreet blijft het vast bureau in functie tot de installatie van de nieuwe raad.

Behoudens in geval van ontslag of verlies van het mandaat van raadslid, zijn de leden van het vast bureau aangeduid voor de bestaansduur van het bureau of het comité waarvan zij lid zijn. De leden van het vast bureau worden m.a.w. aangesteld voor een *volledige zittijd* van de OCMW-raad.

2.3. Voorzitter

Structuur van deze titel

2.3.1. Verkiezing
2.3.2. Vervanging van de voorzitter
 § 1. Bij tijdelijke afwezigheid of verhindering
 § 2. Bij definitieve beëindiging van het mandaat

2.3.1. VERKIEZING

Art. 53, § 1, van het OCMW-decreet bepaalt dat de OCMW-raad onder zijn leden een voorzitter kiest, waarvan het ambt, behoudens in geval van ontslag als voorzitter, tegelijkertijd als zijn mandaat van raadslid een einde neemt. De voorzitter die bij de installatie van de nieuwe raad wordt verkozen zal dus normaliter zijn ambt gedurende de daaropvolgende zes jaren uitoefenen. De bevoegdheid tot het kiezen van een voorzitter is uitsluitend voorbehouden aan de raad en kan dus niet overgedragen worden aan het Vast Bureau of aan een bijzonder comité. Deze verkiezing staat los van de verkiezing van de Raad voor Maatschappelijk Welzijn.

De gevolgde procedure is deze van artikel 53 van het OCMW-decreet: dit betekent dat de voorzitter verkozen wordt op basis van een akte van voordracht ondertekend door meer dan de helft van de verkozen raadsleden. Om ontvankelijk te zijn, moet deze akte ook ondertekend zijn door een meerderheid van de personen die voorkomen op dezelfde voordrachtsakte vermeld in art. 10, §1 van het OCMW-decreet. Als deze akte waarop de naam van de voorzitter voorkomt, slechts twee verkozenen telt, dan volstaat de handtekening van één van hen.

De samenstelling van het kiesbureau voor het verkiezen van een OCMW-voorzitter is niet van openbare orde. Naar analogie van wat aanvaard wordt voor de verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn, kan de onregelmatige samenstelling van het bureau maar leiden tot de vernietiging van de verkiezingen voor zover blijkt dat deze onregelmatigheid het resultaat van de stemming heeft kunnen beïnvloeden (R.v.St. , nr. 105.635, 18 april 2002).

De akte van voordracht kan de einddatum van het mandaat bevatten en alzo voorzien in de opvolging van de voorzitter door een of meer andere personen. Dezen moeten op het ogenblik van de verkiezing van de voorzitter, wel al deel uitmaken van de OCMW-raad.

Als er geen ontvankelijke voordrachtsakte werd ingediend, gaat de OCMW-raad onmiddellijk over tot de verkiezing van een voorzitter. Dit gebeurt bij geheime stemming.

Artikel 25bis van de OCMW-wet bepaalt dat *"de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn van de randgemeenten bedoeld in artikel 7 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, en van de gemeenten Komen-Waasten en Voeren, door de bevoegde gemeenschapsoverheid op voorstel van de raad wordt benoemd uit de leden van de raad.*

Hij legt de in artikel 20 voorgeschreven eed af in handen van de provinciegouverneur. Wanneer bij de installatie van de raad na een algehele vernieuwing geen voorzitter is benoemd, wijst de raad een raadslid aan om, in afwachting van die benoeming, het ambt van voorzitter waar te nemen."

In de randgemeenten en in Voeren kan de OCMW-raad de voorzitter wel kiezen, doch deze verkiezing is slechts een voorstel aan de gemeenschapsoverheid. Indien deze geen bezwaren heeft tegen de voorgestelde kandidaat-voorzitter, zal deze de eed mogen afleggen in de handen van de provinciegouverneur. In afwachting van de benoeming kan de regeling van artikel 25 §3 toegepast worden, indien geen raadslid aangewezen wordt als interim voorzitter. Het oudste lid in jaren zal dan tijdelijk als voorzitter fungeren. Deze procedure is een gevolg van de rechtstreekse verkiezing van de raadsleden en vertoont gelijkenissen met de voordracht van de burgemeester door de gemeenteraad.

2.3.2. Vervanging van de Voorzitter

§ 1. Bij tijdelijke afwezigheid of verhindering

Met het oog op het waarborgen van de continuïteit in de uitoefening van het voorzitterschap werkt art. 54, derde en vierde lid, van het OCMW-decreet een regeling uit voor de vervanging van de voorzitter die tijdelijk afwezig is of die verhinderd is om zijn ambt waar te nemen.

De OCMW-voorzitter is verplicht op de installatievergadering een vervanger aan te wijzen. Hij kan meerdere vervangers aanduiden. In dat geval stelt hij een rangorde van de vervangers op. Indien er een of meer ondervoorzitters zijn, duidt de voorzitter evenwel eerst zijn ondervoorzitter of ondervoorzitters als zijn vervanger aan. Bij tijdelijke afwezigheid of als hij bij een welbepaalde aangelegenheid betrokken partij is overeenkomstig artikel 37, wordt hij in volgende volgorde vervangen:

1° in voorkomend geval, door een of meer ondervoorzitters in volgorde van de rangorde bepaald door de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn die hij hiertoe schriftelijk heeft aangewezen;

2° in voorkomend geval, door de ondervoorzitters in volgorde van hun rang;

3° door het raadslid of de raadsleden in volgorde van de rangorde bepaald door de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn die hij hiertoe schriftelijk heeft aangewezen;

4° door de raadsleden in volgorde van hun anciënniteit, desgevallend met toepassing van de bepalingen vermeld in het vierde lid van art. 54.

Bij gelijke anciënniteit geniet het raadslid de voorkeur dat bij de verkiezing van de raad voor maatschappelijk welzijn de meeste stemmen heeft behaald. Als het raadslid met de meeste anciënniteit de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn in die gevallen niet kan vervangen, wordt het voorzitterschap van de raad voor maatschappelijk welzijn waargenomen door een ander raadslid in volgorde van hun anciënniteit. Bij

gelijke anciënniteit wordt het mandaat waargenomen door het raadslid dat bij de verkiezing van de raad voor maatschappelijk welzijn de meeste stemmen heeft behaald. Bij een tijdelijke afwezigheid van de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn van twaalf weken of meer fungeert de waarnemend voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn ook als vervanger in het college van burgemeester en schepenen.

Wettelijk verhinderd is de voorzitter in de volgende gevallen:

1° de voorzitter die lid is van de federale of Vlaamse Regering of van de Europese Commissie;

2° de voorzitter die lid is van de deputatie van de provincieraad of van het college, ingesteld bij artikel 83quinquies, §2, van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen;

3° de voorzitter die het mandaat uitoefent van federaal, Vlaams of Europees parlementslid voor zover hij daarom uitdrukkelijk verzoekt. In voorkomend geval geldt de verhindering zolang de voorzitter het mandaat van federaal, Vlaams of Europees parlementslid uitoefent;

4° de voorzitter die om medische redenen, om studieredenen of wegens verblijf in het buitenland vervangen wil worden gedurende een minimale termijn van twaalf weken. Hij richt daartoe een schriftelijk verzoek aan de OCMW-raad. Bij het verzoek wordt een geneeskundig getuigschrift van maximaal vijftien dagen oud gevoegd, dat tevens de minimale termijn van afwezigheid om medische redenen aangeeft. Als de voorzitter die om medische redenen afwezig blijft, niet in staat is om dat verzoek tot de Raad te richten, wordt hij van rechtswege als verhinderd beschouwd vanaf de derde opeenvolgende vergadering waarop hij afwezig is en zolang hij afwezig blijft. Bij het verzoek tot verhindering om studieredenen of verblijf in het buitenland wordt een attest gevoegd van de onderwijsinstelling of de opdrachtgever;

5° de voorzitter die ouderschapsverlof wil nemen wegens de geboorte of adoptie van een kind. Die voorzitter wordt op zijn schriftelijk verzoek, gericht aan de OCMW-raad, vervangen, op zijn vroegst vanaf de zesde week voor de vermoedelijke datum van de geboorte of van de adoptie, tot het einde van de negende week na de adoptie of geboorte. Op schriftelijk verzoek wordt de onderbreking van de uitoefening van het mandaat na de negende week verlengd met een periode die gelijk is aan die waarin de voorzitter het mandaat heeft uitgeoefend tijdens de periode van zes weken die aan de dag van de geboorte of de adoptie voorafgaan. In geval van de geboorte of de adoptie van een meerling, kan op verzoek van het raadslid het verlof verlengd worden met een periode van maximaal twee weken;

6° de voorzitter die overeenkomstig artikel 63, eerste lid, van het gemeentedecreet tot burgemeester wordt benoemd.

§ 2. Bij definitieve beëindiging van het mandaat

Art. 54 OCMW-decreet bepaalt dat, als de voorzitter van de OCMW-raad het mandaat niet aanvaardt, van zijn mandaat van raadslid vervallen wordt verklaard, als verhinderd wordt beschouwd, afgezet of geschorst is, ontslag genomen heeft als voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn of als raadslid of overleden is, er tot een nieuwe verkiezing van voorzitter wordt overgegaan op de eerstvolgende vergadering van de OCMW-raad.

Wanneer een lid van de raad voor maatschappelijk welzijn de voorzitter bestendig vervangt gedurende ten minste een maand, wordt aan dit lid een bezoldiging uitbetaald. De toekenning van een bezoldiging in dergelijk geval is afhankelijk van het vervullen van drie voorwaarden: er moet voor de effectieve voorzitter een bezoldigingsregeling zijn voorzien; de vervanging moet bestendig zijn; zij moet ten minste een maand duren.

2.4. Bijzondere comités

Opdracht. Lees nu art. 60, § 1, van het OCMW-decreet.

Blijkens art. 60, § 1, tweede van het OCMW-decreet *kan* de OCMW-raad uit zijn midden bijzondere comités oprichten. Het betreft hier m.a.w. net zoals geldt voor het vast bureau, een mogelijkheid, geen verplichting in hoofde van de raad.

Vergelijk:

Art. 27, § 1, tweede lid, van de OCMW-wet formuleert een uitzondering op de facultatieve inrichting van bijzondere comités. Het artikel stelt dat er geen bijzondere comités kunnen worden opgericht zolang geen bijzonder comité voor de sociale dienst werd aangesteld. Wil de raad een bijzonder comité oprichten met andere bevoegdheden, dan zal hij verplicht zijn vooraf een bijzonder comité voor de sociale dienst op te richten. Door voorrang te verlenen aan de oprichting van een bijzonder comité voor de sociale dienst heeft de wetgever het belang van de sociale dienst in de zending van de OCMW's willen onderstrepen (Gedr. St., Senaat, 581 [1974-75] nr. 1, b1z. 13).

Net zoals voor het vast bureau geldt, heeft de decreetgever een precies aantal leden van het bijzonder comité voorgeschreven. Art. 60, § 3, tweede lid, van het OCMW-decreet bepaalt dat elk bijzonder comité evenveel leden telt als het vast bureau. Aldus zijn dat 3 leden voor BC van een raad van 9 leden, 4 leden uit een raad van 11 of 13 leden, 5 leden uit een raad van 15 leden.

Afgezien van de voorzitter van de raad en de secretaris, bestaan de bijzondere comités uitsluitend uit door de raad verkozen OCMW-raadsleden. Net als bij het vast bureau het geval is kan het bijzonder comité nochtans niet-leden horen omtrent welbepaalde agendapunten. Zo zal het Bijzonder Comité van de Sociale Dienst doorgaans vergaderen in aanwezigheid van een maatschappelijk werker die toelichting geeft bij de dossiers.

De voorzitter van de OCMW -raad is van rechtswege en met beraadslagende stem voorzitter van de bijzondere comités. Net zoals dit geldt voor het vast bureau, wordt de voorzitter bij zijn afwezigheid in de bijzondere comités vervangen in volgende volgorde:

- 1° door de personen die hij met toepassing van artikel 54 als zijn vervanger heeft aangewezen;
- 2° de ondervoorzitters, in volgorde van hun rang, die lid zijn van het vast bureau of het betrokken comité;
- 3° het raadslid met de meeste anciënniteit, dat lid is van het vast bureau of het betrokken bijzonder comité.

De secretaris *kan* de vergaderingen van alle bijzondere comités bijwonen.

De leden van elk bijzonder comité worden, met uitzondering van de voorzitter, bij geheime stemming en in een enkele stemronde aangewezen, waarbij elk raadslid over een stem beschikt. Bij staking van stemmen is de oudste kandidaat in jaren verkozen (art. 60, § 3, vierde lid, van het OCMW-decreet). Deze bepaling is identiek aan deze m.b.t. de verkiezing van de leden van het vast bureau. Er is hier dus evenmin sprake van kandidatenlijsten of aanwijzing van opvolgers zoals voor de verkiezing van de OCMW -raadsleden geldt. In geval van ontslag of overlijden van een lid van een bijzonder comité wordt op identieke wijze als geldt voor het vast bureau, een opvolger verkozen.

Blijkens artikel 60, § 2, eerste lid, van het OCMW-decreet kunnen de bijzondere comités, net zoals dit trouwens het geval is voor het vast bureau, ingesteld worden voor een bepaalde of voor een onbepaalde duur, doch hun bestaansduur kan nooit verder reiken dan de installatie van de nieuwe raad. Bijzondere comités zullen eerder voor bepaalde duur worden opgericht wanneer zij slechts beperkte opdrachten dienen uit te voeren.

Behoudens in geval van ontslag of verlies van het mandaat van raadslid zijn, overeenkomstig artikel 60, § 3, vijfde lid, van het OCMW-decreet de leden van de bijzondere comités aangeduid voor de bestaansduur van het comité waarvan zij lid zijn, wanneer het mandaat van een lid van een bijzonder comité een einde neemt, wordt in zijn vervanging voorzien door de aanwijzing van een lid dat voorgesteld was op dezelfde voordrachtakte waarvan sprake is in art. 10, § 1, behalve ingeval het lid van het bijzonder comité was verkozen als oudste lid in jaren bij staking van stemmen. Bij gebrek aan leden die zijn voorgesteld op de genoemde voordrachtakte, of in geval het lid waarvan het mandaat een einde neemt was verkozen als oudste lid in jaren bij staking van stemmen, mag eender welk lid verkozen worden.

Een OCMW-raadslid kan ontslag nemen als lid van een bijzonder comité, maar kan toch lid van de OCMW-raad blijven.

In tegenstelling tot wat geldt voor het vast bureau, moeten de leden van een bijzonder comité niet van verschillend geslacht zijn.

Hoofdstuk 3: bevoegdheden van de bestuursorganen

3.1. Raad voor maatschappelijk welzijn

3.1.1.. Bevoegdheden

Behoudens andersluidende regelgevende bepalingen, regelt de Raad alles wat tot zijn bevoegdheid behoort (art. 51, §1, OCMW-decreet). Waar dit onder de gelding van de OCMW-wet het enige positief geformuleerde was omtrent de raad, wordt in het OCMW-decreet aangegeven wat zeker een bevoegdheid is van de raad:

- De OCMW-raad bepaalt het beleid van het OCMW en kan daartoe algemene regels vaststellen (art. 51, §2).
- De OCMW-raad stelt de reglementen vast van het OCMW. Die kunnen betrekking hebben op het beleid van het OCMW en op het inwendige bestuur ervan (art. 51, §3)
- De OCMW-raad is bevoegd voor (art. 51, §4):
 - 1° de daden van beheer over de inrichtingen en eigendommen van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn;
 - 2° het aanstellen en het ontslaan van het personeel, alsook de tucht ten aanzien van het personeel;
 - 3° het financiële beheer;
 - 4° het voeren van de gunningsprocedure, de gunning en de uitvoering van overheidsopdrachten;
 - 5° de vaststelling van de wijze van gunning en de voorwaarden van overheidsopdrachten;
 - 6° het aangaan van leningen;
 - 7° het stellen van daden van beschikking met betrekking tot roerende en onroerende goederen.

De Raad kan bevoegdheden overdragen aan het Vast Bureau, een bijzonder comité of zelfs aan de secretaris of een budgethouder. Overdracht van bevoegdheden is evenwel niet mogelijk voor aangelegenheden die het decreet uitdrukkelijk aan de Raad voorbehoudt of die onderworpen zijn aan machtiging of goedkeuring (cf. art. 52 OCMW-decreet).

Volgende limitatief opgesomde bevoegdheden zijn aldus aan de Raad voorbehouden:

1° de aan de raad voor maatschappelijk welzijn toegewezen bevoegdheden in TITEL II. -, HOOFDSTUK I. - afdeling I. -en afdeling II. -, de bevoegdheid, vermeld in het eerste lid en de uitdrukkelijk aan de raad voor maatschappelijk welzijn toegewezen bevoegdheid vermeld in artikel 2, in fine, met uitzondering van de bevoegdheden of de dienstverlening vermeld in de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie en de wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn en alle

- andere gevallen waar het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn optreedt als steunverlenend centrum of centrum van onderstandsdomicilie;
- 2° beslissingen die de wet, het decreet of het uitvoeringsbesluit uitdrukkelijk aan de raad voor maatschappelijk welzijn voorbehoudt of aan het vast bureau voorbehoudt, ingeval de raad die bevoegdheden uitoefent ingevolge artikel 60, §1, alsmede de toegewezen bevoegdheid van het vast bureau, vermeld in artikel 81, §2, ingeval de raad voor maatschappelijk welzijn die bevoegdheid uitoefent overeenkomstig artikel 60, §1;
- 3° beslissingen die aan het advies, de machtiging of de goedkeuring van een toezichthoudende overheid onderworpen zijn;
- 4° het vaststellen van de reglementen;
- 5° het vaststellen van het meerjarenplan en de aanpassingen ervan, het budget, de budgetwijzigingen en de jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekening;
- 6° het vaststellen van het organogram, de personeelsformatie en de rechtspositieregeling;
- 7° het oprichten van of de deelname aan verenigingen vermeld in TITEL VIII. of de oprichting van een intern verzelfstandigd agentschap;
- 8° het aanstellen en ontslaan van de secretaris van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn en de financieel beheerder, alsook de sanctie- en tuchtbevoegdheid ten aanzien van die personeelsleden;
- 9° het goedkeuren van het algemeen kader van het interne controlesysteem, vermeld in artikel 100;
- 10° het vaststellen van wat onder het begrip dagelijks bestuur, vermeld in artikel Art. 162, moet worden verstaan;
- 11°;de bevoegdheid vermeld in artikel 221;
- 12° het vaststellen van de wijze van gunning van de opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten, en het vaststellen van de voorwaarden ervan, behalve als het gaat om een van volgende opdrachten:
- a) een opdracht die past binnen het begrip dagelijks bestuur, zoals vermeld in 10°;
 - b) een opdracht die nominatief in het vastgestelde budget is opgenomen en waarvan de raad voor maatschappelijk welzijn de wijze van gunning en de voorwaarden zelf heeft vastgesteld;
- 13° het definitief aanvaarden van schenkingen en het aanvaarden van legaten;
- 14° het vaststellen van een systeem van klachtenbehandeling;
- 15° de belegging van kapitalen op meer dan één jaar;
- 16° de bevoegdheden vermeld in artikel 158, 160, 162, §2, eerste en tweede lid, artikel 162, §3, artikel 163, §4, artikel 164, en 166, §2;
- 17°
- a)het aangaan van leningen op meer dan één jaar;
 - b) de besluiten waarbij de financiële lasten van de opgenomen leningen worden herschikt door een spreiding van die lasten over een langere periode;
- 18° het stellen van daden van beschikking met betrekking tot onroerende goederen behoudens voor zover de verrichting voldoet aan een van volgende voorwaarden:
- a) de verrichting behoort tot de aangelegenheden van dagelijks bestuur, zoals vermeld in 10°;
 - b) de verrichting is nominatief in het vastgestelde budget opgenomen;
- 19° de bevoegdheden, vermeld in artikel 81, §2, eerste lid;
- 20° het afsluiten van een afsprakennota, vermeld in artikel Art. 87;
- 21° het aangaan van dadingen;
- 22° de beslissing van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn tot het optreden in rechte overeenkomstig artikel 201;
- 23° het oprichten van, toetreden tot of aanduiden van leden van de rechtspersonen bedoeld in TITEL VIII en het beslissen tot oprichting van, deelname aan of vertegenwoordiging in instellingen, verenigingen en ondernemingen;

24° het goedkeuren van beheersovereenkomsten bedoeld in artikel 276.

3.1.2. Werking

Waar er onder de gelding van de OCMW-wet minstens een keer per maand moest vergaderd worden, bepaalt artikel 29 van het OCMW-decreet thans dat de raad zo dikwijls vergaderd als de zaken die tot zijn bevoegdheid behoren het vereisen en ten minste tienmaal per jaar.

De voorzitter beslist tot bijeenroeping van de raad en stelt de agenda van de vergadering op. Ook op verzoek van de burgemeester of van een derde van de zittinghebbende leden is de voorzitter verplicht de raad bijeen te roepen op de aangewezen dag en het aangewezen uur en met de voorgestelde agenda.

De oproeping wordt ten minste acht dagen voor de dag van de vergadering aan de raadsleden bezorgd. In spoedeisende gevallen kan deze termijn worden ingekort.

De oproeping vermeldt in elk geval de plaats, de dag, het tijdstip en de agenda van de vergadering en bevat een toelichtende nota bij elk agendapunt, alsook de voorstellen van beslissing (art. 31 OCMW-decreet).

Naar analogie van wat het gemeentedecreet hierover bepaalt, kunnen OCMW-raadsleden uiterlijk vijf dagen voor de vergadering punten aan de agenda toevoegen. Daartoe bezorgen ze hun voorstel van beslissing, waarbij een toelichtende nota is gevoegd, aan de secretaris van het OCMW, die de voorstellen bezorgt aan de voorzitter. De voorzitter kan geen gebruik maken van deze mogelijkheid.

De secretaris deelt de aanvullende agendapunten zoals vastgesteld door de voorzitter onverwijld mee aan de raadsleden (art. 32).

In principe worden plaats, dag, tijdstip en agenda van de vergaderingen uiterlijk acht dagen voor de vergadering openbaar gemaakt op de zetel van het OCMW. Bij toevoeging van punten, wordt de aangepaste agenda uiterlijk 24 uur nadat hij is vastgesteld, openbaar gemaakt op dezelfde wijze. In spoedeisende gevallen wordt de agenda uiterlijk 24 uur nadat hij is vastgesteld en uiterlijk vóór de aanvang van de vergadering openbaar gemaakt (art. 33, §1).

Het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn is verplicht aan ieder natuurlijk persoon en aan iedere rechtspersoon of groepering ervan die erom verzoekt, de agenda van de raad voor maatschappelijk welzijn en de stukken die erop betrekking hebben, openbaar te maken door er inzage in te verlenen, er uitleg over te

verschaffen of er een afschrift van te overhandigen overeenkomstig het decreet van 26 maart 2004 betreffende de openbaarheid van bestuur (art. 33, §2).

De OCMW-raad kan enkel beraadslagen of beslissen als de meerderheid van de zittinghebbende leden aanwezig is. Indien hij echter **eemaal bijeengeroepen** is zonder dat het vereiste aantal leden aanwezig is, kan hij na een tweede oproeping, ongeacht het aantal aanwezige leden, op geldige wijze beraadslagen of beslissen over de onderwerpen die voor de derde maal op de agenda voorkomen.

De termijnen vermeld in de artikelen 31 en 33 worden voor die tweede oproeping teruggebracht tot twee dagen. In die oproepingen wordt vermeld dat het om een tweede oproeping gaat. In de tweede oproeping worden de bepalingen van dit artikel overgenomen.

Het is een raadslid verboden tegenwoordig te zijn bij de bespreking en de stemming over:

1° aangelegenheden waarin hij een rechtstreeks belang heeft, hetzij persoonlijk, hetzij als vertegenwoordiger, of waarbij de echtgenoot, of bloed- of aanverwanten tot en met de vierde graad een persoonlijk en rechtstreeks belang hebben. Dat verbod strekt niet verder dan de bloed- en aanverwanten tot de tweede graad als het gaat om de voordracht van kandidaten, benoemingen, afzettingen en schorsingen. Voor de toepassing van deze bepaling worden personen die een verklaring van wettelijke samenwoning in de zin van artikel 1475 van het Burgerlijk Wetboek hebben afgelegd, met echtgenoten gelijkgesteld;

2° de vaststelling of goedkeuring van de jaarrekening van een instantie waaraan hij rekenschap verschuldigd is of waarvan hij tot het uitvoerend orgaan behoort.

Deze bepaling is niet van toepassing op het lid van de raad voor maatschappelijk welzijn dat zich in de bovenvermelde omstandigheden bevindt louter op grond van het feit dat hij als vertegenwoordiger van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn is aangewezen in andere rechtspersonen.

Het is een raadslid eveneens verboden:

1° rechtstreeks of onrechtstreeks als advocaat of notaris tegen betaling te werken in geschillen ten behoeve van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn. Dat verbod geldt ook ten aanzien van de personen die in het kader van een associatie, groepering, samenwerking of op hetzelfde kantooradres met het lid van de raad voor maatschappelijk welzijn werken;

2° rechtstreeks of onrechtstreeks als advocaat of notaris te werken in geschillen ten behoeve van de tegenpartij van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn of

ten behoeve van een personeelslid van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn aangaande beslissingen in verband met de tewerkstelling binnen het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn. Dat verbod geldt ook ten aanzien van de personen die in het kader van een associatie, groepering, samenwerking of op hetzelfde kantooradres met het raadslid werken;

3° rechtstreeks of onrechtstreeks een overeenkomst te sluiten, behoudens het geval van een schenking aan het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn, of deel te nemen aan een opdracht voor aanneming van werken, levering of diensten, verkoop of aankoop voor het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn of de verenigingen vermeld in titel TITEL VIII .

4° op te treden als afgevaardigde of deskundige van een vakorganisatie in het bijzonder onderhandelingscomité of het hoog overlegcomité van de gemeente die door het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn.

§3. Dit artikel is eveneens van toepassing op de vertrouwenspersoon, vermeld in artikel Art. 28.

§4. In het geval dat een lid van de raad voor maatschappelijk welzijn in de situatie verkeert als vermeld in §1 moet dat punt op de vergadering behandeld worden, en kan de vergadering niet eerder gesloten worden tot het betrokken punt behandeld is.

§5. De bovenstaande bepalingen zijn ook van toepassing op de burgemeester en of de schepenen die hem overeenkomstig artikel Art. 41 vervangt.

De vergaderingen van de OCMW-raad zijn in principe openbaar (art. 38); dit is niet het geval als

1° het om aangelegenheden gaat die de persoonlijke levenssfeer raken. Zodra een dergelijk punt aan de orde is, beveelt de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn de behandeling in besloten vergadering;

2° de raad voor maatschappelijk welzijn met twee derde van de aanwezige leden en op gemotiveerde wijze beslist tot behandeling in besloten vergadering, in het belang van de openbare orde of op grond van ernstige bezwaren tegen de openbaarheid.

Openbaar zijn in ieder geval de vergaderingen over het organogram, de personeelsformatie, de rechtspositieregeling, het meerjarenplan en de aanpassingen ervan, het budget, een budgetwijziging of de jaarrekening.

Normaliter behandelt de raad alleen de punten die op de agenda voorkomen; uitzonderlijk, in spoedeisende gevallen als het geringste uitstel gevaar zou kunnen opleveren, mag een punt worden toegevoegd aan de agenda; hiertoe wordt besloten door ten minste twee derde van de aanwezige leden (art. 39).

OCMW-raadsleden hebben recht van inzage in alle dossiers, stukken en akten die het bestuur van het OCMW betreffen. Behalve van de dossiers die betrekking hebben op de

persoonlijke levenssfeer van cliënten van het OCMW of hun onderhoudsplichtigen, kunnen de raadsleden een afschrift verkrijgen van die dossiers, stukken en akten. Zij mogen alle inrichtingen en diensten bezoeken die het OCMW opricht en beheert. De raad bepaalt bij huishoudelijk reglement de voorwaarden voor het inzagerecht en het recht van afschrift, en de voorwaarden voor het bezoekrecht aan de inrichtingen en diensten die het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn opricht en beheert. De OCMW-raadsleden, alsmede alle andere personen, die krachtens de wet of het decreet de besloten vergaderingen van de raad, het vast bureau en de bijzondere comités bijwonen, zijn tot geheimhouding verplicht. Dit artikel doet geen afbreuk aan de mogelijkheid van strafrechtelijke vervolging van de leden van de OCMW-raad wegens schending van het beroepsgeheim, overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek (art. 40).

De burgemeester mag alle vergaderingen van de OCMW-raad bijwonen, zonder dat hij die kan voorzitten. In geval van een voorafgaande gemotiveerde afwezigheid kan hij zich laten vervangen door een schepen. Tijdens de zitting kan de burgemeester of de schepen die hem vervangt overeenkomstig artikel 41 de stemming over elk punt van de agenda verdagen, behalve als het betrekking heeft op de persoonlijke levenssfeer van de cliënten van het OCMW of hun onderhoudsplichtigen. De argumentatie voor die verdaging van de burgemeester of de schepen wordt vermeld in de notulen van de vergadering. Van dit recht kan slechts eenmaal gebruikgemaakt worden voor hetzelfde punt. Dat agendapunt kan op zijn vroegst na dertig dagen opnieuw worden behandeld tenzij erover eerder een advies door het college van burgemeester en schepenen wordt uitgebracht (art. 42).

De OCMW-raadsleden mogen aan de voorzitter mondelinge en schriftelijke vragen stellen (art. 43)

De notulen van de vergadering worden onder de verantwoordelijkheid van de OCMW-secretaris. Behalve in spoedeisende gevallen worden de notulen van de vorige vergadering ten minste acht dagen voor de dag van de vergadering ter beschikking gesteld van de raadsleden. Hoe dit gebeurt, wordt bepaald in het huishoudelijk reglement.

Elk raadslid heeft het recht tijdens de vergadering opmerkingen te maken over de redactie van de notulen van de vorige vergadering. Als die opmerkingen door de OCMW-raad worden aangenomen, worden de notulen in die zin aangepast. Als er geen opmerkingen worden gemaakt, worden de notulen als goedgekeurd beschouwd en worden ze door de voorzitter en de secretaris ondertekend. Op de laatste vergadering

van de zittingsperiode van de OCMW-raad worden de notulen, staande de vergadering opgemaakt en door de aanwezige leden en de secretaris ondertekend.

De raad beslist met volstrekte meerderheid van stemmen; dit betekent: meer dan de helft van de uitgebrachte stemmen, onthoudingen niet meegerekend. Bij staking van stemmen is het voorstel verworpen (art. 45).

In principe zijn de stemmingen niet geheim; de stemming gebeurt mondeling, tenzij het huishoudelijk reglement een andere regeling vermeldt. De voorzitter stemt het laatst, behalve bij geheime stemming.

Wel geheim is de stemming over:

- 1° de vervallenverklaring van het mandaat van een raadslid;
- 2° het aanwijzen van de vertegenwoordigers van het OCMW in bestuursorganen van het OCMW, in overlegorganen en in de organen van andere rechtspersonen en feitelijke verenigingen;
- 3° individuele personeelszaken.

Over de individuele toekenning of terugvordering van maatschappelijke dienstverlening kan nooit geheim worden gestemd. Ongeacht de bepalingen van het huishoudelijk reglement wordt er mondeling gestemd telkens als een derde van de aanwezige leden daarom verzoekt.

Voor elke benoeming tot ambten, elke contractuele indienstneming, elke verkiezing en elke voordracht van kandidaten wordt tot een afzonderlijke stemming overgegaan. Als bij de benoeming, de contractuele indienstneming, de verkiezing of de voordracht van kandidaten de vereiste meerderheid niet wordt verkregen bij de eerste stemming, wordt opnieuw gestemd over de twee kandidaten die de meeste stemmen hebben behaald.

Als bij de eerste stemming sommige kandidaten een gelijk aantal stemmen behaald hebben, dan wordt de jongste kandidaat tot de herstemming toegelaten. Er kan alleen gestemd worden op de kandidaten die op de lijst voorkomen. Personen worden benoemd of voorgedragen bij volstrekte meerderheid van stemmen. Bij staking van stemmen heeft de jongste kandidaat de voorkeur (art. 47).

Het OCMW is verplicht aan ieder natuurlijk persoon en iedere rechtspersoon of groepering ervan die erom verzoekt, de besluiten van de OCMW-raad en andere bestuursdocumenten openbaar te maken door er inzage in te verlenen, er uitleg over te verschaffen of er een afschrift van te overhandigen overeenkomstig het decreet van 26 maart 2004 betreffende de openbaarheid van bestuur.

De OCMW-raad is verplicht bij de aanvang van de zittingsperiode een huishoudelijk reglement op te stellen. Hierin staan aanvullende bepalingen over de werking van de raad en bepalingen m.b.t. presentiegelden, de wijze van oproeping, de plaats en het tijdstip van vergaderingen, het inzagerecht, de vraagstelling etc. (art. 49).

De OCMW-raad is ook verplicht een deontologische code aan te nemen (art. 50).

3.2. Vast Bureau

Structuur van deze titel

3.2.1. Werking

3.2.2. Bevoegdheden § 1. Van tweeërlei aard

§ 2. Toegewezen bevoegdheden

§ 3. Overgedragen bevoegdheden

3.2.1. Werking

Het OCMW-decreet bepaalt in haar art. 62, tweede lid, dat de bepalingen van de artikelen 31, 32, 34, 36, 37, 39, 40, 44, 45, 46 en 47 van het OCMW-decreet van toepassing zijn op de vergaderingen van het vast bureau en van de bijzondere comités.

De bepalingen m.b.t. de principiële openbaarheid van de vergaderingen zijn aldus niet van toepassing op de vergaderingen van de comités en de vergaderingen van het vast bureau. Artikel 62 bepaalt uitdrukkelijk dat de vergaderingen van het vast bureau (en de bijzondere comités) niet openbaar zijn.

Ook hier is het de voorzitter die de vergadering bijeen roept. Hij stelt de agenda vast en verricht het voorafgaande onderzoek van de zaken die worden voorgelegd (art. 61).

Het vast bureau vergadert op de dag en het uur dat het zelf bepaalt en zo dikwijls als nodig; er is hier m.a.w. noch een minimum noch een maximum aantal vergaderingen.

De OCMW-secretaris kan de vergaderingen van het vast bureau bijwonen; doet hij dit niet, dan wijst hij hiervoor een personeelslid aan dat dan verantwoordelijk is voor het opstellen van de notulen.

3.2.2. Bevoegdheden

Het vast bureau oefent de bevoegdheden uit die hem zijn toevertrouwd overeenkomstig artikel 52, artikel 161 of door of krachtens andere wettelijke en decretale bepalingen, onder meer als vermeld in artikel 2. Als dit bevoegdheden van "dagelijks bestuur" betreft, kan het vast bureau deze bevoegdheid toevertrouwen aan de OCMW-secretaris. Bevoegdheden die uitdrukkelijk door of krachtens de wet of het decreet worden toevertrouwd aan het vast bureau (art. 66). Deze oefent de toevertrouwde

bevoegdheden persoonlijk uit. Het vast bureau of de bijzondere comités kunnen bij de delegatie van een bepaalde bevoegdheid bepalen dat de OCMW-secretaris de uitoefening van die gedelegeerde bevoegdheid kan toevertrouwen aan andere personeelsleden van het OCMW. De overdrachten van bevoegdheden kunnen echter op elk moment herroepen worden.

Het komt de OCMW-raad toe te bepalen wat hij verstaat onder "dagelijks bestuur".

Ter vergelijking:

Het vast bureau oefent *toegewezen* en *overgedragen* bevoegdheden uit. De toegewezen bevoegdheden hebben betrekking op de afhandeling van de zaken van dagelijks bestuur. Het zijn bevoegdheden die het vast bureau rechtstreeks uit de wet put, te weten uit art. 27, § 1, eerste lid, van de OCMW-wet en andere wetsbepalingen. De raad voor maatschappelijk welzijn vermag geen afbreuk te doen aan deze bij wet toegewezen bevoegdheden van het vast bureau (cf. *Parl. Vr. en Antw., Kamer*, 1980-81, 6 januari 1981, p. 1071).

Het vast bureau beschikt voortaan dus alleen over overgedragen bevoegdheden; dit zijn bevoegdheden die de OCMW-raad kan overdragen aan het vast bureau, hetzij rechtstreeks via een beslissing *ad hoc* hetzij onrechtstreeks (vb. via de rechtspositieregeling, het huishoudelijk reglement, besluit m.b.t. de definitie van "Dagelijks Bestuur" etc.). Het vast bureau put dergelijke bevoegdheden dus niet rechtstreeks uit het decreet, doch wel uit een beslissing van de OCMW-raad. Deze overdracht van bevoegdheden kan dan ook te allen tijde *herroepen* worden; hiermee benadrukt de decreetgever het soevereine beslissingsrecht van de OCMW-raad.

De overdracht van bevoegdheden is echter niet toegelaten voor de beslissingen die de wet uitdrukkelijk aan de Raad voorbehoudt, voor beslissingen die aan de machtiging of goedkeuring van een toezichthoudende overheid onderworpen zijn en ook voor de beslissingen opgesomd in artikel 52 van het OCMW-decreet.

Deze bepaling wijst erop dat de wetgever zich heeft willen conformeren aan het administratiefrechtelijk beginsel dat wil dat de bevoegdheden van de verkozen organen van een gedecentraliseerd bestuur bij wet worden bepaald en dat delegatie van dergelijke bevoegdheden enkel kan worden aanvaard voor aangelegenheden van eerder *ondergeschikt belang*. Daarbij dient het feit te worden in acht genomen dat door een te ruime delegatie van bevoegdheden door de raad tekort kan worden gedaan aan de rechten van de minderheidsfracties in de raad die geen vertegenwoordiging in het vast bureau hebben (zie *Gedr. St., Senaat*, 581 [1974-

75] nr. 1, p. 110).

Voor wat betreft de exploitatie kan de raad voor maatschappelijk welzijn die bevoegdheden, onder zijn verantwoordelijkheid en binnen de perken van de daartoe op het exploitatiebudget ingeschreven kredieten, overdragen aan het vast bureau en/of een comité alsook aan de secretaris en/of, na advies van de secretaris aan andere ambtenaren.

De raad kan eveneens beslissen dat het vast bureau en het bijzonder comité de hun toegewezen bevoegdheden inzake opdrachten die betrekking hebben op de exploitatie, onder hun verantwoordelijkheid en binnen de perken van de daartoe op het exploitatiebudget ingeschreven kredieten, kunnen delegeren aan de secretaris, en/of na advies van de secretaris, aan andere ambtenaren.

In het verleden was het niet steeds duidelijk welke bevoegdheden wel en welke niet konden gedelegeerd worden door de Raad. Zo oordeelde de Raad van State dat de bevoegdheden om rechtsgedingen in te stellen niet aan het vast bureau kan gedelegeerd worden [R.v.St., nr. 35.021, 29 mei 1990]. Een door een onbevoegd orgaan (vb. het Vast Bureau of de Voorzitter) genomen beslissing met betrekking tot het voeren van een rechtsgeding kan niet bekrachtigd worden door de OCMW-raad, tenzij de bekrachtigingbeslissing op te vatten is als een effectieve beslissing om in rechte op te treden (Antwerpen, 17 december 1996). Nochtans neemt de rechtspraak aan dat de voorzitter van het OCMW voorlopig een raadsman aanduidt op eigen initiatief in afwachting dat de Raad hem volgt; dit recht wordt hem gegund omdat in sommige gevallen de termijnen waarbinnen het OCMW moet reageren, zeer kort zijn.

3.3. Voorzitter

Opdracht. Lees nu art. 58, § 1 van het OCMW-decreet.

De voorzitter van de OCMW-raad heeft een uitvoerende functie bij uitstek. De voorzitter mag dan ook geen initiatieven nemen waarbij het OCMW als dusdanig naar buiten treedt en waarbij financiële verbintenissen worden aangegaan (R.v.St. nr. 32.952, 20 juli 1989).

Krachtens artikel 58, §1 OCMW-decreet is de voorzitter van de OCMW-raad bevoegd voor de uitoefening van de bevoegdheden die hij door of krachtens de wet of het decreet geniet. Zo is hij belast met de uitvoering van de beslissingen van de raad, van het vast bureau en van de bijzondere comités, behoudens de beslissingen tot uitvoering van het budget, genomen in het kader van het budgethouderschap.

De voorzitter kan in dringende gevallen en binnen de perken, bepaald door het huishoudelijk reglement van de raad voor maatschappelijk welzijn, zelf tot dringende hulpverlening beslissen, mits hij zijn beslissing op de eerstvolgende vergadering ter bekrachtiging aan het bevoegde orgaan voorlegt (art. 58, §2, OCMW-decreet).

Als een dakloze persoon een beroep doet op de maatschappelijke dienstverlening van het OCMW van de gemeente waar hij zich bevindt, moet de voorzitter hem de vereiste dringende hulpverlening toekennen, binnen de grenzen, vastgesteld door het huishoudelijk reglement van de OCMW-raad; deze beslissing moet op de eerstvolgende vergadering ter bekrachtiging aan het bevoegde orgaan worden voorgelegd (art. 58, §3, OCMW-decreet).

Onder de gelding van de OCMW-wet moest en kon deze beslissing uitsluitend aan de Raad worden voorgelegd, ook al was het Bijzonder Comité bevoegd voor de beslissingen inzake maatschappelijke dienstverlening. De nieuwe bepaling is meer realistisch en laat toe dat het orgaan bevoegd voor de beslissingen inzake maatschappelijke dienstverlening, ook deze beslissing bekrachtigd.

De bevoegdheid die de voorzitter inzake dringende hulpverlening kan uitoefenen puurt hij *rechtstreeks* uit de wet. Hij kan bijgevolg niet worden beschouwd als een orgaan aan wie de raad voor maatschappelijk welzijn bevoegdheden heeft opgedragen in de zin van art. 71 van de OCMW -wet (*Part. Vr. en Antw., Kamer, 1977-78, 23 mei 1978, p. 2260*).

De beslissing die de voorzitter inzake dringende individuele hulpverlening heeft getroffen moet aan het bevoegde orgaan worden onderworpen op de eerstvolgende vergadering met het oog op haar bekrachtiging. Het is dus geen beslissing van

definitieve aard. Hiertegen kan dan ook geen beroep worden ingesteld zoals bedoeld in art. 71 van de OCMW-wet.

Ingeval de raad, geconfronteerd met een beslissing van hulpverlening in een dringend geval die binnen de perken van het huishoudelijk reglement is getroffen, besluit om niet tot bekrachtiging over te gaan, wordt die beslissing opgeheven, m.a.w. de beslissing zal vanaf dat ogenblik geen uitwerking meer hebben. De hulpverlening die vóór het besluit tot niet-bekrachtiging werd verleend blijft echter verworven door de begunstigde. De voorzitter handelde immers binnen de perken bepaald door het huishoudelijk reglement en krachtens een bevoegdheid die hem uitdrukkelijk door de wet wordt voorbehouden.

De voorzitter van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn is verantwoordelijk voor de zorg voor het archief waaronder de titels (art. 58, §4, OCMW-decreet).

De voorzitter zorgt voor het *voorafgaand onderzoek* van de zaken die aan de raad, aan het vast bureau en aan de bijzondere comités worden voorgelegd (art. 30 en art. 61, OCMW-decreet). De voorzitter "zorgt" voor het onderzoek m.a.w. hij moet dat onderzoek niet zelf daadwerkelijk verrichten. Hij kan zich beperken tot het geven van onderrichtingen tot het verrichten van dat onderzoek.

In de praktijk zal het erop neerkomen dat de voorzitter en de secretaris, gebruik makend van de door de secretaris voorbereide dossiers, samen alle aspecten van een te nemen besluit grondig nagaan om de voorzitter toe te laten op de vergaderingen van de raad, het vast bureau of de bijzondere comités, de zaken in te leiden en te antwoorden op de vragen die door de leden van de raad eventueel gesteld worden. Niets belet overigens dat de voorzitter aan het vast bureau of aan een bijzonder comité advies vraagt over de zaken, die hij onderzoekt. Ook dat kan als "zorgen voor het voorafgaand onderzoek" gelden.

De voorzitter roept de *vergaderingen* van de raad, het vast bureau en de bijzondere comités bijeen en stelt de *agenda* hiervan vast (art. 30 en art. 61, OCMW-decreet). Deze bepaling geeft aan de voorzitter een belangrijk initiatiefrecht bij het vaststellen van de agenda. Inzake de bijeenroeping van de vergaderingen dient hij zich te houden aan de ter zake geldende bepalingen van het OCMW-decreet.

De voorzitter zit de vergaderingen van de OCMW-raad voor, en opent en sluit de vergaderingen (art. 34, OCMW-decreet). Hij is belast met de handhaving van de orde in de vergadering. Hij kan, na een voorafgaande waarschuwing, elke toehoorder die openlijk tekens van goedkeuring of van afkeuring geeft of die op enigerlei wijze wanorde veroorzaakt, uit de zaal laten verwijderen.

Bovendien kan hij een proces-verbaal opmaken tegen die persoon en hem verwijzen naar de politierechtbank, die hem kan veroordelen tot een geldboete van één tot vijftien euro of tot een gevangenisstraf van één dag tot drie dagen, behoudens andere vervolgingen, als het feit daartoe grond oplevert (art. 35, OCMW-decreet).

De voorzitter vertegenwoordigt in principe ook het OCMW bij de arbeidsrechtbank. Dienaangaande bepaalt artikel 201 dat de voorzitter het OCMW vertegenwoordigt in de gerechtelijke en buitengerechtelijke handelingen, behoudens indien de voorzitter betrokken is in de zin van artikel Art. 37, §1, 1° in welk geval de raad het OCMW vertegenwoordigt. De voorzitter kan die bevoegdheid overdragen, behoudens indien hij betrokken is in de zin van artikel Art. 37, §1, 1°, aan de ondervoorzitter, aan een lid van het vast bureau of van het bijzonder comité of aan een personeelslid.

Dergelijke vertegenwoordiging moet in geval het OCMW als eiser optreedt, steeds voorafgegaan worden door een beslissing van de OCMW-raad. De bepalingen van art. 115 (thans art. 201 OCMW-decreet) moeten in strikte zin worden geïnterpreteerd: een beroep ondertekend door de voorzitter en de secretaris, niet volgend op een beslissing hiertoe van de raad, is niet ontvankelijk (R.v.St., nr. 59.684, 14 mei 1996). Zo de voorzitter het OCMW in rechte kan vertegenwoordigen, ressorteert de beslissing om een rechtsgeding of een annulatieberoep in te stellen onder de bevoegdheid van de *raad* zelf. Deze beslissing moet worden genomen binnen de termijn bepaald om bij de Raad van State beroep in te stellen (R.v.St., nr. 19.973, 12 december 1979).

De voorzitter, of degene die hem vervangt, en de secretaris ondertekenen *alle beslissingen van de OCMW-raad, van het vast bureau en van de bijzondere comités, alsook alle akten en bekendmakingen van het centrum.* (art. 184, OCMW-decreet). De voorzitter kan de ondertekening van die documenten opdragen aan één of meer leden van de OCMW-raad. De secretaris kan de medeondertekening van die beslissingen opdragen aan één of meer ambtenaren van het centrum, voor zover de OCMW-raad hem daartoe machtigt.

De voorzitter moet, samen met de secretaris, de notulen van de vorige vergadering van de raad ondertekenen nadat deze zijn goedgekeurd (art. 44, OCMW -decreet).

Het "toezicht op de personeelsleden" komt *niet* in de opsomming van de bevoegdheden van de voorzitter voor.

Dat in de wettekst het "toezicht op de personeelsleden" *niet* onder de bevoegdheden van de voorzitter staat vermeld, kent twee redenen. In de eerste plaats zou een dergelijke vermelding de voorzitter in staat stellen om eigenmachtig beslissingen te nemen op dat vlak, hetgeen aanleiding zou kunnen geven tot conflicten met de secretaris die blijkens art. 45, § 1, vierde lid, van de OCMW -wet, onder het gezag van de voorzitter hoofd van het personeel is. In de tweede plaats werd de voorzitter, als gekozen mandataris, niet de geschikte persoon geacht om bijvoorbeeld dienstregelingen, mutaties e.d. te regelen (*Gedr. St., Senaat*, 581 [1974-75] nr. 2. p. 62).

De secretaris is het hoofd van het OCMW-personeel, onder het gezag van de voorzitter. Dit impliceert dat de secretaris het hiërarchisch hoofd van het personeel is, doch dat niettemin de voorzitter zich, via de secretaris, met het personeelsbeleid kan inlaten.

De voorzitter neemt de *eed* aan die de secretaris en de financieel beheerder, alvorens in dienst te treden, moeten afleggen (art. 77, OCMW-decreet). De voorzitter ondertekent, samen met de secretaris, het proces-verbaal dat van de eedaflegging wordt opgemaakt.

In de gemeenten waar de voorzitter van het OCMW geen deel uitmaakt van het College van Burgemeester en Schepenen, kan de voorzitter kan de vergaderingen van dit orgaan bijwonen, zij het met raadgevende stem. Dit gebeurt dan teneinde gehoord te worden betreffende de aangelegenheden die verband houden met het OCMW. Het gemeentebestuur is verplicht de voorzitter de agenda van de vergaderingen toe te sturen (Zie Omzendbrief BA 94/10 van 20 juli 1994). De voorzitter oordeelt zelf of er punten op de dagorde van het schepencollege staan waarbij hij moet gehoord worden. Hij mag slechts aanwezig zijn op de vergadering van het College van Burgemeester en Schepenen voor zover de punten die het OCMW aanbelangen aan de orde zijn.

Krachtens art. 59 van het OCMW-decreet, kan de voorzitter van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn binnen de grenzen, bepaald door de raad voor maatschappelijk welzijn, bij besluit bepaalde van zijn bevoegdheden toevertrouwen aan de ondervoorzitter.

De overdrachten van bevoegdheden kunnen echter op elk moment herroepen worden. De bevoegdheden vermeld in artikelen 96, derde lid, 184, 185 en 188 kunnen niet worden overgedragen.

3.4. Bijzondere comités

Structuur van deze titel

3.4.1. Werking3.4.2. Bevoegdheden

3.4.1. Werking

De vergaderingen van de bijzondere comités worden bijeengeroepen door de OCMW-voorzitter. Hij stelt de agenda vast van de vergaderingen en verricht het voorafgaande onderzoek van de zaken die worden voorgelegd (art. 61, OCMW-decreet).

De bijzondere comités vergaderen regelmatig, op de dagen en uren die zij bepalen, en zo dikwijls als de behandeling van de zaken het vereist. De voorzitter kan in spoedeisende gevallen buitengewone vergaderingen bijeenroepen, op de dag en het uur die hij bepaalt (art. 62, OCMW-decreet).

Evenals voor het vast bureau beperkt art. 62, tweede lid, van het OCMW-decreet zich ertoe de bepalingen van de artikelen 31, 32, 34, 36, 37, 39, 40, 44, 45, 46 en 47 van het OCMW-decreet van toepassing te maken op de vergaderingen van de bijzondere comités. Dit betekent dat een groot deel van de regelen die m.b.t. de OCMW-raad gelden inzake de bijeenroeping, het aanwezigheidsvereiste, de wijze van stemmen en het houden van de notulen, evenzeer van toepassing zijn op de bijzondere comités bedoeld bij art. 60 van het OCMW-decreet . De bijzondere comités vergaderen met gesloten deuren.

De notulen van de vorige vergadering van de bijzondere comités worden aan hun leden bezorgd samen met de bijeenroeping van de vergadering. De notulen die betrekking hebben op de persoonlijke levenssfeer van cliënten van het OCMW of hun onderhoudsplichtigen worden echter enkel ter beschikking gesteld van de leden volgens de regels, vermeld in artikel Art. 31, derde lid van het OCMW-decreet.

Alleen de beslissingen van de bijzondere comités worden opgenomen in de notulen en alleen die beslissingen kunnen rechtsgevolgen hebben. De notulen worden goedgekeurd

op de eerstvolgende gewone vergadering van de bijzondere comités. De goedgekeurde notulen, behalve deze die betrekking hebben op individuele steun en maatschappelijke integratie, worden onverwijld bezorgd aan de leden van de OCMW-raad door de voorzitter, en dit op de wijze die bepaald is in het huishoudelijk reglement.

3.4.2. Bevoegdheden

Deze bijzondere comités beschikken, zoals geldt voor het vast bureau, over *geen* rechtstreeks door de wet toegewezen bevoegdheden. Zij kunnen enkel *wel omschreven* bevoegdheden hebben die hen door de OCMW -raad worden overgedragen.

Overeenkomstig art. 60, § 1, tweede lid, van de OCMW-wet kan de raad in zijn midden eveneens bijzondere comités oprichten waaraan hij *wel omschreven* bevoegdheden kan overdragen. Art. 60, § 1, vierde lid, van dezelfde wet vermeldt twee beperkingen inzake de overdracht van bevoegdheden van de raad naar de bijzondere comités. Beslissingen die de wet uitdrukkelijk aan de raad heeft *voorbehouden*, noch beslissingen die aan *machtiging of goedkeuring* van een toezichthoudende overheid onderworpen zijn, mogen worden overgedragen.

De mogelijkheid tot overdracht van bevoegdheden moet limitatief worden geïnterpreteerd. De overdracht van bevoegdheden kan blijkens art. 60, § 2, tweede lid, van de OCMW-wet, *steeds* worden herroepen.

Ook voor de bijzondere comités geldt dat de mogelijkheden tot het overdragen van bevoegdheden door de Raad verruimd zijn bij de invoering van de NOB. De bijzondere comités zelf kunnen, met het oog op een betere werking van het OCMW, *eveneens wel omschreven bevoegdheden tot het beheer van een budget overdragen aan budgethouders. De budgethouder keurt de facturen goed die betrekking hebben op het krediet dat hij beheert.*

Hoofdstuk 4 Rechtsbescherming en bestuurlijk toezicht

4.0. Inleiding

In een democratische rechtsstaat heeft iedere burger recht op afdoende bescherming tegen het optreden van de overheid. Dit geldt ook voor het optreden van een OCMW. Er moet echter een onderscheid gemaakt worden volgens de aard van de beslissing: gaat het om beslissingen die het OCMW neemt als administratieve overheid en die betrekking hebben op bv. het beheer van haar patrimonium (aankoop, verkoop, huur, enz.) dan is de administratieve rechter bevoegd om te schorsen en te vernietigen. Gaat het om beslissingen inzake maatschappelijke dienstverlening of maatschappelijke integratie, dan is de arbeidsrechtbank bevoegd. Ten slotte moet het OCMW zich in privaatrechtelijke aangelegenheden ook volgens de vigerende wetgeving (bv. pacht) gedragen. In deze aangelegenheden is de normaal bevoegde rechtbank (bv. Vrederechter, rechtbank van eerste aanleg) bevoegd.

4.1. Rechtsbescherming

Tegen een beslissing inzake individuele dienstverlening kan iedere aanvrager in beroep gaan bij de arbeidsrechtbank⁸². Deze beslissing kan genomen zijn door de OCMW-raad of door een van de organen aan wie de raad bevoegdheden heeft overgedragen, nl. het Vast Bureau of het Bijzonder Comité voor de Sociale Dienst.

Elke persoon geniet een subjectief recht op maatschappelijke bijstand. De omstandigheid dat twee OCMW's met elkaar in conflict liggen over het feit wie de maatschappelijke bijstand aan de verzoekende partij moet verlenen, machtigt laatstgenoemde ertoe zich tot de rechtscolleges van de rechterlijke orde te wenden⁸³.

Het beroep is algemeen en voor alle gevallen mogelijk. Een beroep is niet alleen mogelijk wanneer een zaak ten gronde werd beslist, maar ook wanneer het OCMW een

⁸² art. 71, eerste lid, OCMW-wet

⁸³ R.v.St., nr. 72.472, 16 maart 1998

zaak uitstelt. Alleen de belanghebbende en verzoekende partij kunnen beroep instellen tegen een beslissing van het OCMW⁸⁴.

Op grond van art. 580, 8°, c) en d) van het Gerechtelijk wetboek zijn de arbeidsrechtbanken bevoegd voor de geschillen betreffende:

- de toepassing van de wet betreffende het recht op maatschappelijke integratie, voor wat betreft de geschillen betreffende de toekenning, de herziening, de weigering en de terugbetaling door de gerechtigde van het leefloon alsmede betreffende de toepassing van de administratieve sancties bepaald in de wetgeving in kwestie;
- de toepassing van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's, inzake de betwistingen betreffende de toekenning, de herziening, de weigering en de terugbetaling door de gerechtigde, van de maatschappelijke dienstverlening, en de toepassing van de administratieve sancties bepaald door de wetgeving ter zake.

De termijn om in beroep te gaan tegen een beslissing, genomen door een orgaan van het OCMW, bedraagt drie maanden. Deze termijn loopt hetzij vanaf de datum van afgifte ter post van de aangetekende brief waarmee de beslissing wordt meegedeeld, hetzij vanaf de datum van het ontvangstbewijs van de beslissing, hetzij vanaf de datum van het verstrijken van de termijn waarbinnen de beslissing had moeten worden genomen⁸⁵. Volgens artikel 71, tweede lid, kan men immers ook in beroep gaan wanneer een der organen van het OCMW een maand, te rekenen vanaf de ontvangst van het verzoek, heeft laten verstrijken zonder een beslissing te nemen. Hetzelfde artikel bepaalt verder dat deze termijn in het geval bedoeld in artikel 58, § 3, eerste lid, loopt vanaf de dag van de verzending. Hiermee wordt gedoeld op de omstandigheid waarin een OCMW een steunaanvraag ontvangt waarvoor het zich onbevoegd acht. In dit geval zendt het OCMW deze aanvraag binnen de 5 kalenderdagen over aan het volgens hem bevoegde OCMW. Binnen dezelfde termijn moet de aanvrager schriftelijk in kennis gesteld worden van deze verzending. Een aan een verkeerd adres in kennis gestelde beslissing van het OCMW moet worden beschouwd als niet ontvangen. Ze stemt overeen met een afwezigheid van beslissing en doet de termijn voor beroep niet lopen⁸⁶. Een verzoekschrift verzonden per aangetekend schrijven op de vooravond van de laatste dag van de wettelijke termijn van één maand, is ontvankelijk⁸⁷.

⁸⁴ Gedr. St., Senaat (1974-1975), nr. 581/2, p. 131

⁸⁵ cf. Omzendbrief federaal Minister van maatschappelijke integratie, 14/07/2005

⁸⁶ Arbrb. Bergen, 6 december 2000

⁸⁷ Arbh. Brussel, 8 juni 2000

Het beroep dat de persoon instelt bij de arbeidsrechtbank tegen een beslissing inzake individuele dienstverlening, kan worden ingesteld zodra de beslissing is genomen en dus voor de mededeling ervan.⁸⁸

Bij gebrek aan een beslissing vanwege het OCMW, moet het beroep worden ingediend binnen de maand die volgt op het verstrijken van de termijn waarbinnen het OCMW een beslissing had moeten nemen, overeenkomstig art. 71 van de OCMW-wet (Arbh. Bergen, 6de K, 22 januari 2002; Arbh. Antwerpen, 4de K, 22 mei 2002).

Volgens een vaste rechtspraak is het buiten de wettelijke termijn ingediende beroep, onontvankelijk. Alleen een onoverkomelijke dwaling in feite of in rechte⁸⁹ of een geval van overmacht⁹⁰ belet het verval van beroep.

Het beroep bij de arbeidsrechtbank is aan weinig vormvereisten onderworpen. Zeker in geval van geschillen inzake financiële steun, mag er geen al te groot formalisme gehanteerd worden. Als er uitvoerige conclusies zijn opgesteld, zodat de grieven gekend zijn, is er geen belangenschade⁹¹.

Het beroep tegen een beslissing van een orgaan van het OCMW werkt niet schorsend⁹².

Tegen een vonnis van een Arbeidsrechtbank staan voor de beide partijen de geëigende rechtsmiddelen ter beschikking. Behoudens verzet (vóór zelfde rechtbank in geval van verstekvonnis) kan men ook hoger beroep aantekenen bij het Arbeidshof.

Tegen elk arrest van een Arbeidshof kan in cassatieberoep gegaan worden bij het Hof van Cassatie.

⁸⁸ Cass. (3de K), AR S.99.0185.F, 28 mei 2001

⁸⁹ Arbrb. Neufchâteau, Vak., 22 juli 2002

⁹⁰ Arbrb. Dendermonde, afd. St.-Niklaas, 3de K, 1 oktober 2002; Arbrb. Brussel, Vak., 26 augustus 2002

⁹¹ Arbh. Antwerpen, 4de K, 24 april 2002

⁹² Art. 71, vierde lid, OCMW-wet

4.2. Bestuurlijk toezicht

Zoals op andere gedecentraliseerde besturen wordt op het optreden van het OCMW bestuurlijk (of: administratief) toezicht uitgeoefend.

Het bestuurlijk toezicht is een tempering van het *autonome* karakter van het onder toezicht staande orgaan. Die autonomie is de regel, het administratief toezicht de uitzondering. De toezichthoudende overheid dient haar bevoegdheid tot optreden uit de *wet* te putten. Bepalingen die het administratief toezicht regelen moeten beperkend uitgelegd worden.

Als een gevolg van de staatshervorming wordt het bestuurlijk toezicht op de OCMW's in Vlaanderen georganiseerd door het Vlaamse Gewest uitgeoefend door de Vlaamse regering.

Een beslissing van de OCMW-raad is een bestuurshandeling en dus vatbaar is voor beroep bij een administratieve rechtbank. Om met succes de schorsing of de vernietiging van een beslissing van de OCMW-raad te kunnen vragen, moet de appellante een functioneel belang aantonen. Als raadslid impliceert een beroep op het functioneel belang dat de betrokkene alleen die middelen kan aanvoeren die betrekking hebben op de schending van zijn prerogatieven als raadslid; ook derden kunnen een functioneel belang hebben; dit kan zijn als pachter, als kandidaat-leverancier, als dienstverlener... Ook zij moeten zich tot de toezichthoudende overheid richten wanneer zij vinden dat hun rechten miskend zijn.

Art. 254 van het OCMW-decreet bepaalt dat van de besluiten van de OCMW-raad, binnen twintig dagen nadat ze genomen zijn, een lijst met de beknopte omschrijving van de daarin geregelde aangelegenheden gelijktijdig wordt verstuurd aan het college van burgemeester en schepenen en aan de provinciegouverneur.

Vanaf de dag van de verzending aan de provinciegouverneur wordt deze lijst gedurende minstens twintig dagen openbaar gemaakt op de zetel van het OCMW, zodat het publiek er te allen tijde van kan kennisnemen. De bekendmaking vermeldt de agenda van de raadszitting, de duur en de plaats waar de beslissingen die op de lijst zijn vermeld, gedurende minstens twintig dagen na de verzending aan de provinciegouverneur, ter inzage liggen van het publiek.

Het college van burgemeester en schepenen en de provinciegouverneur beschikken over een termijn van respectievelijk 20 en 30 dagen, ingaande drie dagen na het versturen van de lijst, om een of meer van de daarin vermelde beslissingen op te vragen.

Art. 255 van het OCMW-decreet bepaalt dat van de beslissingen van het OCMW i.v.m. de vaststelling van de wervings- en de benoemingsvoorwaarden, de weddenschalen, de bezoldigingsregeling en de toelagen en vergoedingen van het personeel, de besluiten tot vaststelling of wijziging van de personeelsformatie, etc. er gelijktijdig een kopie moet worden gestuurd naar het college van burgemeester en schepenen en naar de provinciegouverneur binnen een termijn van 20 dagen. Ook deze termijn gaat in drie dagen na het verzenden van de kopie van de beslissing.

Indien het College van Burgemeester en Schepenen van oordeel is dat een besluit van het OCMW het gemeentelijke belang en inzonderheid, de financiële belangen van de gemeente schaadt, dan kan het tegen dat besluit beroep instellen bij de provinciegouverneur. Bij het nemen van deze beslissing wordt er geen rekening gehouden met de voorzitter van het OCMW. Een dergelijk beroep schorst de uitvoerbaarheid van het besluit in kwestie. Als het beroep gegrond is, bevestigt de provinciegouverneur de schorsing. Het geschorste besluit kan ingetrokken of vernietigd worden. De provinciegouverneur kan ook zonder dat het college van burgemeester en schepenen in beroep gaat tegen een besluit van het OCMW, de uitvoering schorsen van een besluit waarbij het OCMW de wet schendt of het algemeen belang schaadt. Het bevoegde orgaan van het OCMW kan dit besluit rechtvaardigen. De Vlaamse regering kan dan het geschorste besluit vernietigen. Als de Vlaamse regering echter een termijn van 50 dagen laat verstrijken zonder te reageren, is de schorsing ambtshalve opgeheven.

De toezichthoudende overheid kan ook ambtshalve besluiten van een OCMW opvragen. Bij de ontvangst van een klacht vraagt de toezichthoudende overheid het besluit en het bijbehorende dossier op.

De Vlaamse regering kan ook op eigen initiatief, dus zonder voorafgaande schorsing door de provinciegouverneur, een besluit vernietigen waarbij het OCMW de wet schendt of het algemeen belang schaadt. Hiertoe beschikt hij over de schorsingstermijn van de provinciegouverneur, vermeerderd met 50 dagen.

Bibliografie

Boeken

- Adriaens, D., c.s., (red.), (2003), *Praktisch handboek voor OCMW-recht.*, Brugge: die Keure.
- Bouckaert, G. & Van Nuffel, L., *Nieuw OCMW beleid: scenario voor modernisering*, Die Keure, Brugge, 1998, 193 p.
- Van Beneden & Van Damme, *Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn*, Story-Scientia, 349p., 1986.

Regelgeving

- Decreet van 19 december 2008 betreffende de organisatie van de Openbare centra voor maatschappelijk welzijn, B.S 24 december 2008
- Memorie van Toelichting, Gedr.St., VI. Parl., Stuk 1701, 2007 - 2008, Nr. 1
- Organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn
- www.binnenland.vlaanderen.be

Artikelen

- Veny, L., Carlens, I. & Devos N.,
Het Vlaamse OCMW-decreet van 7 juli 2006. Kanttekeningen bij de gewijzigde organieke wet van 8 juli 1976, in: T.GEM., 2006/4, 3-24.
- Carlens, I.,
Het OCMW en de Raad voor Verkiezingsbetwistingen, in: *OCMW-visies, 2006-4*, 71-74.
- Veny, L., Carlens, I & Devos, N.,
Procederen namens en tegen OCMW, in *Nieuw Juridisch Weekblad*, nr. 97, 2005.
- Veny, L. & Carlens, I., Verbeeck, B.,
Een nieuwe organieke regelgeving voor de OCMW's : het Vlaams OCMW-decreet van 19 december 2008, Tgem., 2009, afl. 4, 221-240